

Meedoen is maatwerk

Onderzoek naar de begeleiding van statushouders naar participatie

Achterberg, Neline

Huis, Daniël

Afstudeeronderzoek bij VluchtelingenWerk Veenendaal
naar de begeleiding van statushouders naar participatie in
de gemeente Veenendaal, Renswoude en Rhenen

Opdrachtgever:
VluchtelingenWerk
Veenendaal

Opleiding: Maatschappelijk
Werk en Dienstverlening;
Christelijke Hogeschool Ede

Afstudeerbegeleider: Conny
van Kooten

Beoordelaar: Erik Pluijgers

26-5-2017

Colofon

Publicatiedatum

29 mei 2017

Onderzoekers

Neline Achterberg

Studentnummer: 130547

Daniël Huis

Studentnummer: 121143

Onderzoeksinstelling

VluchtelingenWerk Veenendaal

De Sterke Arm 3-A

3901 EK Veenendaal

0318-523678

Contactpersoon

Conny van Kooten

Afstudeerbegeleider

Hugo Plaisier

Opleiding

Maatschappelijk Werk en Dienstverlening

Christelijke Hogeschool Ede

Oude Kerkweg 100

0318-696300

1

© 2017- Niets van deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke mechanische of elektronische wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Samenvatting

Meedoen is maatwerk, zo luidt zowel de titel als de conclusie van dit onderzoek, met als hoofdvraag: *‘Wat hebben maatschappelijk begeleiders nodig van VluchtelingenWerk Veenendaal om statushouders te begeleiden naar participatie in de Nederlandse samenleving?’*. In dit document leest u waar deze conclusie op gebaseerd is en hoe wij tot deze conclusie gekomen zijn.

Allereerst beschrijven we in hoofdstuk 1 de aanleiding van ons onderzoek. Op 28 april 2016 kwam er een Uitwerkingsakkoord Verhoogde Asielinstroom, naar aanleiding van de verhoogde asielinstroom in 2015. Met dit akkoord werd beoogd te bevorderen dat statushouders in het gemeentelijk domein zo snel mogelijk participeren en integreren. Onderdeel van dit akkoord is dat er extra geld beschikbaar komt om maatschappelijke begeleiding te geven aan statushouders. In de gemeente Veenendaal is deze taak overgedragen aan VluchtelingenWerk Veenendaal, Rhenen en Renswoude. Ongeveer gelijktijdig met deze ontwikkeling werd er bij VluchtelingenWerk geopperd om de visie van de Eigen Kracht-methode in te voeren en te gebruiken in de maatschappelijke begeleiding aan statushouders. Het was echter nog niet duidelijk of deze visie aan zou sluiten op de doelgroep en of het daadwerkelijk helpend zou zijn voor de maatschappelijk begeleiders. Uit deze beide ontwikkelingen vloeit dan ook de vraag van onze opdrachtgever voort, wat tevens de hoofdvraag van ons onderzoek is, die hierboven vermeld is. Deze hoofdvraag hebben wij door middel van dit onderzoek beantwoord, door middel van vier deelvragen.

Hoofdstuk 2 bevat de beantwoording van de eerste deelvraag, namelijk: *‘Wat is er in de literatuur terug te vinden over participatie met betrekking tot statushouders in de Nederlandse samenleving?’* Participatie hebben wij in dit hoofdstuk gedefinieerd als ‘meedoen in de Nederlandse samenleving, door middel van lid zijn van een vereniging, vrijwilligerswerk doen, betaald werk doen of het volgen van onderwijs’. Uit de literatuur blijkt dat participatie nuttig is voor statushouders. Er wordt genoemd dat het hen sociale contacten, taal, ervaring, sociaal vertrouwen, zelfwaardering, zingeving, kennis van de Nederlandse cultuur en samenleving, gezondheid, geld, status en vergrote kansen op de arbeidsmarkt oplevert. Ook voor de samenleving is het nuttig wanneer statushouders participeren. Statushouders integreren hierdoor sneller en leveren een bijdrage aan de economie. Er zijn echter ook factoren die als belemmerend worden ervaren bij het komen tot participatie, zo blijkt uit de literatuur. Statische belemmeringen, waar VluchtelingenWerk weinig tot geen invloed op heeft, zijn: het verblijf in het asielzoekerscentrum, inburgering, lichamelijk en psychisch welbevinden, financiële middelen, complexe problemen van de statushouder, motivatie van de vlucht, ervaringen, aanbod van de arbeidsmarkt, discriminatie op de arbeidsmarkt, hoge druk om geld te verdienen, levensbeschouwelijke opvattingen en onbekendheid met vrijwilligerswerk. Belemmerende factoren waar VluchtelingenWerk wel invloed op heeft, de dynamische belemmeringen, zijn: taalniveau, ontbreken van netwerk, onbekendheid met de arbeidsmarkt, kinderopvang, aanbod vrijwilligerswerk en onbekendheid met stappen die gezet kunnen worden om tot participatie te komen. Naast belemmeringen noemt de literatuur ook factoren die participatie juist bevorderen. Statische bevorderingen zijn: motivatie van de vlucht, integrale aanpak, financiële steun, vasthoudendheid van de statushouder en begeleiding bij vervolgopleiding. Dynamische bevorderingen zijn: ruimtelijke segregatie, eigen inzet, persoonlijke dienstverlening, diploma, informatievoorziening, vervolgopleiding en vroege beroepsoriëntatie.

In hoofdstuk 3, deelvraag twee, vroegen wij ons af: *‘Wat is er in de literatuur terug te vinden over de begeleiding van statushouders naar participatie?’*. In de literatuur is te vinden door wie, hoe en op welke manier de begeleiding naar participatie van statushouders plaats dient te vinden. Wat betreft

de persoon van de begeleider is het van belang dat deze persoon contact opbouwt met de statushouder, een signalerende en activerende houding heeft en hen helpt als een soort gids. Wat betreft de inhoud van de begeleiding is het van belang dat de begeleiding aansluit bij de statushouder, dat de eigen verantwoordelijkheid van de statushouder gestimuleerd wordt, dat er uitleg gegeven wordt en dat er rekening gehouden wordt met cultuurverschillen. Wat betreft de vorm van de begeleiding is volgens de literatuur in ieder geval belangrijk dat de begeleiding snel ingezet wordt en dat er doelen opgesteld worden. De begeleiding kan plaatsvinden in de vorm van coaching. Het is van belang dat de begeleider de statushouder wegwijs maakt in de Nederlandse samenleving, helpt om een netwerk op te bouwen en contacten legt met organisaties en/of werkgevers. Verder hebben we binnen deze deelvraag onderzocht wat de visie van de Eigen Kracht-methode inhoudt en wat hiervan toegepast wordt bij VluchtelingenWerk. De visie van de Eigen Kracht-methode is gericht op het aansluiten bij de eigen regie van de cliënt. Toegespitst op de doelgroep statushouders betekent dit dat de focus ligt op wat de statushouder zelf wil en dat diegene gestimuleerd wordt om zijn eigen keuzes te maken.

In hoofdstuk 4, deelvraag drie, bogen we ons over de vraag: *‘Wat geven statushouders aan dat ze van maatschappelijk begeleiders wensen in de begeleiding naar participatie in de Nederlandse samenleving?’*. Uit de interviews blijkt dat statushouders het nut van participatie inzien. Evenals de literatuur noemen zij dat het hen sociale contacten, taal, ervaring, zingeving, kennis van de Nederlandse cultuur en samenleving, gezondheid, geld en status oplevert. Net als in de literatuur beschreven staat, noemen ook zij belemmeringen voor participatie: verblijf in het asielzoekerscentrum, inburgering, lichamelijk en psychisch welbevinden, financiële middelen, ervaringen, aanbod van de arbeidsmarkt, taalniveau, ontbreken van netwerk en onbekendheid met de arbeidsmarkt. Daarnaast noemen statushouders als belemmerende factoren ook nog: tijd, onbekendheid met de samenleving en regelgeving, leeftijd en cultuurverschil. Factoren die de participatie voor hen bevorderen zijn, zoals ze zelf noemen: motivatie, netwerk, tijd en taal. Verder noemen zij, net als de literatuur dat eigen inzet en diploma's ook bevorderende factoren zijn in het komen tot participatie. Verder hebben we tijdens de interviews met statushouders gevraagd wat zij wensen in de begeleiding naar participatie. Zij antwoordden ons dat ze, wat betreft de persoon van de begeleider, nodig hebben dat deze persoon aansluit, geïnteresseerd is, zich opstelt als een soort gids of vriend, beschikbaar is, een vertrouwensband met de statushouder heeft en consequent is. Wat betreft de inhoud van de begeleiding wensen statushouders dat de begeleiding bij hen aansluit, er uitleg gegeven wordt, hulp bij praktische zaken geboden wordt, dat er aandacht is voor psychosociale problematiek en dat er consequenties genoemd worden. Wat betreft de vorm van de begeleiding wensen zij dat de begeleider samen met hen zoekt naar vacatures, hen wegwijs maakt in Veenendaal, vacatures aanreikt, contacten legt met organisaties en/of werkgevers en meegaat naar afspraken.

Deelvraag vier, onze laatste deelvraag die we beschrijven in hoofdstuk 5, luidt: *‘Wat geven de maatschappelijk begeleiders aan dat zij nodig hebben in de begeleiding van statushouders naar participatie in de Nederlandse samenleving?’* Uit deze interviews blijkt allereerst dat begeleiders hun eigen ervaringen en persoonlijkheid meenemen in de begeleiding. Daarbij heeft elke begeleider zijn eigen visie over de begeleiding van statushouders. Wat betreft de inhoud van de begeleiding vinden zij het belangrijk dat zij de statushouders wegwijs maken in de wet- en regelgeving in Nederland, aandacht hebben voor psychosociale begeleiding, zelfredzaamheid stimuleren en een band opbouwen met de statushouder. Deze begeleiding kan volgens hen plaats vinden door te adviseren, voorlichten, meebewegen, leiding nemen, eigen netwerk inzetten, present zijn, zelfredzaamheid stimuleren, samenwerken, netwerk uitbreiden, structureren en maatwerk leveren. Uit de interviews met maatschappelijk begeleiders blijkt verder dat zij aangeven niet

specifiek een methode nodig te hebben. Wel geven ze aan dat ze behoefte hebben aan regelmatige intervisiebijeenkomsten. Ook regelmatige rapportage, een gezamenlijke aanpak, een concreet stappenplan, een vacatureoverzicht, een netwerk van organisaties, kennis van de samenleving, goede informatievoorziening en consequenties zijn dingen die maatschappelijk begeleiders nodig hebben om de begeleiding van statushouders naar participatie goed vorm te kunnen geven. Van de statushouder hebben zij inzet en een redelijk taalniveau nodig.

Tot slot adviseren wij VluchtelingenWerk:

- Stel iemand aan als jobcoach om contacten te leggen met organisaties waar statushouders kunnen participeren in de gemeenten Veenendaal, Rhenen en Renswoude en maak hier een overzicht van.
- Organiseer elke maand een intervisiebijeenkomst voor maatschappelijk begeleiders, waarin het thema participatie een terugkerend agendapunt is.
- Licht als teamleiders de maatschappelijk begeleiders zorgvuldig in over nieuwe ontwikkelingen en verwachtingen, rondom de begeleiding naar participatie.
- Maak een concreet stappenplan dat gebruikt kan worden om een statushouder naar participatie toe te leiden.

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
Voorwoord	8
Inleiding	9
1. Methodologie	10
1.1 Aanleiding en achtergrond.....	10
Aanleiding.....	10
Probleembeschrijving.....	11
Voor wie speelt het probleem.....	12
Status Questionis	12
1.2 Vraagstelling en deelvragen.....	12
1.3 Verantwoording onderzoeksmethoden	13
Beperkingen en risico's van onderzoeksmethoden	15
Doelstelling.....	16
Doelgroep	16
Resultaten	16
Inleiding betoog	17
2. Literatuuronderzoek participatie statushouders	18
2.1 Begripsbepaling	18
2.2 Wat levert participatie op?	18
2.2.1 Statushouders.....	19
2.2.2 Economie en maatschappij	20
2.3 Belemmeringen en bevorderingen voor participatie van statushouders	21
2.3.1 Statische belemmeringen.....	21
2.3.2 Dynamische belemmeringen	23
2.3.3 Statische bevorderingen	23
2.3.4 Dynamische bevorderingen.....	24
2.4 Eigen ondervindingen statushouders	25
2.5 Tussenconclusie deelvraag 1	26
3. Literatuuronderzoek begeleiding naar participatie.....	27
3.1 Begeleiding van statushouders naar participatie volgens de literatuur.....	27
3.1.1. Persoon van de begeleider	27

3.1.2. Inhoud van de begeleiding	27
3.1.3 Vorm van begeleiding.....	28
3.2 Eigen kracht.....	29
3.2.1 Algemeen Eigen Kracht Centrale.....	29
3.2.2 VluchtelingenWerk.....	30
3.3 Tussenconclusie deelvraag 2	30
4. Interviews statushouders	32
4.1 Algemene informatie	32
4.2 Participatie.....	32
4.2.3 Wat levert participatie op voor statushouders?	33
4.2.1 Belemmeringen	35
4.2.2 Bevorderingen.....	38
4.3 Gewenste hulp.....	39
4.3.1 Persoon van de begeleider.....	39
4.3.2 Inhoud van de begeleiding	40
4.3.3 Vorm van de begeleiding.....	42
4.3.3 Overige hulpbronnen	43
4.4 Tussenconclusie deelvraag 4	45
5. Interviews maatschappelijk begeleiders	46
6. Conclusie	56
7. Aanbevelingen.....	57
Aanbeveling 1	57
Aanbeveling 2	57
Aanbeveling 3	58
8. Discussie	60
9. Product- en procesevaluatie.....	62
Bijlage 1: Literatuurlijst	65
Bijlage 2: Verklarende woordenlijst	70
Bijlage 3: Interventie ‘bouwstenen’	72
Bijlage 4: interventie: ‘samen op weg!’.....	75
Bijlage 5: Interventie ‘Participatiewiel’	77
Bijlage 6: Interventie: ‘met kompas koersen naar eigen kracht’	78
Bijlage 7: Interviewprotocol statushouders.....	79
Bijlage 8: Labelsysteem statushouders	81

Bijlage 9: interviewprotocol maatschappelijk begeleiders	83
Bijlage 10: Labelsysteem maatschappelijk begeleiders	85

Voorwoord

Wat gebeurt er met de vluchtelingen die hier mogen blijven en hoe nemen zij hun plek in, in onze samenleving?

Hoe actief wordt er geparticipeerd en wat zijn de motieven hierachter? Wat ervaren statushouders en maatschappelijk begeleiders nu al van VIP18, het nieuwe begeleidingstraject binnen VluchtelingenWerk Veenendaal? Wat hebben beiden nodig om tot de doelen te komen, die naar aanleiding van het bestuursakkoord 2016 aan de statushouder zijn gesteld? Dit zijn een aantal vragen, die langs zullen komen binnen dit onderzoek en bovendien in verband staan met de vraag waarmee C. van Kooten, onze opdrachtgever vanuit VluchtelingenWerk, naar ons is toegekomen. De vraag sprak ons direct al aan en achteraf zijn wij nog steeds verheugd dat we ons onderzoek gewijd hebben aan dit onderwerp. Het onderzoek heeft ons namelijk verrassende en nieuwe inzichten opgeleverd. Participatie van statushouders is niet vanzelfsprekend, maar toch van essentieel belang, zoals we tijdens de interviews merkten. Hoewel er veel vooroordelen bestaan over statushouders en participatie, hoorden wij in de interviews terug dat het voor statushouders erg belangrijk is om te participeren, dat zij zich hier ook voor in willen zetten, maar dat er veel belemmeringen zijn. Daarnaast ontdekten wij wat voor de maatschappelijk begeleiders van belang is om de begeleiding goed vorm te kunnen geven, met enkele verrassende en breed gedragen conclusies.

Het was voor ons erg interessant om het verhaal van verschillende kanten te kunnen bekijken: vanuit de organisatie, vanuit de literatuur, vanuit de statushouders en vanuit de maatschappelijk begeleiders. Dit werd mogelijk dankzij vele mensen. Allereerst willen we C. van Kooten en P. van Zoeren, onze opdrachtgevers, hartelijk bedanken dat wij dit onderzoek voor hen uit mochten voeren. Jullie boden ons de kans om te experimenteren en te leren binnen de organisatie en jullie stonden altijd voor ons klaar, wanneer we begeleiding nodig hadden. Jullie gaven ons de kans om het onderzoek met een open blik in te kunnen gaan. Ook alle statushouders en maatschappelijk begeleiders, die de tijd namen om ons te woord te staan en hun visie en ervaringen met ons wilden delen, willen we hartelijk bedanken. Het heeft ons verrast hoe groot jullie bereidheid was om mee te werken met ons onderzoek. Daarnaast willen we ook alle andere mensen bedanken die ons op de een of andere manier hebben geholpen om dit onderzoek mogelijk te maken, zoals de tolken en T. van Zwieten, namens de Eigen-Kracht centrale. Als laatste bedanken we Hugo Plaisier, onze afstudeerbegeleider vanuit school, voor de fijne en kritische begeleiding. Zonder deze hulp had dit verslag niet geweest wat het nu is. Hartelijk dank hiervoor.

Tot slot wensen we u veel leesplezier toe!

Daniël Huis en Neline Achterberg,
Ede, 26-05-2017

Inleiding

‘Waarom is het voor jou belangrijk om mee te doen?’ ‘Om te leven’, ‘om iets te doen te hebben’, ‘om een goed voorbeeld te geven aan mijn kinderen’, ‘om erbij te horen’, ‘om geld te verdienen’. Zomaar een greep uit de antwoorden, die we kregen op bovenstaande vraag. Participatie is niet zomaar iets. Meedoen in de maatschappij is van essentieel belang voor het welbevinden van statushouders, zo bleek uit de vele antwoorden gedurende de interviews. Nu dit gegeven helder is en doordringt in Nederland, komt de vraag naar boven hoe de statushouders dan tot deze participatie kunnen komen. VluchtelingenWerk Veenendaal gebruikt hiervoor een traject van maatschappelijke begeleiding, die wordt uitgevoerd door vrijwilligers en stagiaires. In dit verslag willen we u meenemen in ons zoekproces naar wat de maatschappelijk begeleiders nodig hebben om de begeleiding van statushouders naar participatie goed vorm te kunnen geven. In het eerste hoofdstuk besteden we aandacht aan het probleem en de aanleiding van ons onderzoek. De vraag waarom dit onderzoek uitgevoerd wordt staat centraal. Hoofdstuk twee tot en met vijf bevatten het betoog met de uitkomsten van het onderzoek, aan de hand van de beantwoording van de deelvragen. Hierna wordt de conclusie van dit onderzoek beschreven. Vervolgens geven we aanbevelingen. Als laatste schrijven we een discussie en evaluatie en zijn er bijlagen toegevoegd.

1. Methodologie

1.1 Aanleiding en achtergrond

Aanleiding

Het bestuursakkoord Verhoogde Asielinstroom werd op 27 november 2015 gesloten tussen het Rijk en de gemeenten (Rijksoverheid, 2015). Dit gebeurde naar aanleiding van een verhoogde asielinstroom, waar Nederland mee te maken had. Als gevolg van deze verhoogde asielinstroom was er ook een extra toename van statushouders in het gemeentelijk domein. Het bestuursakkoord is ervoor bedoeld om als gemeente in te kunnen spelen op deze toename. In dit bestuursakkoord wordt onder andere een nieuw instrument genoemd, het participatieverklaringstraject dat, sinds 2016, als verplicht onderdeel opgenomen wordt in het inburgeringsexamen. In dit traject worden statushouders gewezen op hun rechten en plichten en op de fundamentele kernwaarden van de Nederlandse samenleving. Verder wordt beoogd de statushouders wegwijs te maken in Nederland en in de gemeente waarin zij zich vestigen. Ook wordt beoogd hen in aanraking te brengen met relevante voorzieningen, ten dienste van een snelle inburgering en integratie (Rijksoverheid, 2015, p. 7).

Verder is in het bestuursakkoord afgesproken om in 2016 nadere afspraken te maken over onderwijs, zorg, werk en integratie. Deze nadere afspraken zijn gemaakt in het Uitwerkingsakkoord Verhoogde Asielinstroom, op 28 april 2016 (Rijksoverheid, 2016). Met de afspraken wordt beoogd de integratie en participatie van statushouders te bevorderen, zodat alle inwoners van Nederland volwaardig en gezond kunnen deelnemen aan de samenleving, met alle rechten en plichten die daarbij horen. In dit akkoord staan onder andere de volgende vijf afspraken:

1. Het beschikbare bedrag per statushouder voor de uitvoering van de maatschappelijke begeleiding en het participatieverklaringstraject is verhoogd van €1000 naar €2370.
2. Uitvoering van het participatieverklaringstraject wordt gekoppeld aan maatschappelijke begeleiding.
3. Het participatieverklaringstraject wordt vanaf 2016 aangeboden door gemeenten.
4. Er worden ambities en condities vastgesteld voor invulling van de maatschappelijke begeleiding en van het participatieverklaringstraject.
5. Het participatieverklaringstraject wordt een verplicht onderdeel van het inburgeringsexamen.

Elke gemeente is zelf verantwoordelijk om het verhoogde budget op een zo effectief mogelijke manier in te zetten. Het plan van aanpak van de gemeente Veenendaal zoomt in op tijdsplanning, positionering binnen de maatschappelijke begeleiding en regionale toeleiding van statushouders naar werk (Hollander, 2016). Dat statushouders zo snel mogelijk volwaardig deel kunnen nemen aan de maatschappij staat centraal. Deelname aan het arbeidsproces is hierbij belangrijk, alsook het vroegtijdig inventariseren van competenties, arbeids- en opleidingsprofiel. Bij de uitvoering van het uitwerkingsakkoord werkt de gemeente Veenendaal onder andere samen met VluchtelingenWerk Veenendaal, waar ook de gemeente Rhenen en Renswoude onder vallen (Visser, 2016). Zo heeft de gemeente bijvoorbeeld aan VluchtelingenWerk gevraagd of zij het participatieverklaringstraject willen uitvoeren. Daarnaast heeft VluchtelingenWerk de opdracht gekregen om maatschappelijke begeleiding te bieden aan statushouders. Dit doet VluchtelingenWerk door middel van maatschappelijk begeleiders, die gekoppeld worden aan statushouders. De begeleiders coachen hen vanaf het moment dat de statushouder een huis in Veenendaal heeft toegewezen gekregen. Basaal gezegd coachen zij de statushouders eerst voornamelijk bij hun vestiging en later in het traject bij zelfredzaamheid (C. van Kooten, persoonlijk communicatie, 23-11-2016). Eén van de doelen van deze begeleiding is dat statushouders binnen anderhalf jaar participeren (Visser, 2016). Onder participatie

wordt verstaan: lid zijn van een vereniging, vrijwilligerswerk, betaald werk of het volgen van een opleiding. Het doel is dat de statushouders mee doen in de Nederlandse samenleving. VluchtelingenWerk moet de begeleiding van statushouders aan de gemeente verantwoorden, waarin zij ook moeten verantwoorden hoe de participatie van statushouders verloopt (C. van Kooten, persoonlijke communicatie, 7-12-2016).

Naar aanleiding van het Uitwerkingsakkoord Verhoogde Asielinstroom is bij VluchtelingenWerk Oost-Nederland (waar Veenendaal onder valt) een nieuw begeleidingstraject in het leven geroepen, met de naam 'VIP 18' (VluchtelingenWerk Oost-Nederland, 2016). 'VIP 18' staat voor Vestiging, Inburgering en Participatie op maat, binnen een traject van 18 maanden. Met dit traject werken maatschappelijk begeleiders er onder andere aan, statushouders naar participatie te begeleiden.

Probleembeschrijving

Binnen het VIP 18 traject is het de bedoeling dat de visie van de Eigen Kracht-methode gebruikt gaat worden om de begeleiding vorm te geven. Woorden als eigen kracht, het aanboren van netwerk, eigen regie en zelfredzaamheid vormen de kern van deze aanpak. Teamleiders van VluchtelingenWerk geven aan dat dit in essentie een goede visie is, maar dat het waarschijnlijk niet genoeg aansluit op de doelgroep statushouders (C. van Kooten, persoonlijke communicatie, 7-12-2016) (P. van Zoeren, persoonlijke communicatie, 10-01-2017). De visie van de Eigen Kracht-methode heeft namelijk als grondgedachte dat mensen hun netwerk benutten in het zoeken naar (vrijwilligers)werk. Statushouders hebben echter vaak nog geen sociaal netwerk in de gemeente, waardoor het op eigen kracht vinden van, bijvoorbeeld, een baan moeilijk is. Daarnaast zijn statushouders er, om allerlei redenen, soms nog niet aan toe of nog niet gemotiveerd om te participeren. Een slepende gezinshereniging, culturele achtergrond en een laag taalniveau kunnen belemmeringen zijn in het participeren. Het is dus niet vanzelfsprekend dat een statushouder participeert. Toch is dit een van de doelen van de maatschappelijke begeleiding. Het is voor de maatschappelijk begeleiders van VluchtelingenWerk dus van belang, dat zij weten hoe zij de statushouders het beste kunnen begeleiden naar participatie (P. van Zoeren, persoonlijke communicatie, 10-01-2017). VluchtelingenWerk Veenendaal weet op dit moment niet of de maatschappelijk begeleiders het nodig hebben, dat de visie van de Eigen Kracht-methode ingevoerd wordt, dat er een andere methodiek nodig is, of dat zij geheel iets anders nodig hebben om de begeleiding van statushouders naar participatie goed vorm te kunnen geven.

Tijdens een teamvergadering, die wij bijwoonden voor het begin van ons onderzoek, hebben we maatschappelijk begeleiders gevraagd of zij iets nodig hebben van VluchtelingenWerk, om de begeleiding van statushouders naar participatie goed vorm te kunnen geven. Begeleiders geven inderdaad aan dat zij hiervoor iets nodig hebben. Op dit moment weten de maatschappelijk begeleiders niet hoe ze de statushouders kunnen begeleiden naar participatie. Ze vinden het in veel gevallen moeilijk om statushouders te begeleiden naar participatie en ze geven aan dat ze meer gereedschap nodig hebben, om deze begeleiding goed vorm te kunnen geven (persoonlijke communicatie 11-01-2017).

Aangezien maatschappelijk begeleiders, in een door ons belegde bijeenkomst, aangaven dat zij meer gereedschap nodig hebben, om de begeleiding van statushouders naar participatie goed vorm te kunnen geven, hebben wij onderzoek gedaan naar wat zij hiervoor precies nodig hebben en hoe VluchtelingenWerk dit kan faciliteren.

De probleemstelling van ons onderzoek luidde: VluchtelingenWerk Veenendaal weet niet wat zijn maatschappelijk begeleiders nodig hebben voor de begeleiding van statushouders naar participatie in de Nederlandse samenleving.

Zoals eerder al beschreven is, is VluchtelingenWerk Veenendaal onderdeel van VluchtelingenWerk Oost-Nederland. VluchtelingenWerk Veenendaal begeleidt statushouders vanaf het moment dat zij

in Veenendaal gehuisvest worden. Een statushouder is een vluchteling die een verblijfsvergunning heeft gekregen, en in dit geval in Veenendaal gehuisvest is. VluchtelingenWerk Veenendaal heeft een aantal maatschappelijk begeleiders in dienst, die uitvoering geven aan de persoonlijke begeleiding van deze statushouders. Sinds de invoering van het VIP 18 traject is de begeleiding naar participatie een belangrijk onderdeel van deze begeleiding.

Voor wie speelt het probleem

Het hierboven beschreven probleem speelt op zowel beleidsniveau als uitvoerend niveau en speelt zodoende voor een aantal partijen.

Ten eerste raakt het probleem de opdrachtgever en teamleiders - C. van Kooten en P. van Zoeren -, omdat zij als teamleiders uiteindelijk de participatiecijfers door moeten geven en deze moeten verantwoorden aan de gemeente. Het is voor hen van belang dat ze goede cijfers aan kunnen leveren.

Ten tweede speelt het probleem voor de maatschappelijk begeleiders. Zij krijgen er een grote taak bij, nu zij de statushouders verplicht moeten begeleiden naar participatie. De maatschappelijk begeleiders geven zelf ook aan dat zij hier op dit moment moeite mee hebben en dat ze hier wel iets extra's in kunnen gebruiken.

Het probleem speelt ten derde ook voor de statushouders zelf. Ze worden verplicht om te participeren en hebben er baat bij als ze hier goed in begeleid worden. Het feit dat er van hen wordt verwacht dat ze in een snel stadium gaan participeren, kan moeilijk voor hen zijn in een land dat voor hen volledig nieuw is. Goede begeleiding is dan van groot belang.

Status Questionis

De meerwaarde van ons onderzoek was dat we concreet konden onderzoeken hoe de maatschappelijke begeleiding kan plaatsvinden, nu de participatie voor statushouders een meer verplichtend karakter heeft. Het Uitwerkingsakkoord Verhoogde Asielinstroom is pas in april 2016 uitgekomen (Rijksoverheid, 2016). Om deze reden is er nog geen eerder onderzoek gedaan naar het begeleiden in dit traject. Wel is er de afgelopen jaren het een en ander bekend geworden en onderzoek gedaan naar participatie en naar de begeleiding van statushouders en vluchtelingen. In de literatuur is door ons echter niets terug gevonden over hoe de begeleiding naar participatie concreet kan plaatsvinden bij de doelgroep statushouders. De meerwaarde van ons onderzoek is daarom dat het begeleiden naar participatie concreet toegepast wordt op de specifieke doelgroep statushouders. Het was daarom van belang dat het onderzoek zich specifiek op deze concrete doelgroep richtte. Statushouders hebben namelijk te maken met een andere cultuur, andere problemen en een andere achtergrond dan Nederlanders en kunnen daarom niet vergeleken worden met andere doelgroepen. In 2015 is er een groot onderzoek gedaan naar statushouders, waarin dit ook genoemd wordt (Bakker, 2016). In dit onderzoek wordt onder andere ingegaan op de participatie van statushouders. Ook hier wordt echter niet het verband gelegd met de concrete begeleiding om te komen tot deze participatie.

1.2 Vraagstelling en deelvragen

Hoofdvraag

Wat hebben maatschappelijk begeleiders nodig van VluchtelingenWerk Veenendaal om statushouders te kunnen begeleiden naar participatie in de Nederlandse samenleving?

Deelvragen

1. Wat is er in de literatuur terug te vinden over participatie met betrekking tot statushouders in de Nederlandse samenleving?

2. Wat is er in de literatuur terug te vinden over de begeleiding van statushouders naar participatie?
3. Wat geven statushouders aan dat ze van maatschappelijk begeleiders wensen in de begeleiding naar participatie in de Nederlandse samenleving?
4. Wat geven de maatschappelijk begeleiders aan dat zij nodig hebben in de begeleiding van statushouders naar participatie in de Nederlandse samenleving?

1.3 Verantwoording onderzoeksmethoden

Wij hebben in ons onderzoek gebruik gemaakt van verschillende dataverzamelmethode, namelijk: literatuuronderzoek en interviews. De onderzoeksvraag van VluchtelingenWerk Veenendaal konden wij zo op een betrouwbare manier beantwoorden. Het literatuuronderzoek hadden we nodig om ervaringen en resultaten uit onderzoeken uit het verleden te gebruiken als basis voor de interviews. De interviews hadden we nodig om de mening van statushouders en maatschappelijk begeleiders zelf te horen. We wilden zowel de stem van begeleiders als van statushouders horen. Statushouders weten namelijk zelf het beste wat zij nodig hebben en wensen in de begeleiding en maatschappelijk begeleiders moeten deze begeleiding uiteindelijk uitvoeren. De informatie en resultaten uit alle deelvragen hebben we gebruikt voor de aanbevelingen die we aan VluchtelingenWerk Veenendaal gedaan hebben.

Deelvraag 1

In de eerste deelvraag hebben we onderzoek gedaan door middel van het gebruik van literatuur. We hebben in het kader van de eerste deelvraag verschillende databanken geraadpleegd: Movisie, Sociale vraagstukken, LexisNexis Newsportal, Google Scholar, de HBO-kennisbank, Narcis en Sociaal en Cultureel Planbureau. Binnen deze databanken hebben we voornamelijk de volgende zoektermen gebruikt: 'participatie statushouder', 'participatie', 'statushouder', 'participatie vergunninghouder' en 'participatie vluchtelingen'. Met behulp van referentielijsten in relevante bronnen hebben we verder gezocht naar nieuwe bronnen. Toen uit deze lijsten bleek dat we beschikten over de meeste bronnen uit die lijsten, zijn we gestopt met het zoeken van bronnen. We hebben ervoor gekozen om enkel Nederlandstalige literatuur te onderzoeken, omdat de hoofdvraag draait om participatie in Nederland en omdat het onderzoek anders te breed zou worden. Tijdens het schrijven en informatie verzamelen voor deze deelvraag hebben we de begrippen 'participatie' en 'statushouder' concreet omschreven, zodat de bronnen geselecteerd konden worden op relevantie voor ons onderzoek. (Zie voor uitleg van deze en andere begrippen de verklarende woordenlijst in bijlage 2.) De begripsbepaling van het woord 'participatie' hebben we aan het begin van hoofdstuk twee uitgebreider beschreven.

Deelvraag 2

In deelvraag twee beschreven we wat er volgens de literatuur belangrijk is met betrekking tot de begeleiding van de statushouders als we kijken naar de persoon van de begeleider, de vorm en de inhoud van de begeleiding. We hebben hiervoor ook verschillende databanken gebruikt, zoals Google, Google Scholar, Movisie, en de bibliotheek. We hebben hierbij de volgende zoektermen gebruikt: 'methodiek participatie statushouder', 'methode participatie statushouder' en 'begeleiding vluchteling'. Uit de zoekacties bleek vervolgens dat er zeer weinig methodieken zijn die zich concreet richten op het bevorderen van participatie van statushouders. Wel zijn er veel initiatieven, projecten en interventies op dit gebied. De interventies hebben we opgenomen in de bijlage, zodat VluchtelingenWerk deze kan naslaan. In de beschrijving van de deelvraag hebben we gedeelten uit

de interventies verwerkt, wanneer deze van toepassing waren op de kopjes ‘persoon van de begeleider, ‘vorm van de begeleiding’ of ‘inhoud van de begeleiding.’ We hebben tevens de visie van de Eigen Kracht-methode onderzocht. Hiervoor hebben we de website van de Eigen Kracht Centrale gebruikt, een PowerPoint met betrekking tot deze visie, die toegespitst is op de doelgroep en een interview met deskundige T. van Zwieten.

Deze gegevens uit de literatuur hebben we vervolgens gebruikt bij het maken van het interviewprotocol voor de interviews, die we gevoerd hebben en uitgewerkt in deelvraag drie en vier. De protocollen hebben we getest in proefinterviews (voor elke deelvraag hebben we één proefinterview gehouden) en vervolgens aangepast op bruikbaarheid.

Deelvraag 3

Voor deelvraag drie zijn in totaal twaalf statushouders geïnterviewd uit de gemeente Veenendaal, Rhenen en Renswoude, die allen begeleiding hebben of hebben gehad door VluchtelingenWerk Veenendaal. Van deze statushouders zijn drie mensen afkomstig uit Eritrea, acht uit Syrië en één uit Irak. Het betrof negen mannen en drie vrouwen. De periode dat zij reeds in Nederland verbleven, varieerde van zestien maanden tot twintig jaar. De meesten van hen woonden op de tijd van interviewen tussen de anderhalf en drie jaar in Nederland. Bij acht van hen is de maatschappelijke begeleiding vanuit VluchtelingenWerk afgerond. Vier van hen werden op het moment van interviewen nog begeleid door een contactpersoon van VluchtelingenWerk.

Door middel van deze interviews hebben we helder gekregen wat statushouders nodig hebben om te kunnen participeren, wat het hen oplevert, waar ze tegenaan lopen en welke begeleiding hierbij voor hen helpend is. De contactgegevens van de statushouders kregen we via het cliëntdossier van VluchtelingenWerk Veenendaal. Bij het selecteren van de respondenten hebben we met een aantal factoren rekening gehouden:

- ◆ Taalniveau. We hebben in eerste instantie geprobeerd statushouders te selecteren met een redelijk taalniveau. Aan maatschappelijk begeleiders die op dat moment bij VluchtelingenWerk werkzaam waren, hebben we advies gevraagd over welke statushouders geschikt zouden zijn voor ons onderzoek, wat betreft het taalniveau. Bij één interview hebben we gebruik gemaakt van een tolk.
- ◆ Wel of geen actieve participatie. We hebben zowel statushouders geïnterviewd die op dit moment actief participeren als die dit niet doen. Op deze manier konden we een zo eerlijk mogelijk beeld krijgen van belemmeringen en bevorderingen voor participatie.
- ◆ Land van herkomst. We hebben geprobeerd een veelzijdige groep te interviewen met voornamelijk Syriërs en Eritreeërs, aangezien dit de groepen nieuwkomers zijn, die bij het starten van het onderzoek het hoogst vertegenwoordigd waren en het meeste aanspraak maken op een verblijfsvergunning.
- ◆ Sekse. In verband met opvattingen over man/vrouw verschillen vanuit de cultuur en geloof, is de participatie van vrouwen anders, zo bleek uit de literatuur. We interviewden daarom mensen uit beide groepen.

Deelvraag 4

Voor deelvraag vier hebben we tien interviews gevoerd met maatschappelijk begeleiders van VluchtelingenWerk Veenendaal. We hebben zowel stagiaires als vrijwilligers geïnterviewd. Zij hebben beide dezelfde taken in het begeleiden van statushouders. We hebben vier stagiaires en zes vrijwilligers geïnterviewd. De tijd dat zij werkzaam waren als maatschappelijk begeleider varieerde van vier maanden tot ongeveer acht jaar. Het interviewprotocol voor deze interviews maakten we op basis van de literatuur uit deelvraag een en twee en de resultaten van deelvraag drie. De interviews

met de maatschappelijk begeleiders stonden in het teken van wat zij nodig hebben van VluchtelingenWerk Veenendaal in het kader van het begeleiden van de statushouders naar participatie en hoe VluchtelingenWerk hier volgens hen het beste in kan faciliteren. Ook binnen deze selectie beoogden we een zo afwisselend mogelijke groep. De gegevens van de respondenten kregen we via VluchtelingenWerk. Tevens hebben we tijdens twee vergaderingen van begeleiders, die we bij mochten wonen voor de start van ons onderzoek, gevraagd wie van de begeleiders mee wilde werken aan de interviews. Bij het selecteren van de maatschappelijk begeleiders hebben we gelet op:

- ♦ Vrijwilligers en stagiaires. Maatschappelijk begeleiders van VluchtelingenWerk bestaan zowel uit stagiaires en vrijwilligers. Beide groepen wilden we vertegenwoordigd hebben in ons onderzoek, omdat tijdens de bijeenkomsten met stagiaires en vrijwilligers bleek dat er verschil zat in hun achtergrondkennis, ervaringen en behoeften. We wilden dus beide groepen horen. In de uitwerking van de deelvraag hebben we er echter voor gekozen geen duidelijk onderscheid te maken tussen de resultaten van de stagiaires en de vrijwilligers, aangezien het de focus zou verleggen en omdat aan ons gevraagd is om een onderzoek te doen en aanbevelingen te schrijven voor de groep maatschappelijk begeleiders in zijn geheel.
- ♦ Tijd van werkzaam zijn voor VluchtelingenWerk. Dit doen we omdat mensen die al lang werken uit meer ervaring kunnen putten dan mensen die nog maar kort bij VluchtelingenWerk aangesloten zijn.

Verantwoording uitwerking interviews deelvraag drie en vier

De interviews hebben we opgenomen en letterlijk uitgetypt. Dit alles hebben we anoniem gedaan. Voorafgaand aan de interviews hebben we de respondenten hiervoor toestemming gevraagd. Vervolgens hebben we de interviews gereduceerd, gefragmenteerd en gelabeld (zie bijlage 8 en 10 voor de labelsystemen). De uitkomsten van de interviews zijn te vinden in het bronnenboek, in gereduceerde en gelabelde vorm. Bij het labelen van de interviews van de maatschappelijk begeleiders hebben we inzichten kunnen toepassen, die we tijdens het labelen van de interviews van de statushouders hebben opgedaan. Bij de statushouders lieten we ons leiden door de woorden van de fragmenten. Bij de maatschappelijk begeleiders hebben we echter van tevoren een kader gemaakt met belangrijkste kernlabels, op basis van het interviewprotocol. In de deelvragen verwijzen we naar fragmenten uit de interviews die in het bronnenboek zijn opgenomen. Fragmenten uit interviews met statushouders typeren we in de bronvermelding met een 'S' en fragmenten uit interviews met maatschappelijk begeleiders typeren we met een 'M'.

Beperkingen en risico's van onderzoeksmethoden

De dataverzamelmethode die wij gebruikten, brachten een aantal beperkingen met zich mee:

- ♦ Reikwijdte van het onderzoek. Tijdens het zoeken naar literatuur, kwamen we erachter dat het begrip 'participatie' in verschillende bronnen een verschillende betekenis heeft. Wij hebben er daarom voor gekozen om zelf een concrete definitie van dit woord op te stellen, zodat wij gericht de bronnen konden selecteren op ons onderzoek. Deze begripsbepaling is terug te vinden in hoofdstuk twee en de verklarende woordenlijst.
- ♦ Beschikbaarheid van literatuur. We wisten van tevoren dat het mogelijk zou kunnen zijn dat er, met name op het gebied van methodieken, niet genoeg literatuur voor handen zou zijn. We hadden ervoor gekozen om in dat geval meer algemene methodieken te onderzoeken, met betrekking tot het begeleiden naar participatie. Toen we met deze deelvraag bezig waren, bleek echter dat er geen concrete methodieken waren. We hebben daarom besloten om tips en handvaten voor de begeleiding van statushouders naar participatie, die in de literatuur genoemd werden, te beschrijven in deze deelvraag.

- ◆ Taal. In sommige interviews met statushouders was de mate waarin de statushouder beschikte over de Nederlandse taal een drempel voor een goed, diep interview. Sommige interviews hebben we daarom in het Engels gevoerd. Verder hebben we deze beperking ondervangen door een vertaal-app te gebruiken, belangrijke woorden uit het interview-format te vertalen en gebruik te maken van een tolk.

1.4 Doelgroep, doelstelling en resultaten

Doelstelling

De doelstelling van ons onderzoek was: *‘VluchtelingenWerk Veenendaal weet voor juni 2017 wat zijn maatschappelijk begeleiders nodig hebben in de begeleiding van statushouders naar participatie en hoe VluchtelingenWerk dit kan faciliteren.’*

Hierbij werd in ons onderzoek VluchtelingenWerk Veenendaal vertegenwoordigd door C. van Kooten.

Doelgroep

Het onderzoeksverslag schreven we voor de teamleiders van Vluchtelingenwerk Veenendaal: mevrouw C. van Kooten en meneer P. van Zoeren. Zij waren tevens onze opdrachtgevers. Het is de bedoeling dat zij ons advies gaan uitvoeren, daarom was het van belang dat wij het advies zo concreet en praktisch mogelijk beschreven.

Daarnaast hebben we er tijdens het schrijven rekening mee gehouden dat het onderzoek ook door medewerkers van VluchtelingenWerk Oost-Nederland gelezen kan worden. Zij hebben immers te maken met dezelfde opdracht om te kunnen begeleiden naar participatie en kunnen daarom mogelijk onze aanbevelingen ook gebruiken.

Resultaten

Door middel van het verslag wilden we uiteindelijk aan de teamleiders van VluchtelingenWerk Veenendaal een aantal concrete en praktische aanbevelingen geven. Deze aanbevelingen wilden we doen over de vraag hoe de maatschappelijk begeleiders door VluchtelingenWerk Veenendaal toegerust kunnen worden, zodat deze begeleiders de statushouders gedegen kunnen begeleiden naar participatie. Het was de wens van C. van Kooten zelf om het eindresultaat zo concreet mogelijk vorm te geven (C. van Kooten, persoonlijke communicatie, 7-12-2016). In de aanbevelingen hebben we concreet beschreven wat maatschappelijk begeleiders precies nodig hebben van VluchtelingenWerk Veenendaal en hoe de teamleiders hierin kunnen faciliteren. Dit deden we na het schrijven van de conclusie, die we baseerden op de antwoorden van de deelvragen. Het was ons doel om de aanbevelingen zo te maken dat de teamleiders er direct mee aan de slag konden en de maatschappelijk begeleiders goed gefaciliteerd konden worden, zodat ook de statushouders goede begeleiding zouden krijgen.

Inleiding betoog

In het komende deel van dit verslag wordt het betoog van dit kwalitatief onderzoek beschreven. In hoofdstuk twee en drie worden de uitkomsten van het literatuuronderzoek beschreven. Dit wordt in hoofdstuk twee gedaan aan de hand van de eerste deelvraag, namelijk: *“Wat is er in de literatuur terug te vinden over participatie met betrekking tot statushouders in de Nederlandse samenleving?”* In hoofdstuk drie worden de uitkomsten van het literatuuronderzoek beschreven, met betrekking tot de tweede deelvraag, namelijk: *“Wat is er in de literatuur terug te vinden over de begeleiding van statushouders naar participatie?”* Vervolgens worden in hoofdstuk vier en vijf de uitkomsten van de interviews beschreven. In hoofdstuk vier worden de uitkomsten beschreven van de interviews met statushouders, aan de hand van de derde deelvraag, die luidt: *“Wat geven statushouders aan dat ze van maatschappelijk begeleiders wensen in de begeleiding naar participatie in de Nederlandse samenleving?”* Als laatste worden in hoofdstuk vijf de uitkomsten beschreven van de interviews met maatschappelijk begeleiders, aan de hand van de vierde deelvraag: *“Wat geven de maatschappelijk begeleiders aan dat zij nodig hebben in de begeleiding van statushouders naar participatie in de Nederlandse samenleving?”* Na elk hoofdstuk wordt een korte tussenconclusie gegeven van de onderzoeksuitkomsten.

2. Literatuuronderzoek participatie statushouders

In dit hoofdstuk gaan we in op de eerste deelvraag: ‘Wat is er in de literatuur terug te vinden over participatie met betrekking tot statushouders in de Nederlandse samenleving?’ We doen dit door eerst het begrip participatie in te kaderen, vervolgens beschrijven we wat participatie van statushouders volgens de literatuur oplevert. Vervolgens noemen we belemmeringen en bevorderingen van participatie van statushouders, welke we hebben opgedeeld in statische en dynamische factoren. In de laatste paragraaf schrijven we over wat de literatuur zegt over eigen ervaringen van statushouders, met participatie. We sluiten af met een tussenconclusie.

2.1 Begripsbepaling

Participatie betekent meedoen in de Nederlandse samenleving, door middel van: lid zijn van een vereniging, vrijwilligerswerk doen, betaald werk doen of het volgen van onderwijs (Instituut & Movisie, 2016a) (Verdonk, 2003). Het doel van participatie is dat mensen door middel van deze activiteiten zich meer onderdeel gaan voelen van de Nederlandse samenleving.

“Iraanse Nederlander of Nederlandse Iraniër. Voor Masoud Banbersta maakt de volgorde niet uit. Hij pakt de goede dingen uit Nederland en die mengt hij met die van zijn geboorteland Iran. (...) ‘Het land van herkomst en aankomst kun je zien als gewone ouders en adoptieouders. Soms zijn adoptieouders een tikje liever dan je eigen ouders. In mijn geval is het gevoel naar beide ouders gelijk. Als ik hier ben, mis ik Iran. Wanneer ik daar zou zijn, dan mis ik Nederland, denk ik. Op dit moment wint ‘adoptieouder’ Nederland van ‘ouder’ Iran omdat ik hier nu meer wortels heb.” (Instituut & Movisie, 2016a)

18

Het uiteindelijke doel is dus dat mensen integreren in de Nederlandse samenleving (Statistiek, 2015). Als zij stappen zetten in integratie, is de kans vervolgens groot dat mensen op hun beurt weer meer zullen gaan participeren. Participatie en integratie zijn dan ook zowel oorzaak als gevolg van elkaar.

Verder wordt het begrip participatie in de literatuur gedeeld in verschillende vormen van participatie: maatschappelijke participatie, politieke participatie, sociaal-culturele participatie, economische participatie en arbeidsparticipatie. Wij richten ons in dit onderzoek voornamelijk op de maatschappelijke participatie en arbeidsparticipatie. Onder maatschappelijke participatie verstaan wij meedoen in de vorm van het volgen van een opleiding, vrijwilligerswerk doen of lid zijn van een vereniging (Rengers, Geerlings, & Cortooms, 2015). Arbeidsparticipatie betekent meedoen door middel van betaald werk (Statistiek, 2017). Zie ook bijlage 2 voor uitleg van deze begrippen. Wij kiezen voor de afbakening van deze begrippen, omdat dit het beste aansluit op de doel van de begeleiding door VluchtelingenWerk. Daarbij erkennen we wel dat politieke participatie ook erg belangrijk is en sociaal-culturele participatie een opstap kan zijn naar verdere participatie (Rengers, Geerlings, & Cortooms, 2015).

2.2 Wat levert participatie op?

Voor zowel de statushouders als de samenleving levert participatie van statushouders veel op. Hieronder beschrijven wij wat participatie voor deze beiden partijen oplevert.

2.2.1 Statushouders

In literatuur wordt veel gesproken over het nut van participatie voor statushouders. De volgende aspecten komen naar voren.

Sociale contacten

Hierbij gaat het om het opdoen van sociale contacten met zowel allochtonen als autochtonen. Voor sommige mensen is het nieuw dat ze hun burens niet kennen, ze zijn dit niet gewend. Bovendien wordt erover gesproken dat men weinig contact heeft met Nederlanders, omdat men ze niet tegenkomt, vanwege het niet volgen van een opleiding en/of door werkloosheid (Rengers et al., 2015). Werk biedt juist de gelegenheid om in contact te komen met autochtonen (Willem Huijnk, Dagevos, Gijsberts, & Andriessen, 2015). Een manier om sociale contacten op te doen is bijvoorbeeld vrijwilligerswerk. Mensen ontmoeten is het belangrijkste motief om dit te gaan doen. (Klaver & Welle, 2009).

Taal

Wanneer men participeert leert men de Nederlandse taal. In de literatuur komt naar voren dat statushouders dit veelvuldig noemen als nut van participatie (Rengers et al., 2015)(Willem Huijnk et al., 2015)(Klaver & Welle, 2009). Goed werk helpt om sneller Nederlands te leren en dus snellere integratie (Wittenberg, 2017).

Sociaal vertrouwen en zelfwaardering

Maatschappelijke participatie en sociaal vertrouwen beïnvloeden elkaar. Enerzijds vergroot sociaal vertrouwen de bereidheid om te handelen in het belang van de groep of gemeenschap, anderzijds kan maatschappelijke participatie het sociaal vertrouwen versterken. Er is dus sprake van een wisselwerking (Willem Huijnk & Andriessen, 2016). Als een werkervaring een succesvolle ervaring betreft, vergroot het de mate van vereenzelviging met de arbeidsmarkt en het draagt ook bij aan het gevoel te worden gewaardeerd (Willem Huijnk et al., 2015). Mensen geven aan dat vrijwilligerswerk bijdraagt aan hun gevoel van eigenwaarde. (Bode, 2016) Daarbij opent participatie de deur om talenten, karakter en persoonlijkheid te laten zien aan anderen (Instituut & Movisie, 2016b). Dit kan ook leiden tot zelfwaardering.

Zingeving

Er wordt aangegeven dat participatie op zichzelf zin en betekenis geeft aan het leven (Werf, 2002)(Rengers et al., 2015). Het vooruitzicht op participatie, op het hebben van een toekomstperspectief, waaronder met name het uitzicht op een betaalde baan, is ook al een essentieel aspect in het welbevinden van vluchtelingen. (Klaver & Welle, 2009). De drive van statushouders om te gaan werken, is ook dikwijls gebaseerd op het feit dat ze iets willen terugdoen voor het land dat hen heeft opgevangen. Zij willen van betekenis zijn (Werkgelegenheid, 2016). Ook kampen veel statushouders met trauma's. Een zinvolle dagbesteding in de vorm van participatie helpt om daarmee om te gaan. Het biedt hen de nodige afleiding. (Werkgelegenheid, 2016).

Kennis Nederlandse cultuur en samenleving

Werk biedt de gelegenheid om de taal en gewoonten van de Nederlandse samenleving te leren. Als men meedoet in de Nederlandse samenleving, bijvoorbeeld door betaald of vrijwillig te werken en daarmee gepaard gaand contact met Nederlanders, kan dit het gevoel versterken erbij te horen, mede door een grotere vertrouwdheid met de samenleving en haar gewoonten. (Willem Huijnk et al., 2015).

Werk creëert bovendien voorwaarden om een band met de ontvangende samenleving op te bouwen. (Willem Huijnk et al., 2015)(Klaver, Odé, & Gent, 2007). Vluchtelingen geven aan zich sneller thuis te voelen in Nederland, wanneer zij participeren (Bovens, 2016)(Wittenberg, 2017)(Instituut &

Movisie, 2016b). Ze voelen zich hierdoor al meer betrokken bij de samenleving. Sommige vluchtelingen nemen tevens deel aan activiteiten die in de buurt worden georganiseerd (Klaver et al., 2007). Werk wordt door statushouders ervaren als een middel om zich thuis te voelen in de Nederlandse samenleving (Blauw & Wittenberg, 2017).

Lichamelijk welbevinden

Mensen die participeren zijn (onder bepaalde voorwaarden) gezonder dan mensen die dit niet doen (Rengers et al., 2015).

Ervaring

Vluchtelingen missen actuele werkervaring. Op het moment dat ze formeel mogen toetreden tot de arbeidsmarkt hebben ze vaak een gat in hun curriculum vitae. In de huidige arbeidsmarkt is dit een probleem, aangezien deze erg gericht is op een coherent arbeidsverleden. Dit vormt een belemmering voor intrede op de arbeidsmarkt. Het opdoen van meer werkervaring in de asielperiode zou wat dat betreft een uitkomst zijn (Klaver & Welle, 2009). Vluchtelingen geven aan hoe dan ook, graag te willen werken. Zij leren zodoende praktisch wat werken in Nederland inhoudt. Nieuwkomers hebben hiervoor echter bepaalde kennis en vaardigheden van de arbeidsmarkt nodig, willen zij succesvol kunnen participeren. (Klaver & Welle, 2009)

Vergroot kansen arbeidsmarkt

Specifiek voor participatie in het onderwijs geldt dat de kansen vergroot worden op de arbeidsmarkt. Opleidingsniveau heeft namelijk effect op het verwerven van een maatschappelijke positie in de Nederlandse samenleving. Een Nederlands diploma kan beschouwd worden als een noodzakelijke investering op weg naar een functie op het gewenste niveau (Klaver & Welle, 2009).

Geld

Specifiek voor betaald werk geldt dat dit inkomen verwerft voor de statushouder (Werf, 2002)(Rengers et al., 2015). Een statushouder is dan niet langer afhankelijk van een bijstandsuitkering.

Status

Betaald werk is dan ook een vorm van status (Werf, 2002). Mensen kunnen door een betaalde baan een zelfstandig bestaan opbouwen in Nederland en zich een plek verwerven in de Nederlandse samenleving (Klaver & Welle, 2009). Wanneer mensen zelf hun geld kunnen verdienen en het niet meer nodig is dat zij afhankelijk zijn van een uitkering, geeft dat ook voldoening.

2.2.2 Economie en maatschappij

Wat betreft het nut van participatie wordt in de literatuur ook het een en ander genoemd ten opzichte van de economie en maatschappij.

Bijdrage aan economie

Wanneer mensen vrijwilligerswerk doen, betaald werk hebben of een opleiding volgen, dragen ze bij aan de Nederlandse maatschappij en economie. De overheid is er dus bij gebaat dat zoveel mogelijk mensen participeren (Rengers et al., 2015). Bovendien wordt het aantal bijstandsuitkeringen minder naar gelang meer statushouders doorstromen naar betaald werk.

Kans voor autochtone bevolking

Het laten participeren van vluchtelingen is ook een kans voor de autochtone bevolking. Zo is er in Limburg sprake van veel vergrijzing en krimp. Statushouders kunnen hier een belangrijke bijdrage leveren aan het in stand houden van verenigingen en organisaties.

Basis voor integratie in de samenleving

Wanneer statushouders niet deel kunnen nemen aan de arbeidsmarkt, bestaat het gevaar dat zij de, hier geldende, normen en gedragsregels vroegtijdig afwijzen. Dit staat een goede integratie in de weg en participatie op de arbeidsmarkt is daarom noodzakelijk (Regeringsbeleid, 2003).

2.3 Belemmeringen en bevorderingen voor participatie van statushouders

Wat betreft de belemmeringen en bevorderingen houden we rekening met participatie in de brede zin van het woord, en meer specifieke participatie: arbeidsparticipatie en maatschappelijke participatie. Daarnaast maken we onderscheid tussen statische en dynamische belemmering en bevorderingen. Onder statisch verstaan wij belemmeringen en bevorderingen waar VluchtelingenWerk geen invloed op heeft of op uit kan oefenen. Onder dynamisch verstaan wij factoren waar VluchtelingenWerk wel invloed op heeft of op uit kan oefenen.

2.3.1 Statische belemmeringen

Participatie in brede zin

Verblijf Asielzoekerscentrum

De tijd dat een vluchteling in een azc verblijft kan hoog oplopen. In deze tijd zijn er echter weinig mogelijkheden om te participeren. Er zijn maar beperkte mogelijkheden om de taal te leren en vrijwilligerswerk mag alleen onder strenge voorwaarden (J. Dagevos & Odé, 2016).

Ook heeft een langdurig verblijf in de opvang een negatieve invloed op de mentale gezondheid van de asielzoeker (Smitt et al., 2014). Gezondheidsproblemen, die onder andere te maken hebben met een lang verblijf in de opvang, belemmeren de arbeidsparticipatie (Gijsberts & Dagevos, 2005) (J. Dagevos & Odé, 2016).

Inburgering

Inburgering kost veel tijd. In de eerste jaren zijn statushouders voornamelijk druk bezig met de inburgeringseis (Leerkes & Scholten, 2016).

Lichamelijk en psychisch welbevinden

Ongezonderheid is een drempel voor onderwijsparticipatie, werk en andere vormen van maatschappelijke participatie. Uit onderzoek blijkt dat veel statushouders, soms als gevolg van de vlucht, een slechte gezondheid hebben, wat de participatie belemmert (J. Dagevos & Odé, 2016). Veel statushouders hebben trauma's, door zowel de situatie in het land van herkomst, als door alles wat ze hebben meegemaakt tijdens hun reis en de asielprocedure. Dit kan een drempel zijn voor participatie (Stavenuiter, Waesberghe, Noordhuizen, & Oostrik, 2016). Niet participeren op de arbeidsmarkt heeft vaak te maken met een slechte gezondheid (Willen Huijnk, Dagevos, & Gijsberts, 2014).

Financiële middelen

Vluchtelingen hebben niet altijd de middelen om zich te scholen (Leerkes & Scholten, 2016) (Stavenuiter, Waesberghe, et al., 2016).

Complexe en meervoudige problemen

Vluchtelingen worden vaak geconfronteerd met complexe en meervoudige problemen op verschillende terreinen, die vaak tegelijkertijd moeten worden opgepakt. Zo moeten ze na statusverlening onder andere verhuizen naar een nieuwe woonplaats, zich oriënteren op de samenleving en arbeidsmarkt, inburgeren, nieuwe sociale contacten aangaan, gezinshereniging

regelen, inrichtingskredieten afbetalen et cetera (Smitt et al., 2014). Men heeft vaak zoveel aan het hoofd, dat ervaren wordt dat er geen ruimte is om ook bezig te zijn met participatie.

Motivatatie van vlucht

Degenen die als arbeidsmigrant naar Nederland zijn gekomen en altijd in hun achterhoofd hebben gehouden ooit terug te keren naar het land van herkomst, zullen minder geneigd zijn te investeren in een nieuwe taal dan degenen die vastbesloten zijn hier een nieuw bestaan op te bouwen (Gijsberts & Dagevos, 2005).

Arbeidsparticipatie

Ervaringen uit het land van herkomst

Het opleidingsniveau dat statushouders 'meenemen' naar Nederland heeft invloed op hun participatiekansen (J. Dagevos & Odé, 2016) (Willen Huijnk et al., 2014). Het opleidingsniveau verschilt echter erg per vluchteling, maar ook per land van herkomst. Zo zijn Somaliërs over het algemeen laag opgeleid en Iraniërs hoogopgeleid. Daarnaast is ook het opleidingsniveau in Nederland bepalend. Een Nederlands diploma kan de kansen op arbeidsparticipatie vergroten, maar vraagt in de eerste tijd juist een geringe arbeidsparticipatie (Willem Huijnk, Gijsberts, & Dagevos, 2014). Een buitenlands diploma wordt vaak niet erkend (Leerkes & Scholten, 2016). Onderzoek wijst uit, dat het niet hebben van werk samenhangt met het feit dat leden van vluchtelingengroepen vaak buitenlandse diploma's hebben, die op de Nederlandse arbeidsmarkt maar een beperkt rendement opleveren (Gijsberts & Dagevos, 2005). Ook de werkervaring van statushouders in het land van herkomst heeft invloed op participatie (Putter, 2002).

Aanbod arbeidsmarkt

Er is een beperkt aanbod aan beschikbare banen (Raad, 2016).

Discriminatie op etnische achtergrond

Migranten geven in onderzoek aan dat zij discriminatie ervaren op hun etnische achtergrond, wanneer zij toe willen treden tot de arbeidsmarkt (Andriessen, Nievers, & Dagevos, 2012). "Zij hebben het idee dat zij gezien worden als laagopgeleide arbeidsmigranten en voelen zich niet serieus genomen in hun wensen ten aanzien van werk." (Putter, 2002). Ze ervaren door de discriminatie een achterstand ten opzichte van autochtone Nederlanders. Bij dat laatste kan het gaan om culturele miscommunicatie bij sollicitaties, maar ook om openlijke achterstelling op basis van de culturele of religieuze achtergrond (Smitt et al., 2014).

Hoge druk om geld te verdienen

Statushouders ervaren druk om zo snel mogelijk geld te verdienen (Stavenuiter, Waesberghe, et al., 2016). Bijvoorbeeld om gezinshereniging te kunnen realiseren of ten behoeve van achterblijvers. Hierdoor wordt vaak minder prioriteit gegeven aan taalvaardigheid, hetgeen op termijn de kans op positieverbetering op de arbeidsmarkt vermindert (Smitt et al., 2014).

Levensbeschouwelijke opvattingen

Het geloof heeft invloed op de participatie. Bijvoorbeeld door de standpunten met betrekking tot de positie van de vrouw op de arbeidsmarkt (J. Dagevos & Odé, 2016).

Maatschappelijke participatie

Onbekendheid met onbetaalde dienstverlening

In veel landen is men niet bekend met vrijwilligerswerk, zoals wij dat kennen. Vrijwilligerswerk wordt daar gezien als ongewenst, omdat er geen beloning tegenover staat in de vorm van geld (Rengers et al., 2015).

2.3.2 Dynamische belemmeringen

Participatie in brede zin

Beheersing Nederlandse taal

Het niet goed beheersen van de Nederlandse taal dempt de kansen op de Nederlandse arbeidsmarkt (Gijsberts & Dagevos, 2005). Taal is immers de sleutel tot participatie (Werf, 2002). In een recent project, waarin statushouders werden begeleid naar werk, is gebleken dat de afstand tot de arbeidsmarkt, vanwege het onvoldoende beheersen van de Nederlandse taal, nog te groot is (J. Dagevos & Odé, 2016). Ook bij het volgen van een studie is taal een belangrijke belemmering. Het type vervolgonderwijs dat statushouders volgen is meer gebaseerd op de taalvaardigheid van de statushouder, dan op de cognitieve vaardigheden. Anderzijds helpt een opleiding juist om het Nederlands beter te leren (Stavenuiter, Waesberghe, et al., 2016).

Ontbreken netwerken

Het ontbreekt statushouders doorgaans aan functionele netwerken, die hen wegwijs maken in de Nederlandse samenleving en die behulpzaam zijn bij het vinden van werk en het volgen van passend (taal)onderwijs (J. Dagevos & Odé, 2016). Ook het ontbreken van informele netwerken wordt genoemd in het kader van het vinden van werk. Statushouders beschikken vaak niet over een netwerk die daarin kan ondersteunen. Als gevolg hiervan hebben vluchtelingen vaak een minder goed beeld van de werking van de Nederlandse arbeidsmarkt (Smitt et al., 2014).

Kinderopvang

Kinderopvang kan een struikelblok zijn in de participatie van bijvoorbeeld (alleenstaande) vrouwelijke statushouders (Putter, 2002).

Arbeidsparticipatie

Onbekendheid met de Nederlandse arbeidsmarkt

Statushouders lopen er tegenaan dat zij onbekend zijn met de Nederlandse arbeidsmarkt (Chrifi, 2017).

Maatschappelijke participatie

Aanbod vrijwilligerswerk

De wijze waarop verenigingen op zoek gaan naar vrijwilligers werkt vaak tegen. Er wordt veelal (onbewust) gezocht naar vrijwilligers met een vergelijkbare -vaak autochtone- achtergrond (Willem Huijnk & Andriessen, 2016). Daarnaast wordt er weleens een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) gevraagd van de vrijwilliger. In het geval van statushouders kan dit een complicatie zijn (Raad, 2016).

Onbekendheid met stappen richting vrijwilligerswerk

Er heerst onduidelijkheid bij statushouders welke stappen te zetten richting vrijwilligerswerk (Raad, 2016).

2.3.3 Statische bevorderingen

Participatie in brede zin

Motivatie van vlucht

Mensen die vastbesloten zijn om zich in Nederland te gaan vestigen, zullen eerder intern gemotiveerd zijn om te participeren en de taal te leren (Gijsberts & Dagevos, 2005).

Integrale aanpak

Gelijktijdig werken aan huisvesting, taalwerving, opleiding en werk zorgt ervoor dat er bij de arbeidsintegratie van migranten zo weinig mogelijk tijd verloren gaat (Jaco Dagevos, Engbersen,

Jennissen, Bakker, & Leerkens, 2015). Hierbij gaat het om een aanpak waarin huisvesting, het leren van de taal, het volgen van een opleiding en het vinden van werk niet na elkaar, maar op hetzelfde moment plaatsvinden (J. Dagevos & Odé, 2016) (Stavenuiter, Waesberghe, et al., 2016). Statushouders kunnen zich hierdoor beter voorbereiden op participatie en zo sneller op eigen benen staan en een bijdrage leveren aan de Nederlandse samenleving. Hierdoor wordt ook het maatschappelijk draagvlak voor het asielbeleid versterkt (Jaco Dagevos et al., 2015).

Arbeidsparticipatie

Financiële steun

Voorzieningen, zoals studiefinanciering en vergoeding bij het opzetten van een eigen bedrijf kunnen helpend zijn om te komen tot participatie (Instituut & Movisie, 2016a).

Vasthoudendheid

Allochtonen blijken vasthoudender te zijn in het zoeken naar een baan, wanneer dit niet mee zit, dan autochtonen (Werf, 2002). Statushouders, met name mannen, voelen de noodzaak om betaald werk te vinden en ze willen dit ook vinden (Smitt et al., 2014).

Maatschappelijke participatie

Begeleiding bij vervolgopleiding

Bij het volgen van een opleiding geven jonge statushouders aan dat zij behoefte hebben aan een peercoach. Dit is iemand die hen kan helpen met het kiezen van een vervolgopleiding, het regelen van studiefinanciering, maar ook met alledaagse dingen (Stavenuiter, Waesberghe, et al., 2016).

2.3.4 Dynamische bevorderingen

Participatie in brede zin

Ruimtelijke segregatie

Dit wil zeggen het contact met autochtonen, welke een bevordering lijkt van participatie (Laan Bouma-Doff, 2004). Het sociale kapitaal waarover allochtonen beschikken blijkt een belangrijke factor. Allochtonen die veel contact hebben met Nederlanders beheersen het Nederlands beduidend beter dan zij die weinig tot geen contact hebben (Gijsberts & Dagevos, 2005).

Eigen inzet

Toerusten is ook een zichzelf toerusten. De eigen inzet is doorslaggevend (Verdonk, 2003).

Arbeidsparticipatie

Persoonlijke dienstverlening

Een duurzame koppeling van werkzoekende vergunninghouders en werkgevers is vooral gebaat bij een meer uitgebreide en persoonlijke dienstverlening (Raad, 2016).

Diploma

Verschillende studies hebben aangetoond dat het hebben van een in Nederland afgeronde opleiding (lbo, mbo, hbo of wo) de kansen vergroot op het vinden van werk en het vinden van beter gekwalificeerd werk (Van den Tillaart e.a., 2000; Klaver e.a., 2005; De Koning, 2008).

Maatschappelijke participatie

Informatievoorziening vervolgopleiding

Hierbij gaat het vooral om de informatievoorziening over het Nederlandse onderwijssysteem en wat de mogelijkheden voor nieuwkomers zijn. Dit dient te worden verbeterd (Stavenuiter, Waesberghe, et al., 2016).

Vroege beroepsoriëntatie

Beroepsoriëntatie dient te gebeuren vanuit ‘wat wil ik’ en ‘wat kan ik’. Door te snel naar de mogelijkheden te kijken, worden wegen afgesneden en niet onderkend (Stavenuiter, Waesberghe, et al., 2016).

**“Een voortvarende start met het snel leren van de Nederlandse taal, liefst in combinatie met werk of regulier onderwijs, een vroegtijdige inzet van het gemeentelijk arbeidsmarktbeleid, waarbij op maat gerichte ondersteuning geboden kan worden; een adequate registratie van de opleiding, andere competenties en inzetbaarheid, een actieve en voortvarende benadering van werkgevers, die erop gericht zijn statushouders aan het werk te helpen”
(SER, 2016)**

2.4 Eigen ondervindingen statushouders

Uit de literatuur blijkt dat er veel onderzoeken zijn gedaan naar de ervaringen van statushouders zelf, met betrekking tot participatie. We zullen een beknopte samenvatting geven van gedeelde ervaringen onder statushouders.

Als we kijken naar maatschappelijke participatie in de vorm van betaald werk, zien we dat veel statushouders een baan willen. Ze maken zich echter ook zorgen over hun kansen op de arbeidsmarkt. Met name de tweede generatie migranten maakt zich zorgen over hun kansen in Nederland, zo blijkt uit onderzoek (Willem Huijnk & Andriessen, 2016). Bovendien geven veel vluchtelingen aan weinig kennis te hebben van de Nederlandse arbeidsmarkt (Wittenberg, 2017). Naast een moeilijk te doorgronden arbeidsmarkt wordt ook het onderwijssysteem genoemd als een moeilijk te begrijpen systeem voor nieuwkomers. Vluchtelingen geven aan dat zij zelf hebben moeten uitvinden hoe de verschillende schoolniveaus in elkaar steken. (Stavenuiter, Waesberghe, et al., 2016) Veel vluchtelingen geven aan dat zij graag een opleiding willen volgen, omdat ze denken dat het hun kans op werk zal vergroten. Het gaat dan met name om praktische beroepsopleidingen (Smitt et al., 2014). Statushouders geven aan voor dit alles hulp nodig te hebben en benadrukken het vroeg inzetten van deze hulp. Naast het wegwijs worden in de Nederlandse arbeidsmarkt en het Nederlandse schoolsysteem wordt ook ondersteuning bij het zoeken naar werk genoemd, zoals hulp bij het schrijven van sollicitatiebrieven en sollicitatietrainingen en om contacten te krijgen. Een belangrijke factor in de weg naar werk (Klaver et al., 2007). Het in contact komen met Nederlanders wordt echter als moeilijk ervaren, evenals het opbouwen van een netwerk (Klaver et al., 2007).

Als we kijken naar de taal, geven vluchtelingen aan dat ze het vervelend vinden dat dit als uitgangspunt wordt genomen bij het beoordelen van hun geschiktheid voor een baan (Putter, 2002). Tegelijk beoordelen vluchtelingen zelf vaak ook hun taalniveau als onvoldoende. Dit wordt ervaren als een vicieuze cirkel: bedrijven stellen voldoende beheersing van de Nederlandse taal als voorwaarde voor een baan, terwijl de vluchtelingen zelf denken de taal pas echt goed te kunnen leren wanneer zij een baan hebben (Klaver et al., 2007). Stage kan ook een belangrijk hulpmiddel hiervoor zijn. Sommige vluchtelingen geven aan dat voor hen een stage een belangrijk middel was om tot een betaalde baan te komen. Iets wat al met al toch wel als het hoogste doel wordt gezien. Voor een stage is men over het algemeen ook gemotiveerd (Stavenuiter, Waesberghe, et al., 2016).

Er komt ook een geluid naar voren op een ander vlak, namelijk het ervaren van uitsluiting. Jongeren zeggen dit te ervaren. Veel jongeren hebben het gevoel dat ze in Nederland systematisch op afstand

worden gehouden, als afwijkend worden gezien en anders worden behandeld (Willem Huijnk et al., 2015).

2.5 Tussenconclusie deelvraag 1

In bovenstaande deelvraag hebben we door middel van literatuur onderzoek gedaan naar wat er bekend is over participatie met betrekking tot statushouders in de Nederlandse samenleving. Uit de literatuur blijkt dat participatie voor zowel voor de statushouders als de maatschappij veel oplevert. Hoewel participatie veel oplevert, zijn er ook veel factoren die de participatie van statushouders belemmeren. Gelukkig zijn er ook factoren die de participatie bevorderen. Sommige belemmerende en bevorderende factoren zijn dynamisch, anderen zijn echter statisch. Opvallend is dat veel factoren elkaar beïnvloeden. Zo blijkt bijvoorbeeld uit de literatuur dat het leren van de Nederlandse taal een belangrijk nut van participatie is, maar dat het tegelijk een belemmerende factor is als statushouders de taal nog niet voldoende kennen. Ditzelfde geldt voor werkervaring, kennis van de Nederlandse samenleving, gezondheid en financiële middelen. Wanneer belemmerende factoren de participatie van statushouders tegenhouden, zullen statushouders het nut van participatie niet kunnen ervaren. Op sommige belemmerende factoren is echter wel invloed uit te oefenen en samen met de bevorderende factoren kan dit maken dat statushouders toch tot participatie komen. Hierdoor zal participatie voor hen ook wat op gaan leveren.

3. Literatuuronderzoek begeleiding naar participatie

In dit hoofdstuk gaan we in op de tweede deelvraag: 'Wat is er in de literatuur terug te vinden over de begeleiding van statushouders naar participatie?'. Allereerst beschrijven we wat er in de literatuur geschreven is over de begeleiding van statushouders naar participatie. Binnen deze paragraaf schrijven we eerst over de persoon van de begeleider, wie dat volgens de literatuur moet zijn. Vervolgens beschrijven we wat er in deze begeleiding inhoudelijk naar voren moet komen en daarna in welke vorm dit moet. Voor de beantwoording van deze paragrafen hebben we onder andere gebruik gemaakt van een aantal specifieke interventies die gericht zijn op het begeleiden van statushouders naar participatie. In dit hoofdstuk nemen we van deze interventies alleen mee wat relevant is voor de beantwoording van deze deelvraag, in bijlage drie tot en met zes staan deze interventies uitgebreider beschreven. In de tweede paragraaf van dit hoofdstuk beschrijven we de Eigen Kracht-visie, wat dit inhoud en op welke manier er met dit instrument invulling gegeven wordt aan de begeleiding van statushouders naar participatie.

3.1 Begeleiding van statushouders naar participatie volgens de literatuur

Volgens de literatuur hebben statushouders begeleiding nodig bij het komen tot participatie. In deze paragraaf beschrijven we welke aspecten voor deze begeleiding van belang zijn.

3.1.1. Persoon van de begeleider

Uit de literatuur blijkt dat statushouders hulp nodig hebben om te komen tot participatie in de Nederlandse samenleving. Het is hierbij niet om het even wie deze begeleiding geeft. Voor deze begeleiding is het van belang dat de statushouder vertrouwen heeft in de begeleider (Tramper, 2011). Hiervoor is het nodig dat de begeleider:

- Contact opbouwt. Het is van belang dat de begeleider in de begeleiding inzet op het bouwen van een relatie en vertrouwen wint (Beurden, n.d.). Het intermenselijke contact moet centraal staan (interventiesnaarwerk.nl, 2009).
- Een signalerende en activerende houding heeft. De hulpverlener moet signalen van de statushouder opvangen en nagaan of dit klopt, zodat de hulp -zowel inhoudelijk als procesmatig- aansluit bij de behoefte van de statushouder (Tramper, 2011). De begeleider moet zoveel mogelijk een niet-oordelende houding hebben en open, eerlijk en nieuwsgierig zijn (Beurden, n.d.).
- Hen helpt als een soort gids. Dit geldt met name als het gaat om betaald werk. Statushouders hebben dan iemand nodig die hen helpt en begeleidt, om kennis van de Nederlandse arbeidsmarkt te krijgen (Wittenberg, 2017). Ook wanneer het gaat om een studie, hebben statushouders iemand nodig die hen hierin begeleidt, bijvoorbeeld een zogenaamde 'peercoach'. Dit is iemand die dicht bij de student staat en hen wegwijs kan maken in de school en op de opleiding (Stavenuiter, Weasberghe, Noordhuizen, & Oostrik, 2016).

3.1.2. Inhoud van de begeleiding

Het is van belang dat er in de begeleiding aandacht is voor zowel de statushouder zelf als voor de belangen van het Nederlandse beleid (Movisie, 2016). In de begeleiding van statushouders zijn volgens de literatuur een aantal dingen van belang.

Aansluiting

Er moet in de begeleiding gevraagd worden naar ambities, interesses, ervaringen, zingeving en talenten van de statushouder (Wittenberg, 2017) (VNG, 2017) (Movisie, 2016). Er kunnen bijvoorbeeld vragen gesteld worden over hoogtepunten uit het verleden van de cliënt, wat de cliënt in zichzelf waardeert, waar de cliënt energie van krijgt en van welke toekomst de cliënt droomt.

Wanneer dit helder is kan de begeleiding beter aansluiten bij de statushouder zelf. Verder is het van belang dat de begeleiding aangepast wordt op wat de statushouder nodig heeft en wat zijn verwachtingen en mogelijkheden zijn (Movisie, 2016). De hulp moet zowel inhoudelijk als procesmatig aansluiten bij de behoefte en motivatie van de statushouder (Tramper, 2011) (Beurden, n.d.). Hiervoor is het ook van belang dat de begeleiding aansluit bij de intrinsieke en extrinsieke motivatie van de statushouder. Dit geldt met name wanneer er sprake is van begeleiden naar vrijwilligerswerk, omdat hier geen andere beloning in de vorm van geld tegenover staat. Wanneer het vrijwilligerswerk ingezet wordt als opstapje naar betaald werk, is het van belang dat het vrijwilligerswerk perspectief biedt voor dit doel (Hinsberg & Hanzon, 2016) (Tramper, 2011).

Eigen verantwoordelijkheid statushouder

Verder moet in de begeleiding de eigen verantwoordelijkheid van de statushouder voorop staan (Verdonk, 2003). Het is van belang dat de krachten van de statushouder benut en gestimuleerd worden (Movisie, 2016). De begeleider mag achterover leunen en de begeleidingsvraag zo veel mogelijk vanuit de statushouder zelf laten komen (Beurden, n.d.). De focus moet liggen op de mogelijkheden van de cliënt.

Uitleg

Uitleg speelt in de begeleiding een belangrijke rol. Aan de statushouders moet bijvoorbeeld uitgelegd worden wat vrijwilligerswerk precies is en wat het hen oplevert, omdat ze dit soort werk vanuit het land van herkomst vaak niet kennen (Movisie, 2016).

Cultuur

Ook is het belangrijk om in de begeleiding rekening te houden met cultuurverschillen. Het is bijvoorbeeld van belang dat de begeleider de statushouder leert hoe hij contacten kan maken met autochtonen (Tramper, 2011)

28

3.1.3 Vorm van begeleiding

Over het algemeen wordt er in de literatuur beschreven, dat begeleiding van statushouders naar participatie, maatwerk is (Beurden, n.d.). Elke vluchteling, maar ook elke groep (bv. herkomstland) heeft zijn eigen manier van begeleiding nodig (Razenberg, 2016). Toch worden er in de literatuur ook veel algemene adviezen en daarnaast ook concrete handvatten beschreven die de begeleiding vorm geven.

Tijd

Het is van belang dat de begeleiding snel ingezet wordt, met name als het gaat om toeleiding naar de arbeidsmarkt (Verdonk, 2003) (Razenberg, 2016). Het is van belang dat deze begeleiding tot participatie vanaf het begin samen gaat met begeleiding op het gebied van huisvesting en taal (Verdonk, 2003).

Doelen

Het is van belang dat er doelen opgesteld worden, zowel voor de lange als voor de korte termijn (Movisie, 2016). Wanneer deze doelen opgesteld worden kan gekeken worden welke stappen er nodig zijn om tot dit doel te komen (Zie bijlage 4).

Coaching

Zowel persoonlijke coaching als groepscoaching is voor statushouders van belang, om hun eigen kracht, motivatie en doelen te ontdekken, om te komen tot participatie. Door middel van coaching kan een statushouder ontdekken hoe hij wil werken aan het doel, om te komen tot participatie (Beurden, n.d.).

Wegwijs maken

Vervolgens is het ook van belang dat de begeleider de statushouder wegwijs maakt inzake clubs, verenigingen, bedrijven, etc. (Tramper, 2011). Als het gaat om betaald werk hebben statushouders het vooral nodig om kennis van de Nederlandse arbeidsmarkt te krijgen (Wittenberg, 2017).

Netwerk

Ook het opbouwen van een netwerk in Nederland is van belang en ook hierbij moet het cultuurverschil in het oog gehouden worden (J. Dagevos & Odé, 2016). Door het betrekken van het netwerk wordt de kans op een blijvende, gedeelde oplossing groter (Movisie, 2015). Daarnaast kan er ook gebruik gemaakt worden van het professionele netwerk in Nederland, bijvoorbeeld voorzieningen bij de gemeente, om te komen tot participatie (Movisie, 2015).

Contact met organisaties en/of werknemers

In de begeleiding naar participatie is het belangrijk dat de begeleider contact heeft met organisaties en/of werknemers, ook in het begin stadium, als een statushouder al participeert. Het is belangrijk dat de begeleider op deze manier dicht bij de statushouder staat en samenwerkt met de verschillende partijen (interventiesnaarwerk.nl, 2009).

3.2 Eigen kracht

Op dit moment leert VluchtelingenWerk een aantal methodes aan zijn maatschappelijk begeleiders, die zij kunnen gebruiken in de begeleiding van statushouders in het algemeen. Dit gaat vooral om de methoden: competentiegerichte hulpverlening, taakgerichte hulpverlening en de presentiebenadering (Persoonlijke communicatie, C. van Kooten, 03-04-2016). Zoals we in de methodologie al beschreven, wil VluchtelingenWerk Oost-Nederland naast deze methoden binnenkort ook de visie van de Eigen Kracht Centrale in gaan voeren, die specifiek gebruikt kan worden in de begeleiding van statushouders naar participatie. Deze visie hebben we verder onderzocht en hieronder beknopt beschreven.

3.2.1 Algemeen Eigen Kracht Centrale

De Eigen Kracht Centrale is een organisatie die aansluit bij het recht dat elke burger heeft, regie te voeren over zijn eigen leven en zelf besluiten te nemen, waarbij het netwerk helpend kan zijn. Op basis hiervan reikt deze organisatie een besluitvormingsmodel aan, aan mensen die het in de maatschappij even niet redden.

Vorm

Dit doen zij door middel van Eigen-Kracht-conferenties (EK-c), waarbij een onafhankelijke Eigen-Kracht-coördinator een bijeenkomst organiseert, waarin de burger, met zijn netwerk, samen nadenkt over het probleem en mogelijke oplossingen. Tijdens de voorbereiding en de EK-c zelf staat de hulpvraag/vragen van de cliënt centraal. Vervolgens wordt de cirkel groter gemaakt en door middel van confrontatie, en overleg met het netwerk, wordt een plan met draagvlak gecreëerd. Professionals geven informatie in het eerste deel van de EK-c, het netwerk overlegt zonder hulpverleners en 'vreemden' in besloten kring, waarna in het tweede deel het plan wordt gepresenteerd en vastgesteld (Lieshout & Goorhuis, 2012).

Inhoud

De visie betreft het werken vanuit een grondhouding en is gebaseerd op vier kernwaarden: Inclusie/verbinding, Balans, Eigen Kracht en Zeggenschap. De Eigen Kracht Centrale streeft naar een samenleving waarin participatie en samenredzaamheid centraal staan en waarin de eigen zeggenschap van burgers erg belangrijk is (Zwieten, 2016).

Het eigenaarschap van het probleem en de oplossing ligt bij de persoon zelf en zijn eigen netwerk (Centrale, n.d.). De Eigen Kracht gaat ervan uit dat elke burger zelf de besluiten over zijn eigen leven kan en moet maken. De burger zit zelf achter het stuur (T. van Zwieten, persoonlijke communicatie 10-04-2017).

Persoon van de begeleider

De begeleider is de Eigen Kracht-coördinator. Dit is een burger die getraind is om de conferenties te organiseren en dit vanuit een onafhankelijke positie. De coördinator werkt vanuit een grondhouding die erop is gericht dat ieder mens beschikt over eigen oplossingen en hier vertrouwen in heeft, mede om te stimuleren dat de burger, die zijn toekomstplan wil maken, anderen uit zijn leefwereld hierbij betreft (Persoonlijke communicatie, T. van Zwieten, 10-04-2017). Belangrijke vaardigheden om vanuit deze visie te kunnen begeleiden, zijn: denken in mogelijkheden, niet in 'maar-en', denken in wat je kunt doen met wat je hebt.

Naast het organiseren van deze conferenties traint de Eigen Kracht Centrale andere organisaties om vanuit deze visie te werken. VluchtelingenWerk Veenendaal wordt op dit moment getraind in het werken vanuit de visie van de Eigen Kracht (C. van Kooten, persoonlijke communicatie, 7-12-2017).

3.2.2 VluchtelingenWerk

Vorm

VluchtelingenWerk Oost-Nederland heeft ervoor gekozen om niet met de Eigen Kracht-conferenties te werken, maar wel vanuit de visie van Eigen Kracht. Deze visie zal verwerkt worden in de maatschappelijke begeleiding van statushouders. De maatschappelijke begeleiding kenmerkt zich door individuele, wekelijkse of regelmatige, gesprekken, gedurende anderhalf jaar.

Inhoud

Wanneer de visie van de Eigen Kracht-methode toegespitst wordt op de doelgroep van VluchtelingenWerk staat de eigen regie van statushouders centraal.

Dit betekent voor de begeleiding dat de focus ligt op wat de statushouder zelf wil, en dat iedereen gestimuleerd wordt om zijn eigen keuzes te maken. De cliënt staat aan het roer en er wordt aan hem gevraagd wat hij wil en wie voor hem belangrijk is. Op deze manier wordt er meer aangesloten bij de persoon zelf en zijn eigen tempo. Er wordt gepraat over hoe de statushouder zijn leven wenst en welke stappen er nodig zijn om deze wens te vervullen. Dit zal voor iedereen anders zijn, waardoor het belangrijk is dat deze begeleiding op maat gegeven wordt.

Persoon van de begeleider

Dit vraagt van de maatschappelijk begeleider een meer coachende en minder sturende houding. Het is hierbij van belang dat de begeleider aansluit bij de cliënt zelf, hierbij maatwerk levert en het netwerk van de cliënt benut. De begeleider kan wel informatie geven, bijvoorbeeld over arbeidsvoorzieningen in Nederland, maar de verantwoordelijkheid voor welke keuzes de statushouder hierin maakt, hoort bij de statushouder zelf te liggen. De begeleider kan stimuleren om ook het netwerk van de statushouder te gebruiken om tot daadwerkelijke stappen te komen (T. van Zwieten, 10-04-2017). De begeleider moet de statushouder stimuleren en vertrouwen geven, zodat zij beschikken over een eigen netwerk, hun eigen situatie vorm kunnen geven, zelf beslissingen kunnen nemen en problemen kunnen oplossen.

3.3 Tussenconclusie deelvraag 2

In bovenstaande deelvraag hebben wij een antwoord gegeven op de vraag wat er in de literatuur te vinden is over de begeleiding van statushouders naar participatie. We zijn tot de conclusie gekomen dat er tot nu toe geen concrete methodieken zijn die de begeleiding van statushouders naar

participatie beschrijven. Wel worden er in de literatuur veel tips gegeven over deze begeleiding. Wat betreft de begeleider is het vooral belangrijk dat deze persoon dicht bij de statushouder staat. In de inhoud van de begeleiding moet er volgens de literatuur aandacht zijn voor de interesses en motivatie van de statushouder, het moet aansluiten bij de statushouder en de eigen verantwoordelijkheid van de statushouder moet voorop staan. De vorm van de begeleiding blijkt per statushouder erg te verschillen, belangrijk is vooral dat de vorm van begeleiding aansluit bij de behoefte van de statushouder. Vaak wordt er in de begeleiding gewerkt met doelen, geeft de begeleider uitleg en maakt hij de statushouder wegwijs in Nederland. Ook binnen het werken met de Eigen Kracht-visie staat de eigen regie van de statushouder centraal, waardoor de begeleiding aangepast wordt op de statushouder. Begeleiding naar participatie moet volgens de literatuur dus vooral maatwerk zijn.

4. Interviews statushouders

In dit hoofdstuk beschrijven we het antwoord op deelvraag 3, namelijk: *‘Wat geven statushouders aan dat ze van maatschappelijk begeleiders wensen in de begeleiding naar participatie in de Nederlandse samenleving?’* Om te ontdekken wat statushouders van participatie vinden en of zij hier wel hulp bij nodig hebben, stelden we in de eerste plaats vragen over het nut van participatie en wat voor hen belemmerende en bevorderende factoren zijn. In de tweede plaats ging het over de hulp die statushouders nodig hebben om tot deze participatie te komen. Statushouders vertelden wat zij belangrijk vinden in de persoon van de begeleider, de inhoud en de vorm van de begeleiding. De antwoorden van de statushouders worden hieronder beschreven, aan de hand van deze twee onderwerpen. Dit wordt vooraf gegaan door een alinea met algemene informatie over de statushouder die geïnterviewd zijn.

4.1 Algemene informatie

Op het moment dat wij de statushouders interviewden, hadden vier mensen een vrijwilligersbaan (S 2.7, S 4.27.2, S 5.4.1, S 10.4), vier deden mee in een vereniging (S 1.19, S 3.18, S 6.10.1, S 9.19.1), één statushouder had een vrijwilligersbaan en deed mee in een vereniging (S 1.19, S 1.21) en één statushouder heeft een betaalde baan in Nederland gehad en doet nu vrijwilligerswerk (S 11.62). Een andere statushouder is gestopt met zijn vrijwilligerswerk (S 7.10). Sommige statushouders hebben ook vrijwilligerswerk gedaan toen zij in het AZC waren en toen ze nog geen vaste verblijfsvergunning hadden (S 4.31, S 6.6.1, S 8.13.2, S 11.9). Drie statushouders hebben een diploma van een vervolgstudie gehaald in het land van herkomst en één statushouder was bezig met een vervolgstudie, toen ze vluchtte (S 1.13, S 2.3, S 3.8, S 8.10.1). Negen statushouders hadden betaald werk in het land van herkomst (S 1.13, S 4.9, S 5.10.1, S 6.22, S 8.9.1, S 9.12, S 10.11, S 11.4, S 12.3).

4.2 Participatie

Statushouders gaven aan dat zij graag willen werken (S 4.5.5, S 7.32, S 9.44.2). Vaak maakt het voor hen weinig uit welke baan het is of dat het vrijwilligerswerk is (S 1.24.3, S 3.10.2, S 4.5.3). Belangrijk is het dat zij iets hebben (S 4.4.4, S 5.16.3, S 6.22.2).

“Ik heb gezegd: ‘Ik werk alles.’ (...) Ik kan niet kiezen (S 4.28.2).”

Enkele statushouders hebben wel een concrete wens voor welke baan ze graag willen. Soms willen ze graag hetzelfde doen als wat ze in het land van herkomst deden (S 6.12.1, S 8.8.2, S 8.10.2, S 9.22.2, S 12.5.5). Een aantal statushouders gaf aan dat zij graag willen studeren (S 2.4, S 10.12, S 12.8, S 12.3.5). Hoewel vaak gevraagd wordt naar de werkervaring in het land van herkomst wil niet elke statushouder ditzelfde werk in Nederland weer doen (S 8.19.2).

De meeste statushouders willen participeren wanneer zij in de gemeente een huis hebben toegewezen gekregen (S 2.32, S 3.13.1). Een paar statushouders zeiden dat zij zo snel mogelijk willen participeren, zelfs al in het AZC en daarna ook zo snel mogelijk in de gemeente, ook al kennen ze op dat moment de taal nog niet (S 4.5.1, S 4.5.2, S 4.5.8, S 6.4.1, S 6.7.4,).

“Als ik naar een gemeente kom en ik heb tijd, wil ik werken (S 4.5.2).”

Een van de redenen hiervoor is dat dit hen helpt om zo snel mogelijk de taal te leren kennen (S 6.7.4). Zij zeiden dat het voor hen belangrijk is om de taal te leren en te participeren tegelijkertijd (S 9.34.1). Het is voor hen niet nodig om eerst volledig de inburgering af te maken en de taal te kennen, voordat zij participeren (S 3.5.1). Tijdens het participeren leren ze ook juist de taal beter (S 6.7.7). Sommige statushouders hebben ervaring uit andere landen of horen verhalen dat daar geen strikte regels zijn voor het eerst leren van de taal (S 6.7.2, S 9.33.4). Naar hun mening is het beter, als de statushouders direct aan de slag kunnen. Er zijn echter ook statushouders die zeiden dat zij niet kunnen participeren voordat zij voldoende basiskennis hebben van de Nederlandse taal (S 5.3, S 5.24.2, S 10.5, S 10.22, S 12.3.4). Voor hen is het belangrijk dat zo snel mogelijk ingezet wordt op een goede taal cursus (S 11.11.1).

Andere statushouders gaven aan dat zij niet kunnen participeren voordat hun familie veilig in Nederland is of voordat zij psychisch weer in orde zijn (S 7.3.1, S 8.14.2).

4.2.3 Wat levert participatie op voor statushouders?

Het is voor statushouders om verschillende redenen belangrijk om te participeren. Participatie levert veel op voor statushouders, zoals zij zelf aangaven. Het levert hen sociale contacten op, betere taalkennis, ervaring, zingeving, meer kennis van de Nederlandse samenleving en cultuur, gezondheid en status. In het geval van betaald werk levert het hen ook geld op.

Sociale contacten

Door te participeren krijgen statushouders sociale contacten, dit ervaren zij als positief en erg belangrijk. Statushouders krijgen hierdoor ook vrienden (S 3.20, S 9.47). Het krijgen van contacten werd door elf statushouders genoemd als positief effect van participatie en wordt als een van de belangrijkste dingen ervaren (S 1.21, S 2.37, S 3.11, S 4.4.2, S 5.28.3 S 6.21.2, S 7.9.1, S 8.7, S 9.19.2, S 11.30, S 12.17.3).

“Yea, it’s very important to have not only contact person to have friends. Ja to have contact with people (S 8.18.2).”

Dit is voor de statushouders een grote motivatie om te participeren. Het is voor hen belangrijk om mensen te spreken en afleiding te hebben (S 7.21.1, S 7.9.2). Statushouders gaven aan dat het voor hen fijn is wanneer ze merken dat Nederlanders aardig voor hen zijn. Een statushouder noemde dat het ook belangrijk is als statushouders praten met mensen die negatief tegenover vluchtelingen staan (S 1.21).

Taal

Bijna alle statushouders noemen in een adem na het effect van contacten dat dit hen ook helpt om de taal beter en sneller te leren, zowel om te spreken als om te verstaan en te begrijpen (S 1.22.2, S 2.34.4, S 4.4.3, S 4.23.1, S 5.16.1, S 6.21.1, S 6.7.3, S 6.7.35, S 6.7.7, S 9.19.3, S 10.3.3). Het is niet genoeg wanneer ze alleen op school de taal leren (S 6.7.6, S 8.6, S 12.20.1). Statushouders gaven aan dat het hen helpt als ze gewoon Nederlands proberen te praten met de mensen waar ze contact mee hebben (S 12.12.4). Ook leren ze daardoor vaak nieuwe Nederlandse woorden, bijvoorbeeld vakinhoudelijke termen (S 2.10, S 12.19.2). Naast het opdoen van contacten is het leren van de taal een van de belangrijkste effecten van participatie voor statushouders. Dit is ook een cirkeltje, want wanneer statushouders de taal beter kennen, kunnen ze ook makkelijker contacten met Nederlanders aangaan (S 9.47). Als de Nederlanders in hun netwerk snel praten kan dit wel een

belemmering voor hen zijn, maar statushouders gaven ook aan dat ze dan kunnen vragen of de mensen langzamer willen praten en dat hier begrip voor is (S 5.27, S 11.33).

Ervaring

Door middel van participeren doen statushouders ook ervaring op en leren ze vakinhoudelijke kennis (S 1.22, S 2.37.4, S 4.4.5, S 4.23.3). Hierdoor kunnen ze ontwikkelen en een CV opbouwen (S 10.20.3).

Zingeving

Statushouders vinden het belangrijk om iets te doen te hebben, om andere mensen te helpen en om een bijdrage aan de Nederlandse economie te leveren (S 2.14.2, S 4.5.7, S 8.4, S 9.34.3). Dit vermindert eenzaamheid, hoort bij een 'normaal' leven en geeft zin aan hun leven (S 4.7.4, S 8.12.1, S 12.14.5).

"If you stay house it's not good for the country also. (...) So, if young people works, the country must grow (S 9.34.3)."

Soms ontdekken ze dit pas wanneer ze al aan het participeren zijn en hebben ze er daardoor plezier in. Werk is ook een groot deel van het leven, zeker als de statushouder nog jong is, is dit belangrijk voor hem, geeft iemand aan (S 9.16.2, S 9.16.3, S 9.34.3, S 9.42). Statushouders gaven aan dat ze zich niet willen vervelen, dat ze niet thuis willen zitten, dat dit niet goed voor hen is (S 1.27, S 5.16.5). Ze willen liever iets te doen hebben (S 2.16.2).

"When you have job this is a normal life. If you don't have job, this is not normal (S 8.12.1)."

Sommige statushouders benoemden dat geld voor hen dan niet eens belangrijk is, als ze maar iets om handen hebben. Participatie geeft zin aan het leven en een doel voor het leven. Wanneer een statushouder participeert, levert dit hem het gevoel op dat hij er toe doet, erbij hoort, van betekenis is (S 1.7, S 4.23.4). Het geeft ook voldoening om andere mensen te kunnen helpen.

Kennis Nederlandse cultuur en samenleving

Door middel van participatie en het contact met Nederlanders doen statushouders kennis op over Nederland (S 4.4.6, S 6.3, S 6.18.3, S 9.34.3). Ze leren bijvoorbeeld belangrijke normen, waarden, regels en hoe Nederlanders wonen en denken (S 1.27, S 1.36, S 2.33.4, S 11.25). Dit willen ze ook graag, om een band met de samenleving te krijgen en gelijk te zijn aan andere Nederlanders. Tijdens de inburgering leren ze veel dingen in de theorie, maar tijdens het participeren leren ze het in de praktijk (S 1.30).

Lichamelijk welbevinden

Twee statushouders gaven aan dat participatie helpt om in beweging te zijn en fit te blijven (S 4.7.2, S 5.16.2).

Geld

Wonen in Nederland is duur, dus daar is geld voor nodig is (S 9.15.2, S 9.16.1). Ook geeft het vrijheid wanneer mensen zelf hun geld verdienen en dit kunnen uitgeven aan wat ze zelf willen (S 12.14.3).

Statushouders gaven aan liever zelf te werken en geld te verdienen dan een uitkering te krijgen (S 1.11.2, S 12.14.1). Statushouders geven aan dat ze dankbaar zijn voor wat ze krijgen, maar willen graag ook iets terug doen voor het geld dat ze krijgen (S 2.33.2, S 7.33). Wanneer iemand een vast contract heeft en geld verdient, is het ook makkelijker om toestemming te krijgen om familie naar Nederland te laten komen (S 11.61).

Status

Het geeft een bepaalde status wanneer iemand een baan heeft. Zeker wanneer mensen in hun omgeving ook participeren is dit belangrijk voor hen. Het is ook belangrijk wanneer zij een goed voorbeeld willen zijn voor hun kinderen (S 7.25, S 8.12.1, S 9.45.1). Een statushouder noemde ook dat ze graag een betaalde baan wil, zodat ze aan haar medemensen kan laten zien dat ze niet in Nederland is gekomen om te profiteren van een uitkering (S 12.14.4, S 12.13.1).

4.2.1 Belemmeringen

Zoals hierboven beschreven is, geven statushouders aan dat participatie voor hen van belang is. De weg om te komen tot participatie is echter niet vanzelfsprekend. Alle belemmerende factoren voor participatie die respondenten noemden, zijn: verblijf in het asielzoekerscentrum, inburgering, gebrek aan tijd, lichamelijk en psychisch welbevinden, financiële middelen, ervaringen uit het land van herkomst, aanbod van de arbeidsmarkt, beheersing van de Nederlandse taal, ontbreken van netwerk, onbekendheid met de arbeidsmarkt, onbekendheid met de samenleving en regelgeving, leeftijd en cultuurverschil. Hieronder worden deze thema's verder uitgewerkt.

Verblijf asielzoekerscentrum

De tijd die statushouders in een asielzoekerscentrum verblijven, belemmert hun participatie (S 6.8.1). In deze periode mogen ze niet werken en ook maar beperkt vrijwilligerswerk doen (S 11.21). Doordat er in het asielzoekerscentrum maar weinig contact is met Nederlanders, wordt er buiten de lessen ook maar weinig Nederlands gesproken en geleerd (S 5.28.2, S 6.6.2, S 6.7, S 6.8.2). De contacten zijn overwegend met mensen uit het land van herkomst. Dit bevordert de Nederlandse taalontwikkeling niet. Daardoor is participatie lastig, wanneer de statushouder in de gemeente aankomt. Wanneer statushouders lang moeten wachten op een vergunning en daardoor in onzekerheid leven, motiveert dit hen ook niet om de Nederlandse taal te leren (S 11.7). Dit kan later weer belemmeren om te participeren.

“So much kill time here (S 9.33.4).”

Inburgering

Statushouders gaven aan dat de inburgering niet altijd goed is geregeld. Sommige statushouders moeten lang wachten voordat ze kunnen beginnen met de inburgering en het leren van de taal (S 6.5, S 11.10.2). Wanneer de inburgering eenmaal gestart is, duurt het vaak lang voordat een statushouder hiermee klaar is (S 3.4.3, S 10.26). Dit heeft veelal te maken met het feit dat men maar twee dagen of een aantal dagdelen per week les heeft. Tijdens deze periode kunnen zij geen fulltime baan aannemen en duurt het langer voordat ze de Nederlandse taal kennen (S 6.7.7, S 10.20.1). Dit belemmert hun mogelijkheden voor snelle participatie (S 9.33.3, S 12.12.2, S 12.5.4). Ook de groepen sluiten qua niveau niet altijd even goed op elkaar aan, waardoor een statushouder soms langer met de inburgering bezig is dan voor hem nodig zou zijn (S 3.4.2).

Tijd

Statushouders gaven aan dat de tijd hen soms ontbreekt om te participeren (S 1.26, S 12.2). Vaak zijn ze nog bezig met de inburgering en nemen ook andere dingen hun tijd in beslag, zoals een gezin (S 12.8, S 12.11.1). Geregeld staat er een vrijwilligersvacature open, die dan precies samenvalt met de dag waarop men inburgering heeft (S 5.18.3, S 12.15.3). Daarnaast is een vaste baan soms niet mogelijk, omdat iemand in verband met de inburgering maar één dag of enkele dagdelen beschikbaar is voor werk (S 8.16.3).

Lichamelijk en psychisch welbevinden

Wanneer een statushouder belemmeringen ervaart in zijn gezondheid (zowel lichamelijk als psychisch), vormt dit ook een belemmering voor de participatie, zoals zij zelf aangaven (S 5.15, S 7.21.2).

“Now at the moment is my family my wife and my son is still in Syria. It's too hard to me. I can sleep three or four o'clock in the morning. Eating is difficult to us so (S 7.10).”

Een gedeelte van de statushouders heeft een trauma opgelopen, bijvoorbeeld tijdens de vlucht, of moet nog veel terugdenken aan het land van herkomst en alles wat hij of zij meegemaakt heeft (S 5.13, S 9.43). Daarnaast maken verschillende statushouders zich zorgen om bijvoorbeeld familie die nog in het land van herkomst verblijft (S 7.11, S 8.14.2, S 8.15). Trauma's kunnen weer een reden zijn waardoor iemand slecht slaapt en overdag niet goed functioneert (S 7.5, S 7.6).

Dit bij elkaar maakt dat statushouders soms geen ruimte in hun hoofd hebben om te kunnen participeren en is het moeilijk voor hen om contact te hebben met andere mensen. Soms is er ook schaamte over het trauma (S 7.4, S 7.40).

“Hij weet niet mijn probleem. Hij weet niet. Ik kan ook niet vertellen (S 8.14.2).”

Ook heeft een statushouder altijd te maken met een bepaalde vorm van verlies, wat ook verwerkt moet worden. Huis en haard achterlaten gaat men niet in de koude kleren zitten. Statushouders moeten in Nederland vaak weer bij 'nul' beginnen, terwijl zij in het land van herkomst stevig waren geworteld in de samenleving of al een carrière hadden opgebouwd (S 5.14, S 12.4).

Financiële middelen

Een aantal respondenten geven aan dat geld voor hen een belemmering is voor participatie (S 1.10.3, S 5.11.2). Dit geldt met name voor participatie in de vorm van het doen van een opleiding, maar ook voor participatie in de vorm van werk, wanneer voor dat werk bijvoorbeeld een bepaalde cursus nodig is (S 9.4.3). Wanneer een statushouder bijvoorbeeld koerier wil worden, maar geen geld heeft voor een rijbewijs. Anderzijds krijgen veel statushouders wel een uitkering en wanneer zij hiervan rond kunnen komen, motiveert hen dit ook niet om te participeren (S 11.10.4).

Ervaringen land van herkomst

Om in Nederland een goede baan te krijgen, is het vaak van belang om een diploma te hebben. Veel statushouders hebben dit echter niet. In het land van herkomst is niet voor alle beroepen een diploma nodig, terwijl Nederland echt een kenniseconomie is (S 4.10.1, S 5.10.2, S 9.12). Waar men dan tegenaan loopt, is dat in Nederland voor hetzelfde beroep wel een diploma vereist is. Statushouders kunnen hierdoor in Nederland niet verder met het beroep dat ze in het land van herkomst hadden. Ook zijn niet alle statushouders bij machte om in Nederland een studie te doen (S 5.12.2). Wanneer een statushouder in het land van herkomst wel een diploma heeft gehaald, moet deze in Nederland eerst opnieuw gewaardeerd worden, voordat die geldig is (S 1.14). Dit kan soms lang duren en soms is het diploma in Nederland alsnog niet geldig.

Aanbod arbeidsmarkt

Het aanbod van de arbeidsmarkt is in Nederland niet altijd even groot. Statushouders komen dan al snel in de categorie van werklozen te zitten of blijven daarin hangen (S 12.13.3). Als Nederlanders soms al geen baan kunnen krijgen, is dit voor statushouders helemaal moeilijk, omdat er nog altijd sprake is van discriminatie op veel plekken van de arbeidsmarkt, zo gaf een respondent aan (S 8.17).

Beheersing Nederlandse taal

Wanneer statushouders geen Nederlands praten, of wanneer hun taalniveau nog laag is, is het voor hen moeilijk om te participeren en om contact te hebben met Nederlanders (S 1.22.2, S 1.37.1, S 2.9, S 5.4.2, S 5.7.2, S 5.16.4, S 6.4.2, S 8.5.2, S 10.3.2). Statushouders ervaren het missen van voldoende taalniveau als een grote drempel voor participatie. Voor alle vormen van participatie kan dit een belemmering zijn, zoals statushouders aangaven. Een opleiding volgen zonder voldoende taalniveau is bijvoorbeeld vrijwel onmogelijk (S 12.18). Maar ook meedoen in een kerk of vrijwilligerswerk in een bejaardentehuis doen, is al moeilijk wanneer je de taal niet spreekt (S 5.7.2, S 5.27). Een laag taalniveau belemmert ook het zoeken naar vacatures (S 3.12.2). Veel statushouders durven ook niet op bedrijven af te stappen, omdat ze de taal nog niet genoeg beheersen, naar hun idee (S 3.21.2, S 10.28.2, S 11.43).

Ontbreken netwerk

Het netwerk van sommige statushouders bestaat alleen of vrijwel alleen uit mensen van hetzelfde land van herkomst (S 2.35, S 5.28.4, S 6.16.1, S 9.25, S 10.20.2, S 11.35). Dit belemmert soms de participatie in een Nederlandse gemeente en het taalniveau verbetert dan ook niet. Het netwerk zit in 'hetzelfde schuitje' en kan dan ook niet altijd helpen om te begeleiden naar participatie (S 9.25, S 10.24). Sommige statushouders worden in een gemeente geplaatst waar ze maar een klein netwerk op kunnen bouwen (S 9.28.2, S 12.17.4). Bijvoorbeeld een jonge statushouder in een gemeente waar weinig jongeren wonen. Wanneer zich wel Nederlanders in het netwerk bevinden, gaven verschillende statushouders aan dat deze mensen het vaak zo druk hebben dat zij geen tijd hebben of lijken te hebben om te helpen met participatie (S 5.21.2, S 9.30.2).

Onbekendheid arbeidsmarkt

Voor statushouders is het niet altijd duidelijk hoe de arbeidsmarkt in Nederland werkt en hoe zij hier stappen in kunnen nemen (S 1.17, S 8.17, S 9.17). Ze weten bijvoorbeeld niet hoe ze naar werk kunnen zoeken in Nederland, onder andere doordat ze niet weten hoe ze organisaties kunnen vinden die vacatures hebben (S 9.27.1, S 9.9). Ook het onderwijssysteem is erg onbekend voor hen en het is niet altijd duidelijk welke studies er zijn en wat ze inhouden (S 10.16, S 12.5.2, S 12.18, S 12.6.2).

Onbekendheid samenleving en regelgeving

Nederland is in veel opzichten anders dan het land van herkomst van veel statushouders. Wanneer statushouders bijvoorbeeld de Nederlandse cultuur nog onvoldoende kennen, is het voor hen

moeilijk om zich aan te passen en te participeren (S 1.37.2, S 8.17, S 9.33.1). De regels en de normen en waarden in Nederland zijn in veel opzichten nieuw (S 9.17, S 9.35).

“So, you know, all things which are here in Nederland they are new for me (S 9.33.1).”

Leeftijd

De leeftijd van een statushouder kan een belemmering zijn voor de participatie, met name arbeidsparticipatie (S 4.10.2, S 5.12.2). Een statushouder van een jaar of vijftig zal bijvoorbeeld niet zo snel meer gaan studeren, terwijl een diploma vaak wel vereist is om ergens aan de slag te gaan.

Cultuurverschil

Nederlanders staan bekend om hun openheid en zijn gewend om alles te vragen. Statushouders zijn dit echter niet altijd gewend, waardoor het voor hen moeilijk kan zijn om op mensen af te stappen of om hulp te vragen (S 9.38.1, S 11.48).

4.2.2 Bevorderingen

Naast belemmeringen voor participatie zien statushouders ook factoren die hun participatie bevorderen. Alle bevorderende factoren die respondenten noemden, zijn: inzet, motivatie, netwerk, diploma, tijd en taal.

Eigen inzet

Statushouders noemden zelf dat het van belang is dat zij zichzelf inzetten om te gaan participeren (S 1.35, S 9.18.2, S 12.17.4). Het is belangrijk dat zij ergens op af durven stappen en met mensen praten (S 11.37.2, S 12.10). Er werd genoemd dat de ervaring is dat Nederlanders hen hierop niet afrekenen. Er mogen fouten gemaakt worden (S 11.28.2, S 11.31). Statushouders willen ook zelf zoeken naar werk (S 8.18.3). Een respondent noemde bijvoorbeeld dat hij zelf op internet wil zoeken naar vacatures (S 1.39). Sommige statushouders nemen zelf het initiatief om actief naar een vorm van participatie te zoeken en te vragen in hun netwerk, bij organisaties en bij de gemeente (S 4.8.2, S 10.7, S 9.4.2, S 12.15.1). Ook verzamelen ze informatie over bijvoorbeeld opleidingen (S 2.26, S 2.25, S 9.11.2, S 12.6.4). Wanneer iemand gedreven is en zichzelf inzet is dit een bevordering voor het daadwerkelijk komen tot de participatie.

Motivatie

Statushouders zijn gemotiveerd om werk te zoeken en tonen ook een hoge bereidheid om werk aan te nemen (S 4.5.3, S 4.5.5, S 9.40). Ze zijn bereid om het werk te accepteren en te proberen, ook al zullen ze het misschien moeilijk vinden (S 6.12.1). De meeste statushouders die geïnterviewd zijn benoemen dat ze graag werk willen en willen werken. Het is voor hen vaak minder belangrijk wat voor soort werk het is (S 1.24.3). Er zijn statushouders die benoemen dat zij niet nadenken of zij het werk leuk vinden, maar dat zij het vooral belangrijk vinden om werk te hebben (S 9.40). Wanneer zij werk aangeboden krijgen zullen ze dit aannemen. Dit geldt vooral voor participatie op de korte termijn. Het belangrijkste doel is dan om werk te hebben. Werk dat aansluit bij hun interesses is dan met name pas op de langere termijn belangrijk (S 1.24.3). Soms zijn statushouders gevlucht met het idee om in de nieuwe omgeving zo snel mogelijk weer te participeren, bijvoorbeeld in de vorm van studeren (S 2.4, S 2.30.2, S 11.17). Deze motivatie helpt hen om snel de taal te leren en te gaan participeren. Het is voor statushouders belangrijk om na te denken over de toekomst en te weten

wat zij kunnen doen. Wanneer zij zo'n doel hebben voor hun leven, geeft dit hen motivatie om te participeren (S 12.23).

Netwerk

Hoewel het netwerk van een statushouder soms een belemmering voor de participatie kan zijn, kan het netwerk juist ook helpen om te komen tot participatie, wanneer iemand althans over een (beginnend) netwerk beschikt (S 1.20, S 2.16.1, S 3.18). Respondenten geven aan, dat zij mensen in hun omgeving laten weten dat zij op zoek zijn naar een (vrijwilligers)baan. Zo hopen ze iets te bemachtigen (S 1.39, S 4.20.1). Een aantal statushouders gaf aan dat zij kennismaken met mensen en aan mensen vertellen dat zij werk zoeken (S 4.21, S 4.22, S 9.30.1). Dit hebben zij ook nodig. Soms vindt een statushouder werk waar de eigen taal gesproken wordt, bijvoorbeeld in een Grieks restaurant (S 7.22, S 7.23, S 7.26). Anderen vinden een vorm van participatie met behulp van hun taalcoach of gastgezin (S 1.25, S 10.6). Daarnaast kan het netwerk ook van dienst zijn om door te verwijzen naar bijvoorbeeld organisaties die hen kunnen helpen om te komen tot participatie (S 2.29). Het gastgezin en de taalcoach werden genoemd als betekenisvolle mensen in het netwerk van de statushouders (S 1.16, S 2.34.1, S 9.31, S 10.6).

Diploma

Een statushouder noemde dat zij in het land van herkomst een diploma heeft gehaald, die in Nederland nog geldig is (S 2.6). Dit bevordert haar participatie, bijvoorbeeld in de vorm van verder studeren. Een andere statushouder wacht nog op de uitslag van de herwaardering van zijn diploma (S 1.14).

Tijd

Sommige statushouders gaven aan dat zij genoeg tijd hebben om te kunnen participeren (S 1.26, S 4.5.4, S 9.16.3). Zeker wanneer de inburgering afgerond is, is tijd voor hen een bevordering voor participatie. Ook helpt het hen wanneer mensen in hun omgeving tijd voor hen hebben. Bijvoorbeeld wanneer een statushouder in een verzorgingshuis als vrijwilliger werkt en de andere vrijwilligers er tijd in steken om diegene zich op zijn plek te laten voelen (S 10.10).

Taal

Wanneer statushouders de Nederlandse taal kunnen spreken of zich goed verstaanbaar kunnen maken met een andere taal, bijvoorbeeld Engels of Duits, helpt hen dit om mensen aan te spreken en te zoeken naar een vorm van participatie (S 8.21.2, S 10.22, S 11.23).

4.3 Gewenste hulp

Hoewel de meeste statushouders aangaven dat zij graag willen participeren, gaven ze meestal ook aan dat ze hiervoor wel hulp nodig hebben. Er zijn een aantal dingen van belang: de persoon van de begeleider, de inhoud van de hulp en de vorm van de hulp die statushouders wensen.

4.3.1 Persoon van de begeleider

Op het moment dat een statushouder in de gemeente Veenendaal, Rhenen of Renswoude een huis toegewezen krijgt, krijgt de statushouder ook een contactpersoon, oftewel maatschappelijk begeleider, van VluchtelingenWerk toegewezen. Elke statushouder krijgt in het begin dus maatschappelijke begeleiding. In interviews werd aan hen gevraagd wat ze hierin precies belangrijk vinden. Statushouders gaven aan dat zij het belangrijk vinden dat de begeleider:

- Als persoon aansluit bij de statushouder. Het is belangrijk dat er een bepaalde 'klik' is (S 7.28.2).
- Geïnteresseerd is. Wanneer de begeleider op een geïnteresseerde manier vragen stelt, is het voor de statushouder makkelijker en fijner om hier antwoord op te geven (S 11.56.2).

- Zich opstelt als een soort gids, die informatie geeft over bijvoorbeeld het vinden van een goede studie (S 10.18, S 12.5.2).
- Hen helpt zoals een vriend dat zou doen. Statushouders vinden het fijn om ook informeel contact met de begeleider te hebben. Niet alleen te praten over zakelijke dingen, maar ook te kunnen praten over allerlei andere dingen (S 6.14.2, S 7.31, S 12.21.1).

“Like I invite him to dinner or something (S 6.14.2).”

- Beschikbaar is. Statushouders gaven aan dat ze het fijn vinden als zij met hun vragen terecht kunnen bij de begeleider en dat die persoon dan de tijd voor hen neemt en beschikbaar voor hen is (S 4.27.1, S 7.28.3). Statushouders hebben het idee dat hun maatschappelijk begeleider druk is en daardoor geen tijd voor hen heeft, terwijl ze dit wel nodig hebben (S 4.29, S 6.17, S 6.19, S 9.21.2). Het gaat hier niet alleen om tijd om formele zaken te regelen, maar ook om contact op te bouwen (S 6.11.3, S 6.13). Ook voor het vertellen van persoonlijke problemen hebben statushouders het nodig dat ze voelen dat de begeleider beschikbaar is en de tijd voor hen neemt (S 7.28.3).

*“Time is most important, because if you don't have time, what you can do?”
(S 6.17)*

- Een vertrouwensband heeft met de statushouder. Er kunnen persoonlijke dingen spelen, zoals een trauma, die de participatie van statushouders belemmeren. Statushouders hebben echter vertrouwen nodig, voordat ze dit durven te delen en hun hart kunnen luchten (S 7.27).
- Consequent is. Met name op het gebied van consequenties opleggen is het van belang dat de begeleider consequent is en bij alle statushouders hetzelfde handelt (S 11.76). Ook is het hierbij van belang dat de stagiaires en vrijwilligers van VluchtelingenWerk bij belangrijke afspraken een eenduidige, consequente aanpak hebben, zodat de statushouders weten waar ze aan toe zijn.

40

4.3.2 Inhoud van de begeleiding

Naast de persoon van de begeleider zelf, gaven statushouders in interviews ook aan wat ze wensen in de begeleiding van de maatschappelijk begeleider, vooral met het oog op begeleiding naar participatie. Statushouders gaven aan dat het voor hen belangrijk is dat er in de begeleiding aansluiting is, uitleg gegeven wordt, consequenties genoemd en uitgelegd worden, hulp bij praktische zaken is en dat er aandacht is voor psychosociale problematiek.

Aansluiting

Een groot gedeelte van de statushouders gaf aan zij het belangrijk vinden dat in de begeleiding naar participatie aandacht en oog is voor wat hun interesses, hobby's, talenten en ervaringen zijn en dat hiernaar gevraagd wordt (S 1.33.2, S 1.24.1, S 2.39.1, S 10.17, S 12.17.1, S 12.17.5).

“Of course he will not have to say: 'You should have to study this of that.' But after I tell what I would to do, and what I want to study, than he should be able to guide me (S 10.18).”

Wanneer de statushouder aangeeft dat bepaald werk of een bepaalde hobby voor hem belangrijk is, is het belangrijk dat de begeleiding bij het zoeken naar participatie hierop aansluit. Een ander gedeelte van de statushouders geeft echter ook aan dat zij niet over hun kwaliteiten kunnen of willen praten (S 4.18.1, S 8.19.1). Het is voor hen niet zinvol om dit te doen, want ze vinden het belangrijker dat ze zo snel mogelijk aan het werk komen en hebben daaromheen weinig eisen (S 9.38.2).

Bovendien gaven anderen ook aan niet gewend te zijn om hierover na te denken.

Daarnaast gaven statushouders aan dat het belangrijk is dat er in de begeleiding aansluiting is bij hun wensen en problemen (S 9.44.1). Wanneer een statushouder bijvoorbeeld maar beperkte tijd of mogelijkheden heeft om te participeren is het belangrijk dat de contactpersoon in de begeleiding hierop aansluit.

Als laatste is het van belang dat de begeleiding ook aansluit op het doel van de statushouder (S 2.31). Er zijn statushouders die in Nederland zo snel mogelijk willen gaan werken. Er zijn echter ook statushouders die eerst willen studeren. Het is van belang dat er vanaf het begin aandacht is voor het persoonlijk doel van een statushouder en dat hierop aangesloten wordt (S 12.21.4).

Uitleg

Het is belangrijk dat een maatschappelijk begeleider aan de statushouder uitlegt waarom participatie van belang is, maar ook hoe daaraan gewerkt gaat worden (S 5.22.1, S 6.23, S 11.56.5). Wanneer de begeleider bijvoorbeeld zelfstandigheid van de statushouder verwacht, is het van belang dat hij dit aan de statushouder uitlegt.

“Ja, I did need help. I have asked some people. (...) But I don't find the accurate information. I didn't have find that information how I can look for where to study (S 10.14).”

Wanneer een statushouder aangeeft hoe hij/zij wil participeren, is het van belang dat de contactpersoon in de begeleiding uitleg geeft over de stappen hoe iemand tot participatie kan komen, bijvoorbeeld hoe iemand werk kan zoeken, en over de realiseerbaarheid van de wens van de statushouder binnen het Nederlandse systeem (S 2.41, S 9.6.2, S 12.22). Ook hebben statushouders algemene, praktische informatie nodig, bijvoorbeeld over het arbeidssysteem, onderwijssysteem, belastingsysteem, benodigde taalniveaus, de inburgering, internet en sollicitatieprocedures in Nederland (S 1.2, S 2.30.1, S 2.39.2, S 4.14.1, S 5.22.1, S 10.14, S 10.16, S 12.16). Dit is van belang omdat statushouders vaak nog onbekend zijn met de systemen in Nederland, ze niet weten wat hier ‘normaal’ is en omdat deze systemen vaak erg verschillen met systemen in hun land van herkomst va (S 1.34.1, S 1.34.3, S 11.24.2). Vrijwilligerswerk is in Syrië bijvoorbeeld een vrij onbekend fenomeen. Ook het onderwijssysteem verschilt erg. Statushouders gaven aan dat ze een goede uitleg en advies hierover nog missen (S 10.18, S 10.15).

Consequenties noemen en uitleggen

Statushouders gaven aan dat zij vaak niet goed weten wat de regels in Nederland zijn, wat wel en niet mag in Nederland. Zij hebben iemand nodig die dit aan hen uitlegt en hen vertelt wat de

consequenties zijn als ze bijvoorbeeld niet participeren (S 1.28.2, S 11.56.4, S 11.75). Vaak staat dit wel in brieven van de gemeente, maar vanwege de taalbarrière komt dit vaak niet goed over (S 11.74). Een statushouder wil geen fouten maken, maar uit onwetendheid gebeurt dit toch, wat soms vervelende gevolgen heeft.

Onder consequenties worden zowel 'straffen' als 'gevolgen' verstaan. Statushouders hebben het nodig om te weten dat ze bijvoorbeeld gekort kunnen worden op hun uitkering als zij niet participeren (S 11.65, S 11.68, S 11.76). Uit interviews blijkt dat statushouders vanuit het land van herkomst gewend zijn aan bestraffende consequenties, dat dit hen duidelijkheid geeft, ze hier behoefte aan hebben en dit hen helpt om stappen te ondernemen (S 9.41, S 9.36, S 11.73). Statushouders hebben het echter ook nodig om consequenties in de betekenis van 'gevolgen' te kennen (S 2.24.1). Bijvoorbeeld dat ze weten dat ze weinig toekomstperspectief in Nederland hebben wanneer ze niet eerst een diploma halen (S 11.63). Statushouders gaven hierbij aan dat ze het belangrijk vinden dat ze zelf ook echt naar de begeleider luisteren, dat ze doen wat de contactpersoon zegt, omdat die het kan weten, omdat die bekend is met Nederland (S 1.34.1, S 11.60).

“Als ik de consequenties weet, als ik niet doe... Ga ik anders denken (S 11.73).”

Hulp bij praktische zaken

Respondenten geven aan dat ze wensen dat de begeleider hulp biedt bij praktische zaken, bijvoorbeeld het verwerken van de post, het leren van de taal of aanmelden bij een taalcursus/inburgering (S 1.28.2, S 2.21). Ook het leren werken met de computer is belangrijk voor statushouders, omdat zij dit vanuit het land van herkomst soms niet gewend zijn (S 5.22.1).

Aandacht voor psychosociale problematiek

Verschillende statushouders gaven aan dat zij kampen met psychische problemen, trauma's of problemen rondom de gezinshereniging (S 8.14.2, S 5.13). Deze problemen slokken hen zo op, dat het participatie in de weg staat. Het is voor de statushouders van belang dat er eerst aandacht is voor deze problemen en waar mogelijk gezocht wordt naar een oplossing, zodat zij voor zichzelf ruimte krijgen om te kunnen participeren (S 7.6, S 9.44.1).

4.3.3 Vorm van de begeleiding

Naast de persoon van de begeleider en de inhoud van de begeleiding hebben de statushouders ook ideeën over de vorm van de begeleiding. Statushouders willen graag dat de maatschappelijk begeleider samen met hen zoekt naar vacatures, hen wegwijs maakt in Veenendaal, vacatures aanreikt, contacten legt met organisaties en/of werkgevers en meegaat naar belangrijke afspraken.

“But actually (...) in my situation or in refugee situation we need help to find job (S 8.18.4).”

Samen zoeken naar vacatures

Statushouders gaven aan dat zij het belangrijk vinden dat de maatschappelijk begeleider samen met hen zoekt naar vacatures, bijvoorbeeld op internet (S 1.28.1, S 9.27.2). Daarbij wensen zij ook dat de contactpersoon hen leert om zelf te zoeken op internet. Wanneer de statushouder hier voldoende

handigheid in heeft gekregen, kan hij ook zelf op internet gaan zoeken. Ze noemen dit als handig voor de langere termijn.

Wegwijs maken in Veenendaal

Statushouders gaven aan dat ze het belangrijk vinden dat de begeleider hen vertelt welke organisaties er in Veenendaal zijn en welke mogelijkheden voor participatie er binnen deze gemeente zijn (S 2.42, S 2.43). Dit kan bijvoorbeeld door letterlijk met hen door de stad te fietsen en mensen aan te spreken (S 6.14.1, S 6.15.2). Een belemmering hierbij is echter dat sommige begeleiders zelf niet uit Veenendaal komen en daardoor soms niet bekend zijn met het aanbod in Veenendaal (S 6.15.1). Een andere mogelijkheid om dit te doen, is door de statushouder kennis te laten maken met of (helpen) aan te melden bij organisaties die bijvoorbeeld vacatures voor vrijwilligerswerk hebben, zoals 'Veens' (S 11.49, S 11.78). Ook kan de contactpersoon gegevens doorgeven van kerken, verenigingen en organisaties die met vrijwilligers werken of mensen die daarbij kunnen helpen, zoals een taalcoach (S 11.69.2).

Vacatures aanreiken

Statushouders gaven aan dat ze het fijn vinden als de maatschappelijk begeleider werk of een andere participatievorm voor hen vindt en hierin initiatief toont, omdat het hen zelf soms niet lukt, ze niet durven, omdat ze te weinig kennis hebben van het aanbod en de systemen in Nederland (S 1.28.1, S 4.16, S 4.15, S 6.10.2, S 9.32).

"If we like or if we don't like, if you say us you must do that, we can go must to do that. (...) Ja, we don't say: 'I don't like' (S 9.40)."

43

Dit kan bijvoorbeeld vanuit het eigen netwerk van de contactpersoon (S 1.38, S 6.15.3, S 6.11.4, S 8.16.2). Hoewel er veel statushouders zijn die zeggen dat ze het belangrijk vinden dat er gevraagd wordt naar hun interesses en dat de begeleider hierop aansluit in het zoeken naar werk en aanreiken van vacatures, zijn er ook statushouders die zeggen dat dit niet belangrijk is of dat het teveel gedaan wordt (S 4.28.2, S 9.40, S 11.56.1). Zij vinden het het meest belangrijk dat ze een vacature aangereikt krijgen en gaan hiermee al snel akkoord.

Contacten leggen met organisaties en/of werkgevers

Statushouders gaven aan dat ze het belangrijk vinden dat de maatschappelijk begeleider contacten legt met werkgevers en de statushouder aan deze mensen voorstelt (S 11.69.2). Statushouders gaven aan dat het fijn is als de contactpersoon letterlijk meegaat en de statushouder aan de werkgever voorstelt (S 4.27.1, S 12.21.3).

Meegaan naar afspraken

Statushouders zeiden in de interviews dat het hen helpt als de begeleider meegaat naar de gemeente of andere belangrijke afspraken, zoals een kennismakingsgesprek in een organisatie (S 4.26, S 6.11.2).

4.3.3 Overige hulpbronnen

Naast de maatschappelijke begeleiding door een contactpersoon gaven statushouders in de interviews aan dat ook andere mensen voor hen helpend kunnen zijn om te komen tot participatie. Zij noemden: hun eigen netwerk, stichting UAF, een taalcoach, gastgezinnen en de gemeente.

Netwerk

Respondenten gaven aan dat hun eigen netwerk ook een rol kan spelen in het komen tot participatie (S 5.20, S 5.17, S 10.8.1). Het netwerk kan zowel helpend zijn voor het vinden van vacatures als voor het doorverwijzen naar andere personen of organisaties die kunnen helpen bij het komen tot participatie (S 2.29, S 2.28). Zo vertelde een statushouder bijvoorbeeld dat zij via haar vriend kennis heeft gemaakt met de organisatie UAF, die haar verder heeft geholpen bij het zoeken naar een geschikte opleiding (S 2.28). Statushouders vertelden dat personen in hun netwerk die werk hebben, helpend voor hen kunnen zijn om te komen tot participatie (S 1.20, S 5.20). Statushouders gaven zelf aan dat ze hun netwerk willen gebruiken om werk te zoeken (S 4.20.1,). Ze gaven bijvoorbeeld aan dat ze aan hun netwerk kunnen vertellen dat ze werk zoeken, welk werk ze willen en waar ze goed in zijn. Vervolgens kan de statushouder aan deze persoon uit zijn netwerk vragen of hij kan helpen bij het zoeken naar werk, of andere mensen kan vragen of zij nog vacatures weten.

Stichting UAF

Door een statushouder wordt stichting UAF (UAF, n.d.) genoemd als een organisatie van waar uit een contactpersoon de statushouder heeft geholpen om te komen tot een passende opleiding (S 2.27.1).

Taalcoach/gastgezin

Een vrijwilliger in de vorm van een taalcoach of gastgezin staat vaak dicht bij het persoonlijke leven van een statushouder (S 8.11.2). Zo'n persoon kan dan ook helpend zijn in het zoeken naar participatie, zo blijkt uit de interviews (S 9.8.1, S 9.11.2). Statushouders gaven aan dat het helpt is als een dergelijke vrijwilliger met hen praat over wat ze willen doen en waar hun interesses liggen. Verder is het helpend als deze vrijwilliger samen met de statushouder op internet zoekt naar vacatures en vacatures aanreikt (S 9.7). Ook gaat zo'n vrijwilliger soms mee naar belangrijke afspraken, bijvoorbeeld bij de gemeente.

Gemeente

Naast de participatieverplichting vanuit het bestuursakkoord, hebben de meeste statushouders een participatieverplichting vanuit de regeling van de bijstandsuitkering. Op het niet nakomen van deze verplichting staat de consequentie dat de bijstandsuitkering gekort wordt. Hierdoor hebben zij op het gebied van participatie ook te maken met de gemeente. In de praktijk hebben echter nog niet veel statushouders met deze consequenties te maken gehad. De meeste statushouders gaven aan dat zij bij de gemeente waren geweest om door te geven wat hun werkervaringen, kwaliteiten, interesses, etc. waren (S 1.10.1, S 6.20, S 8.16.1, S 9.4.1, S 12.13.1). Twee respondenten geven aan dat zij van de gemeente ook gegevens hebben gekregen van personen of organisaties die hen kunnen helpen om te komen tot participatie (S 1.10.1, S 9.23). Verschillende statushouders gaven aan dat zij het de taak van de gemeente vinden om werk of een stage voor hen te zoeken en dat ze dit ook van de gemeente verwachten (S 3.12.1, S 3.15, S 9.15, S 11.72.2).

“Because the city find work for people here (S 3.15).”

Een statushouder gaf aan dat hij aan de gemeente wil gaan vragen of zij werk voor hem hebben (S 4.8.2). In sommige gevallen is een statushouder daadwerkelijk door de gemeente aan een participatievorm geholpen. In andere gevallen laat de gemeente echter lang op zich wachten of lukt het niet om een passende participatievorm te vinden (S 9.23).

Voorlichting

Naast de hulp van een contactpersoon in de vorm van maatschappelijke begeleiding gaven statushouders aan dat zij ook hulp nodig hebben in de vorm van voorlichting van een persoon met veel kennis (S 11.44.1, S 12.6.3). Zij wensen bijvoorbeeld specifieke voorlichting over opleidingen en het taalniveau dat daarvoor nodig is (S 12.6.1). Dit, zodat zij zo snel mogelijk door kunnen stromen en geen tijd verliezen. Statushouders denken dat deze voorlichting het beste gegeven kan worden door iemand die veel kennis heeft van dit specifieke gebied (S 10.17). Deze voorlichting kan gegeven worden als een soort presentatie, speciaal voor een groep statushouders die van plan is te gaan studeren.

Deze voorlichting kan ook gegeven worden over andere onderwerpen, zoals over welke organisaties en vrijwilligersorganisaties er in Veenendaal zijn (S 11.44.1).

4.4 Tussenconclusie deelvraag 4

Wat zeggen statushouders zelf dat voor hen belangrijk is in de begeleiding naar participatie? Deze vraag onderzochten wij door middel van interviews in het bovenstaande hoofdstuk. Het bleek allereerst dat statushouders zelf het nut van participatie inzien, dat ze gemotiveerd zijn voor participatie. Het bleek ook dat er naast bevorderende factoren veel belemmerende factoren zijn om te komen tot participatie. Sommige van deze belemmerende factoren kunnen verminderd worden wanneer statushouders de juiste begeleiding krijgen, zoals we van hen hoorden. In de begeleiding naar participatie is het voor hen belangrijk dat de begeleider dicht bij hen staat. Opvallend is dat statushouders aangaven dat het voor hen niet altijd nodig is om te vragen naar talenten en werkervaring. Zonder dit kunnen en willen zij ook participeren. Wel is het voor hen belangrijk dat de begeleider en de begeleiding, zowel wat betreft inhoud als vorm aansluit bij hen als persoon en bij wat zij nodig hebben. Verder is het opvallend dat statushouders vaak aangeven dat gastgezin en taalcoaches erg belangrijke mensen in hun netwerk zijn. Dit lijkt naast de contactpersoon erg helpend voor hen te zijn, onder andere ook om te komen tot participatie.

5. Interviews maatschappelijk begeleiders

In dit hoofdstuk geven we antwoord op de vierde deelvraag, namelijk: *‘Wat geven de maatschappelijk begeleiders aan dat zij nodig hebben in de begeleiding van statushouders naar participatie in de Nederlandse samenleving?’*.

We doen dit aan de hand van een aantal deelonderwerpen, namelijk de persoon van de begeleider, inhoud van de begeleiding, vorm van de begeleiding en benodigdheden in de begeleiding. De eerste drie onderwerpen hadden wij nodig om te ontdekken hoe begeleiders tegen de begeleiding naar participatie aankijken, welke ervaringen zij hiermee hebben en of dit overeenkomt met de resultaten uit de eerdere deelvragen.

5.1 Persoon van de begeleider

Hier beschrijven we kort wat over de ervaring en persoonlijkheid van de begeleider. Vervolgens laten we de visie van de begeleider zien met betrekking tot een aantal onderwerpen.

5.1.1 Ervaring en persoonlijkheid van de begeleider

Ervaring

Elke begeleider neemt zijn persoonlijke ervaringen mee in de begeleiding van statushouders. Sommige begeleiders noemen bijvoorbeeld dat zij vanuit de opleiding een theoretische basis hebben (M 3.14, M 3.37.1, M 10.7.1). In dit kader geven ze bijvoorbeeld aan geen extra methodiek nodig te hebben (M 5.28, M 6.49). Mensen noemen soms ook dat ze ervaringen uit hun (vorige) beroep meenemen in de begeleiding (M 10.2.2, M 4.17).

Persoonlijkheid

Begeleiders nemen in de begeleiding vanzelfsprekend ook hun eigen persoonlijkheid en visie mee. Dit kan soms moeilijk zijn. Sommige begeleiders zijn bijvoorbeeld erg betrokken bij de statushouders (M 1.14.1, M 6.43, M 6.44). Zij noemen ook dat zij de neiging hebben om zelf oplossingen te bedenken en dingen van de statushouder over te nemen, door zelf te gaan regelen (M 1.14.1, M 6.9). Ook de eigen visie van begeleiders speelt mee in de begeleiding naar participatie.

5.1.2 Visie van de begeleider

Houding van de begeleider

Elke maatschappelijk begeleider heeft een bepaalde visie op de begeleiding van statushouders naar participatie. Sommige begeleiders zeggen bijvoorbeeld dat ze het belangrijk vinden dat in de begeleiding het leiderschap bij de cliënt ligt en dat ze de cliënt willen volgen (M 2.7.2, M 3.21). Zij vinden het belangrijk dat de statushouder zelf de beslissingen neemt en zelf om hulp vraagt, bijvoorbeeld omdat ze aan willen sluiten bij hoever de statushouder er klaar voor is om te participeren (M 1.55, M 1.22, M 10.18.2 M 2.52). Niet altijd kan een statushouder dit meteen, maar daar kan ook naar begeleid worden (M 3.17). Anderen vinden juist dat de begeleider een meer sturende, helpende of ondersteunende rol aan moet nemen (M 9.3 M 2.48, M 2.51.2 M 2.46.1). Sommigen zeggen dat het belangrijk is om de statushouders te ‘pushen’, bijvoorbeeld door elke drie maanden een voortgangsbespreking met hen te doen over hoe ver ze zijn met participeren (M 2.51.2, M 2.42.4). Hierbij moet echter wel realistisch gekeken blijven worden, niet elke statushouder zal tot participatie komen of anderen zullen er wellicht later mee stoppen (M 2.44).

Kennis van kwaliteiten en interesses

Sommige respondenten geven aan dat ze het moeilijk vinden om achter iemands interesses en kwaliteiten te komen (M 4.36, M 7.27). Eén van de begeleiders geeft aan dat dit vanzelf ontdekt wordt als iemand participeert (M 4.36). Andere begeleiders geven aan dat het wel goed is om

kwaliteiten en valkuilen te ontdekken, bijvoorbeeld omdat daardoor de match beter gemaakt kan worden (M 7.28, M 8.27.1, M 10.26). Anderzijds ligt het ook bij de statushouder zelf. Wanneer zij aangeven dat het hun niet uitmaakt waar ze werken, kan de begeleider daarop aansluiten (M 8.27.2). Statushouders benoemen hun valkuilen niet, ze zijn er waarschijnlijk ook niet echt mee bezig, is de ervaring van sommige begeleiders en ze weten ook niet altijd welke kwaliteiten en vaardigheden er in Nederland gevraagd worden (M 4.64.4, M 4.65, M 6.13.2, M 6.13.3, M 7.27, M 9.15, M 9.16.2). Een andere begeleider denkt dat kwaliteiten en interesses in de loop van het begeleidingstraject vanzelf ontdekt kunnen worden. Het heeft vooral tijd nodig, zodat er een band opgebouwd kan worden, omdat anders vaak sociaal wenselijke antwoorden gegeven worden (M 6.13.1, M 6.15).

“Wij als Nederlanders zijn daar zo aan gewend, ja, wat zijn je hobby’s, wat zijn je interesses. Dat is aan hen nooit gevraagd (M 9.16.2).”

Netwerk van de cliënt

Een aantal respondenten benoemen dat zij denken dat het netwerk helpend kan zijn in het komen tot participatie (M 2.35, M 3.19.1, M 6.24.1, M 10.28.1). Aanvullend wordt aangegeven dat het dan wel van belang is dat de statushouder geen netwerk heeft met alleen mensen uit het land van herkomst, maar dat er sprake is van een gemengd netwerk (M 2.35). Mensen uit hetzelfde herkomstland kunnen echter ook een stimulerende factor zijn voor elkaar richting participatie en af en toe ook een schakel in het bemachtigen van een vorm van participatie, geven twee andere respondenten aan (M 5.13.1, M 5.33, M 5.8.5, M 7.19). Eén respondent geeft aan dat statushouders soms dan ook wel via hun netwerk aan een vorm van participatie komen. (M 5.13.1, M 5.33, M 5.8.5). Dit netwerk staat soms dicht bij de statushouder en heeft meer mogelijkheden om op organisaties af te stappen. Niet alle statushouders hebben echter een groot netwerk. Soms blijft het hangen bij de mensen die ze op de inburgering tegenkomen (M 9.39, M 10.28.1).

Inburgering

Drie respondenten vinden dat het lang duurt alvorens de statushouder kan beginnen met inburgeren. Dit kenmerken zij als verloren tijd (M 1.6, M 2.16.1, M 4.5.1).

Over de daadwerkelijke tijd die de inburgering in beslag neemt, wordt ook het nodige gezegd. Sommigen vertellen dat de inburgeringcursus het participeren wel een beetje lam legt (M 5.14.1). Naast de inburgering is er namelijk weinig tijd over om te werken of vrijwilligerswerk te doen (M 1.10.2). Een enkeling merkt zelfs op dat de inburgeringcursus en participatie eigenlijk echt niet samengaat (M 9.8.2).

Twee respondenten geven aan dat de inburgeringcursus vaker zou mogen plaatsvinden. Nu zijn het in het geval van sommige groepen maar twee dagen (M 4.33, M 8.29).

Wet en regelgeving

Een maatschappelijk begeleider zegt dat hij het belangrijk vindt dat een statushouder moet participeren, iets terug moet doen voor de uitkering en de samenleving. Het is de taak van de statushouder zelf, maar ook van de gemeente om zorg te dragen voor het daadwerkelijk komen tot participatie (M 2.14.4, M 2.43.2, M 2.14.1, M 2.41). Drie respondenten noemen dat de gemeente hier eigenlijk in tekort schiet. Het ontbreekt namelijk aan subsidie en voordelen voor bedrijven, wanneer zij een statushouder aannemen (M 4.25, M 4.26). Men geeft aan dat de gemeente tamelijk onvoorbereid te werk lijkt te gaan (M 9.28) en zelf soms nog aan het uitzoeken is welke regelingen getroffen kunnen worden (M 5.8.3). Bovendien wordt opgemerkt dat mensen met een uitkering

weinig tot niets mogen houden als zij naast het ontvangen van een uitkering willen werken. Dit werkt niet motiverend voor de statushouder (M 4.18).

Tevens blijkt uit de interviews met de maatschappelijk begeleiders dat het soms een grijs gebied is wat de taak is van de gemeente en wanneer iets een taak is van VluchtelingenWerk (M 4.28, M 5.4.3)

5.2 Inhoud van de begeleiding

De begeleiding, die de maatschappelijk begeleiders bieden, is inhoudelijk met name gecentreerd rond de volgende doelen: participatie, wegwijs maken in de wet- en regelgeving, psychosociale begeleiding en zelfredzaamheid.

Participatie wordt bij vier respondenten genoemd als een van de doelen in de begeleiding (M1.5, M 3.10, M 7.32 M 10.19.2). Iemand wegwijs maken in de wet- en regelgeving, door onder andere het behandelen van de post, neemt een belangrijke plaats in, in de begeleiding, aangezien acht respondenten aangeven dat ze hier in de begeleiding mee bezig zijn. Met name in het begin is dit een gebied waar veel tijd in gaat zitten (M 2.2.3, M 3.6.1, M 4.6.1, M 5.3.1, M 6.3.1, M 7.5.1, M 8.3.2, M 10.24.1). Drie van de tien respondenten noemen dat er in de begeleiding ruimte moet zijn voor psychosociale begeleiding (M 3.5, M5.3.1, M 8.2.4). Daarvoor is het belangrijk dat er eerst een band wordt opgebouwd tussen begeleider en cliënt. Het toewerken naar zelfredzaamheid van de statushouder wordt door zes van de tien maatschappelijk begeleiders aangestipt als doel in de begeleiding (M3.5, M4.4, M 6.3.1, M 7.4, M 8.3.1, M 10.33.1). Dit, gelet op de toekomst van de cliënt en dat diegene een waardig bestaan kan opbouwen, maar ook dat hij bijvoorbeeld aan anderen weer kan uitleggen hoe de dingen hier in zijn werk gaan. Het valt op dat degenen die dit doel aankaarten, vrijwel allemaal aangeven dat dit ook de hoofdmoot is in de begeleiding.

“Ze noemen het hier altijd papierland (M 8.3.2)”

48

5.3 Vorm van de begeleiding

Nu de doelen in de begeleiding bekend zijn, zoomen we in op hoe men de begeleiding praktisch probeert vorm te geven. Aansluitend behandelen we nadrukkelijk hoe belangrijk men het gebruik van methodieken vindt in de begeleiding.

5.3.1 Hoe pakt men het aan?

Adviseren

Dit heeft vooral betrekking op het geven van tips (M 2.50.1). Zo kun je denken aan tips over welke websites er te vinden zijn als je de taal beter onder de knie wil krijgen (M 1.46) of het advies om zelf rond te gaan kijken in de gemeente (M 8.9.3). Het gaat hier niet om drammen, maar wel om dingen laten zien (M 6.19.2).

Meebewegen

Als de cliënt een appje stuurt, maken we een afspraak (M 1.33.2), zo vertelt iemand ons. Vragen, die de respondenten onder andere stellen zijn: Heb je vragen? Waar loop je tegenaan? (M 4.7.4) Waar kan ik je mee helpen? Welke tips heb je nodig? (M 2.8.2, M 2.50.1). Wat zou je willen doen? Wat heb je in je land van herkomst gedaan? Wat vind jij leuk? (M 10.36). Bovendien is het, als je echt wil meebewegen met de cliënt, soms ook nodig om een laagje dieper te gaan in het gesprek door te praten over normen en waarden, maar ook weerstanden van de cliënt (M 10.12.2). Het voornaamste moet namelijk uit de cliënt zelf komen (M 3.8.2). Het geloof in iemand die zelf capaciteiten heeft, is de basis van de begeleiding. Van daaruit kun je gaan aansluiten (M 5.24.1). Niet vanuit de houding wat ik denk dat goed is, maar echt vanuit wat men zelf wil, zo geeft iemand aan (M 6.16.1).

Aansluiten op waar de statushouder in geïnteresseerd is (M 10.10). Zes van de tien statushouders vind het namelijk belangrijk om aan te sluiten bij de interesses van de statushouder. (M 1.37.1, M 3.11.2, , M 5.20.4, M 7.8.2, M 9.27, M 10.24.2). Drie respondenten geven aan hierbij een CV te gebruiken als kapstok om aan de praat te raken over interesses (M 3.53.2, M 5.20.4, M 9.22.2).

“Ik probeer er wel heel erg achter te komen wat ze zelf echt willen. Dus niet wat ik denk dat goed is, maar echt wel wat ze zelf willen (M 6.16.1)”

Voorlichten

Dit begrip is op te verdelen in uitleggen en voorbereiden. Uitleggen waar je wat kan vinden (M 9.23), zoals vrijwilligerswerk (M 10.35). Uitleggen hoe dingen hier anders werken dan men gewend is in het land van herkomst (M 6.5, M 10.15). Deze dingen staan daarmee tegelijk ook allemaal in het teken van voorbereiding op een leven in een andere samenleving. Het is dan ook belangrijk dat er verteld wordt wat er allemaal te wachten staat. Om het kleiner te maken: wat wordt er bijvoorbeeld van een statushouder verwacht als hij in Veenendaal komt wonen? Om meer bewustzijn te kweken, kan het dan helpen om samen brieven van de gemeente door te lopen (M 10.34). Hier zijn veel regels en vergunningen, die mensen moeten leren (M 10.11). Daarbij is het ook belangrijk dat de consequenties en risico's worden uitgelegd (M 10.40.6). Echter, ook hele praktische zaken als het omgaan met een laptop wordt uitgelegd door de begeleiders (M 10.30.1).

Leiding nemen

Als het gaat over vrijwilligerswerk, probeer ik mijn cliënten alleen maar te pushen, zo geeft een van de respondenten aan. Op deze manier gaan ze erover nadenken wat ze leuk vinden, anders wordt er iets voor hen uitgekozen (M 9.22.1). Door een paar andere respondenten wordt bevestigd dat statushouders een eerste zetje nodig hebben (M 4.15.2, M 5.18.1). Hierbij wordt soms ook wel gericht gevraagd (M 9.26). Met name als de statushouder de Nederlandse taal nog niet beheerst, is het zelf zoeken naar vacatures erg moeilijk. In dat geval mag de begeleider best iets naar voren schuiven, vertelt een ander (M 6.52). Een aantal respondenten laat ook weten de statushouder te stimuleren op bepaalde vlakken, die zij als belangrijk ervaren, zoals uit de uitkering geraken of gezond zijn (M 2.30, M 5.35).

Inzetten van eigen netwerk

Drie respondenten geven aan dat ze in hun eigen netwerk rondvragen of een statushouder ergens geplaatst kan worden, bijvoorbeeld in werk (M 1.10.1, M 2.2.2, M 5.8.2). Iedere vrijwilliger neemt namelijk zijn eigen netwerk mee, zo kaart iemand aan. Als organisatie zijnde kun je zo bouwen aan een heel netwerk aan mensen (M 5.5.1, M 5.7.1).

Present zijn

Een aantal respondenten laten blijken het belangrijk te vinden dat de begeleider present is in de begeleiding met de statushouder. Als iets vandaag niet lukt, dan proberen we het morgen nog een keer (M 1.34), zo vertelt iemand. Als iets niet in het gesprek past, dan plannen we daar nog een aparte afspraak voor, geven ook andere respondenten aan (M 3.6.3, M 4.6.4). Er komt naar voren dat het belangrijk is dat er gesproken wordt over datgene waarmee de statushouder zit. Je gaat op een gegeven moment dieper met elkaar in gesprek (M 8.2.3.). Iemand geeft aan te proberen regelmatig thuis langs te gaan bij de statushouder. Dan heb je het namelijk al gauw over andere dingen en dan merk je ook wel dat er een vertrouwensrelatie ontstaat. De drempel is dan namelijk laag (M 10.31).

Beroep op zelfredzaamheid statushouder

Veel respondenten geven aan de statushouder eerst zelf dingen te laten doen. Vervolgens is het aan de statushouder om aan te geven waar men tegenaan loopt en waar bij geholpen kan worden (M 3.52.3, M 3.18, M 8.11.1, M 9.18.1). Zo proberen begeleiders bijvoorbeeld te stimuleren de statushouder vóór de afspraak zelf brieven te laten lezen (M 7.8.1.), zelf brieven te laten posten (M 7.17.4) of zoekopdrachten op internet te doen (M 9.18.1). Van tevoren vraagt de begeleider dan bijvoorbeeld aan de statushouder hoe diegene het zelf kan doen, zodat hij alvast na gaat denken (M 7.25). Het is toch een soort weerstand die je moet overwinnen om iemand zover te krijgen toch zelf te doen in plaats van af te schuiven. Vaak is dit een kwestie van durven. Mensen zijn bang om fouten te maken. Er is dan ook vertrouwen nodig (M 10.30.2).

Een enkeling noemt dat hoe meer zelfredzaam de statushouder is, des te meer je daar je best voor probeert te doen (M 5.15.3).

Samen

Een aantal respondenten geeft aan samen met de cliënt te verkennen wat iemand zou willen en vervolgens ook mee te gaan naar werk of vrijwilligerswerk (M 6.28.2, M 6.53.1, M 9.17, M 9.24). Een ander geeft ook aan steeds meer samen te doen met de cliënt in plaats van alles gewoon maar over te nemen (M 3.6.2).

Netwerk uitbreiden

Een paar respondenten vertellen wat over het uitbreiden van het netwerk van de cliënt. Als het netwerk niet goed is, dan gaan we kijken hoe we dat kunnen verbeteren (M 3.39), merkt iemand op. Heel af en toe vragen mensen dit zelf en dan ga je daar dingen bij zoeken, zoals een gastgezin (M 3.26.3). Ik stimuleer het dat ze mensen gaan aanspreken merkt een ander op. De klacht is dan echter vaak dat Nederlanders erg druk zijn (M 10.28.2).

Structureren

Drie respondenten vertellen dat ze in de begeleiding ook bezig zijn met structureren. Structureren door te regelen en zodoende overzicht te krijgen of door een map te maken (M 4.7.2, M 8.33).

Maatwerk

Zeven van de tien respondenten bemerken dat de begeleiding van de statushouders maatwerk is. Hiermee is ook het begeleiden naar participatie maatwerk. Je moet aanvullen wat de cliënt wil en hierbij aansluiten (M 5.20.1, M 4.51.2). Het is van belang dat de begeleider luistert en probeert in te leven (M 9.47). Het ligt er namelijk heel erg aan wie je voor je hebt. Leeftijd maakt bijvoorbeeld al een verschil in het begeleiden (M 6.11.1, M 6.7). De één leert snel, de ander niet (M 8.7.2). Iedereen is anders (M 8.7.2, M 10.13.1) en vandaar ook de aanpak (M 3.39). In het begin van het begeleidingstraject moet je ook op basis van maatwerk al gaan kijken hoe snel iemand kan participeren. Sommige mensen willen het liefst meteen de stap naar werk al maken (M 1.51, M 10.43).

“Je moet denk ik eerder al in het traject op basis van maatwerk kijken hoe snel kan iemand participeren. Sommige mensen willen het liefst de stap meteen maken naar werk (M 10.43).”

5.3.2 Wel of geen methodiek?

Vier van de tien respondenten geven expliciet aan geen methodiek nodig te hebben in de begeleiding (M 2.7.1, M 3.41, M 4.51.1, M 7.26.1). Bijvoorbeeld omdat ze aangeven voldoende thuis te zijn in de samenleving of een opleiding hebben gehad, waarin de nodige elementen in naar voren zijn

gekomen, die nu in de begeleiding toe te passen zijn. Anderen geven aan het werken met een methodiek gewoonweg niet fijn te vinden. Weer anderen benadrukken dat het contact aangaan en jezelf daarbij inzetten eenvoudigweg het belangrijkste is. Er zijn ook mensen die aangeven dat ze geen methodiek nodig hebben, omdat ze al voldoende theoretische basis hebben, bijvoorbeeld vanuit een opleiding (M 6.49, M 3.14).

Uiteindelijk hebben we niemand gesproken die duidelijk aangeeft een methodiek nodig te hebben. Wel heeft een begeleider benoemt dat ze ander vrijwilligerswerk heeft, waar ze wel een goede training heeft gekregen, wat ze wel heeft gewaardeerd (M 6.8.2).

Bij de vraag wat mensen nodig hebben in de begeleiding, kwamen wel andere dingen aan bod, welke wij onder het volgende kopje zullen beschrijven.

5.4 Benodigheden in de begeleiding

We maken bij de benodigheden in de begeleiding een onderscheid tussen wat de respondenten aangeven praktisch nodig te hebben en wat zij nodig hebben van de statushouder.

5.4.1 Wat heeft men praktisch gezien nodig?

Hier wordt in de eerste plaats besproken wat maatschappelijk begeleiders praktisch gezien nodig hebben van VluchtelingenWerk om de begeleiding goed uit te kunnen voeren.

Intervisiebijeenkomst

De helft van de respondenten bracht naar voren dat een intervisiebijeenkomst voor hen behulpzaam zou zijn in de begeleiding (M 1.28.1, M 4.48.1, M 5.26.1, M 6.37, M 9.41.1). En dan gaat het met name om de vrijwilligers. Een enkele stagiair geeft aan de inhoudelijke punten die wij hier gaan behandelen graag geïntegreerd te zien in de teamvergadering, die elke week op de woensdagochtend plaatsvindt. Wat betreft de intervisie zetten we nu de wensen uiteen, die in de interviews aangestipt zijn.

Van meerdere mensen krijgen wij terug dat er weinig contact is met de andere vrijwilligers. Ieder heeft zijn eigen clientèle en hierbij kom je de ander vrijwel niet tegen. Het is volkomen toevallig als je elkaar tegen het lijf loopt, zo vertelt iemand ons (M 9.41.1). Er bestaat de behoefte om elkaar wat beter te leren kennen (M 1.28.3). Tegelijkertijd borrelen er ook de nodige vragen op met betrekking tot de aanpak van bepaalde begeleidingstaken van de maatschappelijk begeleider (M 1.28.2). Men zou dan ook graag intervisiebijeenkomsten inzetten en daarin de ervaring van de vrijwilliger centraal zetten. Dit, om van elkaar te leren en ideeën op te doen. Om te horen hoe een ander te werk gaat en waar anderen tegenaan lopen (M 1.24, M. 4.48.1, M 6.38, M 9.41.1).

Alles wat je in de begeleiding tegenkomt mag hier centraal staan. Hierbij mogen ook vooral actuele zaken worden aangekaart, want men vindt het zinvol te weten hoe een ander iets nieuws aanpakt (M 1.24, M 4.49.1). Daar wil men samen over sparren om te komen tot nieuwe ideeën waar men mee verder kan in de begeleiding (M 4.49.4). Op het moment ziet men elkaar, zoals eerder aangegeven, echter zeer weinig en de drempel om vragen te stellen aan teamleiders en aanwezige stagiaires blijkt bij een aantal maatschappelijk begeleiders hoog te liggen. Voornamelijk vrijwilligers geven dit aan (M 1.24, M 4.38)

De teamleiders mogen de begeleiders tijdens de intervisiebijeenkomst structuur bieden en er is bovendien behoefte aan het uitspreken van verwachtingen naar elkaar toe, tussen teamleiders en begeleiders (M 1.24, M 4.50.4, M 9.45). Zo ontstaat er meer duidelijkheid waar men zich aan moet weten te houden en wat de doelen en speerpunten zijn in de begeleiding (M 4.49.2). Men geeft aan het fijn te vinden als dit in de daaropvolgende intervisiebijeenkomst samen wordt geëvalueerd (M

5.26.1). Als er afspraken worden gemaakt met betrekking tot participatie kan een volgende keer bijvoorbeeld worden teruggerepen op de speerpunten over dit onderwerp om uiteindelijk helder te hebben waar men het meest tegenaan loopt en wat beter kan.

Randvoorwaarden voor de intervisiebijeenkomst:

- ♦ Men noemt dat het belangrijk is dat de intervisiebijeenkomsten gestructureerd verlopen. Hierbij is een goede voorzitter nodig, die de inbreng van de begeleiders waar nodig inkadert. De ervaring is dat er anders teveel tijd besteedt wordt aan specifieke zaken van een paar mensen. Dit kan negativiteit in de hand werken en de motivatie belemmeren om straks weer met de begeleiding aan de slag te gaan (M 1.24, M 4.50.4, M9.44)
- ♦ Informele setting (M 1.30.1).
- ♦ Dat de intervisiebijeenkomsten zijn opgezet, wordt genoemd als een goede stap. Daarbij wordt veelal wel in één adem vermeld dat het op een meer regelmatige basis mag. Bijvoorbeeld één keer in de maand. De ervaring is nu dat er te weinig intervisiebijeenkomsten zijn (M 1.59, M 4.44, M 6.37)
- ♦ Er moet gestreefd worden naar een hoge bezetting tijdens de intervisiebijeenkomsten (M 4.50.1)
- ♦ Er wordt door een enkeling geopperd dat het nodige voorwerk bij zal dragen aan de effectiviteit. Als er een week van te voren agendapunten gebundeld worden, gepaard gaande met ervaringen van de vrijwilligers, bijvoorbeeld op het gebied van participatie, dan kan er tijdens de intervisiebijeenkomst meer gericht worden geconverseerd aan de hand van de informatie die al voorhanden is (M 9.45).

Aanvullende ideeën voor de intervisiebijeenkomst:

- ♦ Een paar vrijwilligers noemen kleine groepjes als een fijne werkvorm. Naar gelang waar eenieder tegenaan loopt, kan er een indeling worden gemaakt om dit subonderwerp te bespreken om daarna vervolgens kort aan elkaar terug te koppelen wat er is besproken (M 9.44).
- ♦ Iemand noemt een ervaringsdeskundige, die wat over verschillende deelgebieden kan vertellen. Als voorbeeld wordt de taal cursus genoemd (M 9.44).

“Ik denk ook wel dat het goed is als je met een teamvergadering gewoon een vast momentje inroostert voor participatie om te bespreken hoe het daarmee gaat (M 5.26.1)”

Consequenties

Een aantal mensen zijn het erover eens dat de maatschappelijk begeleider moet worden gefaciliteerd met een aan de statushouder vooraf opgelegde target. Deze target kan bijvoorbeeld de consequentie inhouden dat er per definitie één keer in de week vrijwilligerswerk moet worden gedaan door een statushouder. Dit, zodat vanuit dit uitgangspunt gewerkt kan worden. Het geeft ook een stok achter de deur. Het opleggen van consequenties wordt tegelijkertijd in één adem genoemd met ondersteunen (M 2.43.2, M 4.39) .

Rapportage

Voor alle vanuit VluchtelingenWerk bij de cliënt betrokken personen, de gemeente, maar ook voor de cliënt zelf wordt rapportage genoemd als een belangrijke factor (M 4.53.2, M 2.99). Jegens de cliënt laat het bijvoorbeeld zien dat er serieus aan de slag wordt gegaan. Dat het niet een vrijblijvend iets is. Als er ook nog na elke intervisiebijeenkomst een kopietje van de rapportage naar de cliënt zou

worden gestuurd met daarin de doelen voor de volgende week, dan zou dit het betrokken gevoel bij de cliënt eens te meer moeten versterken (M 4.53.2).

Gezamenlijke aanpak

De ervaring bestaat onder de respondenten dat er geen overleg is tussen de begeleiders onderling. Ieder doet zijn eigen ding (M 2.24, M 4.35). Zo kan onderlinge kennis niet worden gedeeld met elkaar (M 6.27.3). Het geluid is dan ook dat er meer structuur en kaders nodig zijn over hoe naar een bepaald doel toe te werken (M 5.1.2, M 6.10.1, M 4.61). Het idee is bijvoorbeeld samen aan de hand van de nieuwe richtlijn te brainstormen over hoe de vrijwilligers er inhoud aan kunnen geven. Dan kan men het samen hebben over wat er verstaan wordt onder participatie, wanneer iemand daadwerkelijk participeert en hoe dat samen wordt georganiseerd (M 2.26, M 2.56).

Stappenplan

Drie van de tien respondenten geven aan dat zij een stappenplan of vragenlijst fijn zouden vinden om te gebruiken in de begeleiding. Een product met concrete stappen, die bijvoorbeeld ook gebruikt kan worden als stok achter de deur in de begeleiding van de cliënt. Er kunnen stappen als netwerk, inburgering, interesses, werk/opleiding en beschikbare werkplekken in worden opgenomen (M 4.58, M 5.26.3, M 5.29.1, M 6.29).

Netwerk van organisaties

Zeven van de tien respondenten geven aan dat het essentieel is dat VluchtelingenWerk een netwerk van organisaties heeft, waar warme contacten mee zijn (M 2.32, M 3.36, M 4.24, M 5.4.1, M 6.27.4, M 7.26.3, M 8.20.1). Zo kan voor plekken gezorgd worden, waar gewerkt kan worden. Het kan echter ook gaan over verenigingen (M 2.50.2, M 2.57.3). Als je mensen een zetje kunt geven door connecties te hebben met organisaties, maakt dat een verschil en je helpt de statushouders een heel eind op weg. (M 5.23) Op dit moment ontbreken er ook bij VluchtelingenWerk connecties met organisaties en zodoende ontbreekt het ook aan een aanbod van organisaties waar de maatschappelijk begeleider samen met de statushouder mee aan de slag kan. (M 3.35, M 7.26.3, M 8.20.1) De participatie van de statushouder loopt soms dan ook dood op het feit dat er geen praktische werkplek is (M 5.29.2) Zelf hebben de maatschappelijk begeleiders niet altijd de kennis van organisaties, waardoor er niks met de vraag van de statushouder gedaan kan worden (M 6.27.4). Maar ook als een maatschappelijk begeleider wel die kennis heeft, dan wordt het soms als negatief ervaren om zelf naar een bedrijf toe te stappen (M 2.24, M 4.29). Als er afspraken zijn gemaakt tussen gemeente, VluchtelingenWerk en organisaties, is het voor de begeleider eenvoudiger om iemand ergens te plaatsen (M 2.57.1, M 8.20.1).

Vacatureoverzicht

De helft van de respondenten geven bovendien aan geen goede ervaringen te hebben met de organisatie Veens. De site is moeilijk bereikbaar (M 7.14.2) en het wordt bestempeld als niet nuttig (M 5.29.3, M 6.21)). Er staan weinig functies op (M 6.53.3, M 9.1) en de functies die erop staan, daar zijn de statushouders of niet klaar voor (M 9.13) of het biedt wel erg weinig uitdaging, waardoor het niet past bij de statushouder (M 3.31). Er wordt geopperd dat de gemeente een actievere rol kan innemen wat betreft het aanbieden van vrijwilligerswerk (M 6.20).

Volgens de helft van de respondenten zou het ook erg bruikbaar zijn om bij VluchtelingenWerk te beschikken over een vacatureoverzicht, waar de organisaties geordend onder elkaar zijn gezet. Op het moment ontbreekt het aan kennis met betrekking tot het aanbod van organisaties (M 1.37.2, M 3.36, M 7.15, M 8.19, M 9.41.1), wat maakt dat je als begeleider in het wilde weg aan het zoeken bent (M 3.36). Dit zou bijvoorbeeld gepresenteerd kunnen worden in de vorm van een databank, waarin positieve ervaringen van maatschappelijk begeleiders met bepaalde organisaties in

beschreven worden. Op deze ideeën zou in een eventuele intervisiebijeenkomst op teruggegrepen kunnen worden (M 9.31, M 9.34).

“Wat voor mogelijkheden zijn er voor de statushouder? Ik heb gewoon totaal geen idee (M 1.37.2)?”

Jobcoach

Door vier van de tien respondenten wordt het idee van een verbindend persoon, ofwel een jobcoach naar voren gebracht.

Als één persoon zich ermee bezighoudt contacten te leggen en bij bedrijven langs te gaan, bouw je al wat op, zo wordt aangegeven. Iemand met de daarvoor benodigde capaciteiten. (M 5.7.2) Een makelaar in vrijwilligerswerk of betaald werk. Iemand die weet wat er speelt en waar behoefte aan is. Een aanspreekpunt, die verbindt en een overzicht bijhoudt. Iemand die aangeeft voor welk werk je de taal moet spreken en waar niet. Iemand die een statushouder kan helpen met het schrijven van een ondernemingsplan om de kans op subsidie te vergroten. Iemand bij wie je terecht kunt met de statushouder om te peilen of er iets beschikbaar is, wat aansluit bij de interesse van de statushouder. Het is dan ook aan de maatschappelijk begeleider om de mensen eerst in kaart te brengen, alvorens toe te stappen naar de jobcoach. Dit bevat bijvoorbeeld informatie over de kwalificaties van de statushouder, de opleiding, welke werkervaring iemand heeft, wat iemands arbeidsinstelling is, wie eraan toe is om te participeren en wat de motivatie van de statushouder is. De jobcoach moet er vervolgens voor zorgen met een goed verhaal bij de organisaties aan te komen. (M 6.22, M 6.26, M 6.24.2, M 6.57, M 8.24, M 6.27.1, M 6.28.1, M 10.46.1)

Er wordt aansluitend aangegeven dat het iets voor een stagiaire zou kunnen zijn om zoiets als dit op te starten (M 6.26).

Samenleving kennen

Je moet op de hoogte zijn van de regelgeving, hoe alles werkt, ook bijvoorbeeld qua opleidingen. Dit moet je vervolgens ook aan de statushouder kunnen overbrengen. Bovendien moet je eigenlijk ook Veenendaal goed kennen (M 6.46.3, M 6.46.4, M 7.12). Een ander geeft echter weer aan in Veenendaal te wonen, maar desondanks geen idee te hebben wat hier in Veenendaal aan aanbod is, gekeken naar participatie van de statushouder (M 7.14.1)

“Je moet in ieder geval de regeltjes kennen, de ingangen, gewoon hoe het werkt. En dat moet je ook kunnen vertellen. Dat is wel heel belangrijk (M 6.46.4).”

Informatievoorziening

Acht van de tien respondenten vinden dat er dingen moeten veranderen in de informatievoorziening naar hen toe. Als er niet wordt verteld wat er van je wordt verwacht als maatschappelijk begeleider, dan weet je het ook niet (M 2.22.4, M 3.46, M. 4.39). Je loopt tegen dingen aan door de contacten met cliënten en dan zoek je vervolgens weer uit hoe het zit, zo vertelt iemand (M 9.35). Als er iets nieuw is, moeten vrijwilligers daarover worden voorgelicht, bijvoorbeeld bij het aanstaande zijn van een bestuursakkoord (M 2.22.1), maar ook het vernieuwen van de checklist (M 6.10.2). Er werd vanuit de teamleiding niet duidelijk gezegd dat er iets moest gebeuren, je werd niet aangespoord (M 3.45, M 3.47), klinkt er door bij de respondenten.

Respondenten geven ook vooral aan dat ze niet weten wat er allemaal mogelijk is in verband met de participatie van statushouders (M 1.35, M 2.43.1). Bijvoorbeeld of een opleiding naast de inburgering ook mogelijk is. Of hoe gewerkt moet worden naar vrijwilligerswerk samen met de statushouder (M 7.38). Als er een gezamenlijke opdracht is en je krijgt te horen wat de cliënt precies moet doen, dan kun je aan de slag gaan en heb je ook een verhaal naar je cliënt toe. Wanneer er onderling meer duidelijkheid is over de afspraken binnen VluchtelingenWerk, kan van daaruit gewerkt worden. Dat ontbreekt, volgens sommigen. Er is niet iets praktisch op poten gezet (M 5.30, M 7.26.2), zodat helder is wat de aanpak is. Nu wacht je op wat er op je afkomt en doe je eigenlijk niks (M 4.39, M 5.1.1), zo geven een paar respondenten aan. Meer begeleiding en meer duidelijkheid over de doelen binnen die begeleiding zouden een uitkomst betekenen (M 6.35.1, M 6.35.3). Nu wordt je er een beetje buiten gehouden, zo geeft iemand aan (M 4.46). Bovendien wordt aangegeven dat je in het begin best wel voor de leeuwen wordt gegooid (M 6.8.1).

5.4.2 Wat heeft men van de statushouder nodig?

In de tweede plaats geven respondenten aan dat zij bij de statushouder in het meest gunstige geval kunnen beschikken over de volgende factoren:

Inzet

Je kunt wel veel aandragen bij de statushouders, bijvoorbeeld een vrijwilligersbaantje of een plek waar ze snel kunnen beginnen met de inburgering, maar statushouders moeten het ook wel zelf willen en zelf doen (M 1.8, M 2.12.2). Je kunt wel ergens aan gaan werken met de cliënt, maar dat is alleen mogelijk als de cliënt er zelf met zijn hoofd naar staat (M 10.9.2). Als je een heleboel wil, maar vooral niks zelf doet, dan houdt het al snel op (M 1.19, M 1.43). Als je als maatschappelijk begeleider iets aandraagt en wordt er s aangegeven dat ze het liever laten doen door de begeleider (M 1.43) of dan is er als het puntje bij paaltje komt ineens sprake van hoofdpijn bij de cliënt (M 4.13). Er worden ook voorbeelden genoemd dat statushouders zelf op zoek gaan en actief zijn, wat dan weer bevorderend werkt (M 1.19). Iemand moet bovendien niet beroerd zijn om even lekker te werken, vroeg het bed uit te gaan (M 5.29.5), zo stipt iemand aan. Tijden van een werkgever zijn bijvoorbeeld leidend, maar zulke regels moeten wel doorgenomen worden (M 10.19.4).

Taal

Als iemand de Nederlandse taal nog niet beheerst is participatie erg moeilijk (M 4.5.2, M 4.30, M 8.20.2). Je moet wel een bepaalde basisvaardigheid in taal hebben (M 6.51). Dat is de basis voor participatie (M 5.15.1). Zolang mensen de taal niet echt beheersen is het zelf zoeken naar een vacature bovendien ook onmogelijk, geven anderen aan (M 6.51, M 7.17.2). Hoewel er veel geluiden zijn dat participatie erg moeilijk is met een onvoldoende taalniveau, klinken er ook geluiden dat taal en participatie naast elkaar kan plaatsvinden (M 7.39).

6. Conclusie

‘Wat hebben maatschappelijk begeleiders nodig van VluchtelingenWerk Veenendaal om statushouders te begeleiden naar participatie in de Nederlandse samenleving?’. Deze vraag stond centraal in ons onderzoek. Uit de resultaten van ons onderzoek blijkt allereerst dat maatschappelijk begeleiders, statushouders en de literatuur allen benadrukken dat participatie van groot belang is en dat de begeleiding hiernaar maatwerk moet zijn. Elke statushouder heeft namelijk een andere aanpak en begeleiding nodig, afgestemd op de persoonlijke situatie, wensen en behoeften.

Participatie betekent meedoen in de Nederlandse samenleving, door middel van lid zijn van een vereniging, vrijwilligerswerk doen, betaald werk doen of het volgen van onderwijs. Er wordt in de literatuur aangegeven dat participatie belangrijk is en veel oplevert voor de statushouder. Statushouders bevestigen dit tijdens de interviews met redenen, die overeenkomstig zijn met de literatuur. Maatschappelijk begeleiders geven op hun beurt aan dat de participatie van de statushouder een van de prioriteiten is in de begeleiding. Aan het begin van ons onderzoek kregen wij van maatschappelijk begeleiders te horen dat zij echter niet wisten hoe zij deze begeleiding goed vorm konden geven. VluchtelingenWerk wilde hierin faciliteren, maar wist niet of de maatschappelijk begeleiders bijvoorbeeld de visie van de Eigen-Kracht methode, een methodiek of nog andere benodigdheden nodig zouden hebben.

Uit ons gedane onderzoek blijken een aantal benodigdheden met een breed draagvlak. Allereerst hebben maatschappelijk begeleiders informatie nodig van VluchtelingenWerk. Ze vinden het namelijk belangrijk dat zij op de hoogte worden gehouden van nieuwe ontwikkelingen en wat er van hen verwacht wordt binnen de begeleiding.

Begeleiders geven tevens aan regelmatig een intervisiebijeenkomst nodig te hebben om de begeleiding goed uit te kunnen voeren. Inhoudelijk zou men hierin graag elkaars ervaring centraal zetten, zodat van elkaar geleerd wordt en zij kunnen horen waar een ander tegenaan loopt. Men vindt het vooral belangrijk dat actuele zaken belicht worden.

Naast een intervisiebijeenkomst vinden maatschappelijk begeleiders het belangrijk dat er samengewerkt wordt en dat men wat betreft praktische stappen in de begeleiding op één lijn zit. Ook statushouders stippen dit aan dat ze een eenduidige begeleiding nodig hebben, omdat ze op deze manier weten waar ze aan toe zijn.

Als laatste hebben begeleiders nodig dat er meer contacten komen met organisaties, zodat er een betere koppeling gemaakt kan worden tussen statushouders en plaatsen waar zij kunnen participeren. Begeleiders weten niet wat het aanbod is en statushouders geven aan dat het voor hen belangrijk is dat zij hierin wegwijs worden gemaakt. Ook de literatuur ondersteunt dit.

Uiteindelijk heeft geen enkele maatschappelijk begeleider naar voren gebracht een methode nodig te hebben om de begeleiding vorm te kunnen geven. Wel geven ze aan dat ze het belangrijk vinden om bepaalde punten uit de visie van Eigen Kracht te gebruiken binnen de begeleiding. Uit de interviews blijkt dat maatschappelijk begeleiders sommige van deze elementen al toepassen. De belangrijkste punten, die overeenkomen met deze visie zijn het aansluiten bij de capaciteiten, het volgen van de regie en het benutten van het netwerk van de statushouder. Ook andere literatuur bevestigt het belang van deze punten en statushouders geven eveneens aan dit belangrijk te vinden. Er zijn echter ook punten die minder naar voren komen in de visie van Eigen-Kracht methode, terwijl begeleiders en statushouders toch zeggen dit belangrijk te vinden, zoals een meer sturende rol. Zo blijkt dat de begeleiding naar participatie afgestemd zal moeten worden op de persoon zelf en altijd maatwerk dient te zijn.

7. Aanbevelingen

Naar aanleiding van ons onderzoek zijn wij gekomen tot de volgende vier aanbevelingen aan VluchtelingenWerk Veenendaal:

Aanbeveling 1

Stel iemand aan als jobcoach om contacten te leggen met organisaties waar statushouders kunnen participeren in de gemeenten Veenendaal, Rhenen en Renswoude en maak hier een overzicht van.

- ◆ De jobcoach dient actief organisaties te benaderen en te vragen of zij vacatures hebben voor statushouders;
- ◆ We adviseren om deze vacatures op te slaan en te ordenen in een databank. We adviseren deze databank in een gedeelde map van VluchtelingenWerk Veenendaal te plaatsen, die makkelijk bereikbaar is.
- ◆ Beschrijf bij de vacatures in deze databank ook randvoorwaarden, zoals vereist taalniveau, vereiste diploma's, etc.
- ◆ De maatschappelijk begeleiders dienen vervolgens een aantal punten van de statushouders die zij begeleiden in kaart te brengen, met betrekking tot participatie, zoals arbeidsinstelling, kwalificaties, opleiding, werkervaring en motivatie. Aan de hand van deze informatie kan de begeleider een match maken tussen de statushouder en een geplaatste vacature op de databank.
- ◆ Maak de databank toegankelijk voor maatschappelijk begeleiders. Naast het bekijken van vacatures moeten zij hier hun eigen ervaringen met organisaties bij kunnen schrijven.
- ◆ Wanneer de statushouder is geplaatst op één van de beschikbare werkplekken, dient de jobcoach zijn contact met de organisatie over te hevelen naar de maatschappelijk begeleider van de statushouder. Vanaf dit moment is de begeleider de contactpersoon tussen de statushouder en de organisatie.

Dit vacatureoverzicht zorgt ervoor dat maatschappelijk begeleiders op een meer concrete en snellere manier de statushouders kunnen toeleiden naar een activiteit. Deze praktische invulling ontbreekt nu. Op dit moment doet elke maatschappelijk begeleider zijn eigen ding, als het gaat om participatie. Zo kan onderlinge kennis niet worden gedeeld en organisaties krijgen van veel verschillende kanten de vraag naar een vacature. Voor statushouders zelf is deze aanpak ook helpend, omdat zij op dit moment vaak niet weten hoe zij moeten zoeken naar organisaties, die vacatures hebben. Zij beschikken bovendien veelal niet over een functioneel netwerk waar zij deze informatie op kunnen halen. Statushouder vinden het belangrijk dat de maatschappelijk begeleider hen voorlicht welke mogelijkheden tot participatie er zijn binnen de gemeente, hen vacatures aanreikt en in contact brengt met organisaties.

Aanbeveling 2

Organiseer elke maand een intervisiebijeenkomst voor maatschappelijk begeleiders, waarin het thema participatie een terugkerend agendapunt is.

- ◆ In deze bijeenkomst dienen de teamleiders ontwikkelingen rondom participatie te delen, zodat de begeleiders op de hoogte blijven van actuele ontwikkelingen.
- ◆ Van belang is dat de intervisie jaarlijks wordt ingepland voor het verloop van het jaar. Dit, om te streven naar een zo groot mogelijke bezetting.
- ◆ We adviseren dat de voorzitter van de intervisie een week van tevoren een herinnering

stuurt naar alle begeleiders met de agendapunten.

- ◆ De maatschappelijk begeleiders kunnen de agendapunten aanvullen met eigen punten, die ze willen bespreken, zodat hier op teruggrepen kan worden in de bijeenkomst. Zo komt de ervaring van de vrijwilliger centraal te staan tijdens de vergadering.
- ◆ Naar behoefte kan er in kleine groepjes over deze onderwerpen worden gepraat, zodat de begeleider aan kan sluiten bij het onderwerp wat voor hem relevant is.
- ◆ Het is vervolgens belangrijk tijdens de volgende intervisiebijeenkomst terug te komen op de begeleidingsdoelen en dezen te evalueren met elkaar.
- ◆ De intervisiebijeenkomst dient gestructureerd te verlopen, zodat het relevant blijft voor alle begeleiders. Een vaste voorzitter is hierbij helpend.

Uit dit gedane onderzoek blijkt dat de begeleiders van elkaar willen leren, ideeën opdoen, tips krijgen en horen waar een ander tegenaan loopt. Door middel van deze intervisiebijeenkomsten kunnen begeleiders elkaar ontmoeten en ontstaat er voor de begeleiders meer duidelijkheid over wat er verwacht wordt en wat de doelen binnen de begeleiding zijn. Dit geeft de begeleiders meer structuur om de begeleiding vorm te geven.

Aanbeveling 3

Licht als teamleiders de maatschappelijk begeleiders zorgvuldig in over nieuwe ontwikkelingen en verwachtingen rondom de begeleiding naar participatie.

- ◆ We raden de teamleiders aan om de begeleiders op de hoogte te stellen van praktische informatie over VIP 18, veranderingen in wet- en regelgeving en vervolgopleidingen.
- ◆ Het is belangrijk dat verwachtingen van teamleiders en maatschappelijk begeleiders naar elkaar worden uitgesproken. Dit gaat met name over verwachtingen die teamleiders van begeleiders hebben, over de manier van begeleiden van statushouders en de doelen in de begeleiding. Daarnaast gaat het om de verwachtingen die begeleiders hebben over de rol van de teamleiders.
- ◆ Wij adviseren om bovenstaande punten te integreren tijdens de intervisiebijeenkomsten.

Het blijkt uit ons onderzoek dat maatschappelijk begeleiders informatie missen. Deze informatie hebben ze echter wel nodig, om de begeleiding goed vorm te kunnen geven. Ook statushouders hebben er behoefte aan om informatie over participatie van de maatschappelijk begeleiders te krijgen. Deze aanbeveling is dan ook belangrijk, omdat begeleiders geen veranderingen in hun begeleiding kunnen aanbrengen als zij niet weten wat er praktisch van hen wordt verwacht en wat mogelijk is. Dit werkt een afwachtende houding in de hand, zoals uit het onderzoek blijkt. Als de maatschappelijk begeleider op de hoogte is van wetswijzigingen, kan hij dit bijvoorbeeld ook inbrengen als consequentie in de begeleiding van de statushouder.

Aanbeveling 4

Maak een concreet stappenplan dat gebruikt kan worden om een statushouder naar participatie toe te leiden.

Door een stappenplan te gebruiken zal de begeleiding naar participatie een concreet doel worden in de begeleiding. Wij raden aan om in het stappenplan in ieder geval de volgende stappen op te nemen:

- ◆ Het profiel van de statushouder in kaart brengen. Bijvoorbeeld vragen naar diploma's,

werkervaring en interesses. Als dit in een vroeg stadium bekend is, kunnen er ook snel matches worden gemaakt als het gaat om (vrijwilligers)werk.

- ◆ Uitleg geven en voorlichten over wet en regelgeving op het gebied van participatie in Nederland. Hiervoor is het van belang dat de informatievoorziening binnen VluchtelingenWerk ook op orde is, zodat de begeleiders zelf op de hoogte zijn van de nodige zaken (zie aanbeveling 3).
- ◆ Het netwerk van de statushouder in kaart brengen. Hierbij dient gestreefd te worden naar een gemengd netwerk.
- ◆ Informatie geven over beschikbare werkplekken en de statushouder leren hoe hij deze plekken kan vinden. Indien nodig en gewenst kan de begeleider daarnaast vacatures laten zien en aanreiken. Voor deze laatste stap is het overzicht, zoals beschreven onder aanbeveling 1, een randvoorwaarde.

Wanneer iedereen dit stappenplan toepast, zal de begeleiding van statushouders meer op een lijn zitten. We raden VluchtelingenWerk aan om te zorgen dat er op deze stappen gerapporteerd wordt. Dit kan gedaan worden door de maatschappelijk begeleiders zelf of samen met de statushouder. De laatste optie heeft onze voorkeur, omdat de statushouder dan zelf ook zijn eigen voorgang volgt en omdat zo de regie meer in handen van de statushouder blijft. Aan de hand van de rapportage kunnen ook consequenties genoemd worden, bijvoorbeeld wanneer de statushouder niet tot participatie komt.

Tijdens het werken met dit stappenplan is het belangrijk om altijd voor ogen te houden dat de stappen en dit plan niet leidend zijn, maar alleen helpend in de begeleiding. De begeleiding dient in de eerste plaats maatwerk te zijn en gebaseerd op de visie van de Eigen Kracht-methode. Maatwerk is ook: aansluiten bij de statushouder, die niet gewend is om na te denken over eigen kwaliteiten en interesses of juist net even wat meer sturing nodig heeft. De begeleider dient de eigen kracht, behoeften en wensen van de statushouder als meer leidend te zien dan het stappenplan. Het stappenplan kan wel als hulpmiddel gebruikt worden. Wanneer een statushouder er behoefte aan heeft om bepaalde stappen over te slaan of in een andere volgorde te doen, dient de maatschappelijk begeleider hierop aan te sluiten.

We raden VluchtelingenWerk aan om tijdens de vergaderingen, (zie aanbeveling 2) dit stappenplan naar behoefte te evalueren en te bespreken. Zodat begeleiders in vergaderingen ervaringen uit kunnen wisselen met betrekking tot de stappen die zij op het moment volgen met hun cliënt en waar ze eventueel tegenaan lopen. Ook de dingen die goed gaan, kunnen ze tijdens deze bijeenkomsten met elkaar delen.

8. Discussie

De waarde van ons onderzoek ligt in het feit dat er voorheen nog geen concreet onderzoek is gedaan naar begeleiding naar participatie van statushouders. Tijdens het gedane literatuuronderzoek is door ons niets teruggevonden wat hier specifiek over ging. Zodoende was er in de literatuur ook geen informatie voorhanden over de benodigdheden van maatschappelijk begeleiders bij VluchtelingenWerk Veenendaal. De meerwaarde van ons onderzoek is daarom dat het begeleiden naar participatie concreet toegespitst wordt op de specifieke doelgroep statushouders, met de maatschappelijk begeleiders en statushouders als belangrijke informatiebronnen. Een sterke kant van ons onderzoek is dan ook dat het specifieke informatie betreft, die elders niet terug te vinden is.

Een ander sterk punt van ons gedane onderzoek is dat het meerdere perspectieven ten opzichte van de probleemstelling belicht. We hebben de mogelijkheid benut om literatuuronderzoek te doen, statushouders te interviewen en maatschappelijk begeleiders te interviewen. Fijn is dat op deze manier informatie naast elkaar kan worden gelegd om overeenkomsten, maar ook verschillen in kaart te brengen. De hoeveelheid interviews heeft ervoor gezorgd dat we verzadiging zagen bij het verwerken van de interviews.

Een minder sterke kant van het onderzoek is dat er bij de interviews met de statushouders een kloof tussen culturen moest worden overbrugd. Dit kwam bijvoorbeeld tot uiting in het feit dat we merkten dat enkele statushouders niet direct antwoord gaven op de gestelde interviewvragen of dat ze sociaal-gewenste antwoorden leken te geven. Hier hebben we in de gesprekken rekening mee gehouden door te zorgen voor een laagdrempelige sfeer en aandacht voor de respondenten. Wanneer we het gevoel hadden dat we de vraag nog een keer moesten stellen of door moesten vragen, deden we dit. Ook met betrekking tot de taal was dit soms nodig, om misvattingen te voorkomen.

Een andere minder sterke kant van het onderzoek is dat we de visie van de Eigen Kracht-methode niet in een eerder stadium hebben onderzocht. Wij hadden ervoor gekozen om de interviews met de maatschappelijk begeleiders open in te gaan, om eerst te weten te komen of men überhaupt iets nodig heeft van VluchtelingenWerk om statushouders te begeleiden naar participatie en wat dit dan is. We hadden ervoor gekozen om aanspraak te doen op de creativiteit van de maatschappelijk begeleider, om later pas de mogelijkheid van een methodiek, zoals de visie van de Eigen Kracht-methode, naar voren te schuiven in gesprek met de maatschappelijk begeleider. Omdat we het zo hebben aangepakt, zijn er meerdere benodigdheden uitgerold. Het interview met T. van Zwieten, werkzaam met de visie van de Eigen Kracht-centrale, hadden we achteraf echter graag eerder plaats laten vinden. Dan hadden we in de interviews met de maatschappelijk begeleiders de visie van de Eigen-Kracht methode helderder naar voren kunnen brengen. Ook hadden we dan meer concreet kunnen vragen naar hun visie op deze methodiek. Zo hadden we concreter naar aanvullingen op deze methodiek kunnen zoeken, wat wellicht beter had aangesloten op de onderzoeksvraag van C. van Kooten en wellicht ook had kunnen leiden tot een concretere aanbeveling.

De hypothese van de teamleiders van VluchtelingenWerk, aan het begin van het onderzoek, was: de visie van de Eigen-Kracht methode is in essentie een goede visie, maar sluit waarschijnlijk niet genoeg aan op de doelgroep statushouders. Een reden hiervoor was bijvoorbeeld dat het netwerk van statushouders in veel gevallen niet groot is en dat zij vanwege uiteenlopende dingen, waaronder taalniveau of gezinshereniging, niet altijd gemotiveerd zijn voor participatie. Allereerst blijkt uit het gedane onderzoek dat statushouders wel degelijk gemotiveerd zijn om te participeren. Uit ons onderzoek blijkt verder dat de vooraf verwachte belemmeringen, zoals taalniveau en een lopende procedure voor gezinshereniging, inderdaad een struikelblok kunnen vormen voor

participatie. Ook het benutten van netwerk blijkt inderdaad vaak lastig, maar dit blijkt ook niet persé het belangrijkste doel van de visie van de Eigen-Kracht methode te zijn. De visie van de Eigen-Kracht methode sluit in veel gevallen goed aan op de bevindingen uit interviews met de maatschappelijk begeleiders. Daarnaast zijn ook andere geluiden te horen. Zo blijken consequenties en een sturende rol van de begeleider soms ook nodig te zijn in de begeleiding.

Tijdens het onderzoek hebben we bovendien een aantal ideeën opgedaan met betrekking tot vervolgonderzoek. Ten eerste kan het lonend zijn om te onderzoeken in hoeverre de cultuur van bepaalde bevolkingsgroepen een constructief gesprek beïnvloedt. Zo merkten wij bijvoorbeeld bij het interviewen van de Eritrese respondenten, dat het soms erg lastig werd gevonden om een mening te geven of überhaupt na te denken over eigen interesses. In het verlengde hiervan gaf een respondent ook aan dat men in het land van herkomst niet gewend is om zelf een mening te vormen. Mogelijk heeft dit ook invloed op hun behoeften voor de begeleiding naar participatie.

Ten tweede hebben wij een aantal keer teruggekregen van statushouders dat zij kampen met een trauma. Het zou interessant zijn, vinden wij, om een keer onderzoek te doen naar hoeveel mensen nu daadwerkelijk kampen met psychosociale klachten, die hen in de weg staan (naar bijvoorbeeld participatie) en hoe groot de invloed hiervan is. In dat onderzoek kan de vraag dan centraal staan hoe daar in de begeleiding mee omgegaan kan worden.

Ten derde raden wij aan om een vervolgonderzoekje te starten om het stappenplan, zoals genoemd in de aanbevelingen, toepasbaar te maken voor de maatschappelijk begeleiders.

Als laatste zou het goed zijn om na een aantal jaar onderzoek te doen naar wat de aanbevelingen van dit onderzoek hebben opgeleverd voor de maatschappelijk begeleiders en statushouders.

9. Product- en procesevaluatie

Het is inmiddels meer dan een half jaar geleden dat we de vraag van VluchtelingenWerk Veenendaal op ons namen om te onderzoeken wat maatschappelijk begeleiders nodig hebben in de begeleiding van statushouders naar participatie.

We begonnen ons onderzoek met de vraag of de visie van de Eigen-Kracht methode hierin wel of niet helpend kon zijn. Bij het opzetten van het onderzoek hebben we echter besloten om de vraag in zijn algemeenheid te onderzoeken en ons niet specifiek te richten op de Eigen-Kracht methode. Wanneer begeleiders deze methode of onderdelen uit deze methode nodig zouden hebben, zou dit vanzelf in de antwoorden in de interviews naar voren komen. Wij zouden dit in de conclusie dan zelf kunnen koppelen. Tijdens het onderzoek bleek echter dat er erg weinig informatie over de Eigen Kracht-methode beschikbaar was en dat ook de opdrachtgevers zelf niet goed op de hoogte waren van wat deze methodiek inhield. We zijn ons daarom zelf gaan verdiepen in deze methodiek, door middel van een gesprek en contact met de persoon die de presentatie van deze methode bij VluchtelingenWerk heeft gegeven, T. van Zwieten. Hierdoor werd ons duidelijk dat VluchtelingenWerk niet met de methodiek, maar wel met de visie van de methodiek gaat werken. We hebben er daarom voor gekozen om in de conclusies de resultaten van de deelvragen te koppelen aan de elementen uit de visie van de Eigen-Kracht. Dit hebben we echter geen prominente plaats in ons onderzoek gegeven, omdat bleek dat begeleiders naast deze visie veel andere dingen nodig hebben. Vanwege het feit dat wij ons onderzoek hebben opgezet vanuit de vraag wat begeleiders nodig hebben, hebben we ervoor gekozen om dit vast te houden, ook in de aanbevelingen. Waar het overeenkwam met de visie Eigen Kracht-methode, of juist botste, hebben we dit meegenomen, maar daarnaast hebben we ons gefocust op de andere behoeftigheden van begeleiders.

Praktisch gezien begon ons onderzoek met verdieping in de literatuur. We kwamen er al snel achter dat er veel geschreven is over statushouders met betrekking tot participatie, waardoor we ons begrip in moesten kaderen. Dit hebben we in deelvraag 1 gedaan. Bij deelvraag 2 liepen we er tegenaan dat er geen concrete methodieken zijn, die gericht zijn op statushouders en participatie. In het begin hadden we de opzet om te kijken of de Eigen Kracht-methode de methode zou zijn die het beste aansluit bij de behoeften van de begeleiders, of dat er een andere methode zou zijn die beter aansloot. Nu echter bleek dat er geen andere methoden waren, konden we het ook niet met elkaar vergelijken. Wel werden er in de literatuur een aantal concrete interventies genoemd voor het begeleiden naar participatie. In eerste instantie hebben we deze interventies in deelvraag twee beschreven. Toen echter bleek dat de maatschappelijk begeleiders geen behoefte hebben aan concrete methodieken hebben we besloten om de beschrijving van deze interventies te verplaatsen naar de bijlagen en alleen enkele inhoudelijke dingen te gebruiken in deelvraag twee, samen met een aantal algemene adviezen uit de literatuur over begeleiding van statushouders naar participatie. Door dit te beschrijven kregen we alsnog een beeld over wat de literatuur zegt over hoe de begeleiding van statushouders naar participatie eruit moet zien.

Vervolgens hebben we statushouders geïnterviewd, omdat we wilden weten wat zij van de begeleider wensen of nodig hebben. In eerste instantie hadden we op het oog om tien statushouders te interviewen, dit zijn er twaalf geworden, om de betrouwbaarheid te kunnen waarborgen. Het bleek namelijk dat er veel mannen waren om te interviewen en weinig vrouwen. Uiteindelijk hebben we ook nog drie vrouwen kunnen interviewen, wat nodig was, omdat bleek dat zij tegen andere belemmeringen in de participatie aanlopen, zoals verantwoordelijkheid voor een gezin. Belemmering in de interviews met statushouders was de taal. Hierdoor werden onze vragen soms niet goed begrepen en was het moeilijk om door te vragen. We hebben er daarom voor gekozen om de

interviewvragen meer laagdrempelig op te stellen, met eenvoudiger taalgebruik, en tussen de regels door ook goed te luisteren naar wat statushouders nodig hebben. Tijdens het uitwerken van de interviews hebben we ervoor gekozen om specifiek een kernlabel te gebruiken voor wat de statushouders nodig hebben om te komen tot participatie. Door middel van deze interviews hebben we toch een relevant aantal resultaten gekregen.

Na het interviewen van de statushouders hebben we maatschappelijk begeleiders geïnterviewd. Hieruit kwamen erg verschillende resultaten, waardoor we ervoor gekozen hebben om meerdere losstaande aanbevelingen te doen. Het is verschillend per begeleider wat zij nodig hebben. Voor het schrijven van de aanbevelingen hebben we de resultaten van de interviews met begeleiders vergeleken met de resultaten uit de eerste drie deelvragen. Dit hebben we gedaan om het draagvlak van de aanbevelingen groter te krijgen. Dit deden we om ervoor te zorgen dat wat de maatschappelijk begeleiders nodig hebben, ondersteunt wordt door wat volgens de literatuur goed is en dat het aansluit bij wat de statushouders nodig hebben.

De doelstelling van ons onderzoek was: *‘VluchtelingenWerk Veenendaal weet voor juni 2017 wat zijn maatschappelijk begeleiders nodig hebben in de begeleiding van statushouders naar participatie en hoe VluchtelingenWerk dit kan faciliteren.’* Terugkijkend op ons onderzoek hebben we deze doelstelling grotendeels behaalt. Door de interviews die we hebben gedaan en de terugkoppeling die we hiervan door middel van dit verslag aan VluchtelingenWerk Veenendaal hebben gegeven, weet VluchtelingenWerk nu wat zijn maatschappelijk begeleiders nodig hebben in de begeleiding naar participatie. Het tweede gedeelte van de doelstelling, *‘en hoe VluchtelingenWerk dit kan faciliteren.’* hebben we niet vormgegeven in een concrete methodiek, omdat bleek dat dit niet nodig was. Wel hebben we de aanbevelingen zo concreet mogelijk beschreven, zodat VluchtelingenWerk weet hoe zij de behoeften van de maatschappelijk begeleiders concreet kunnen omzetten in activiteiten.

De opdrachtgevers gaven terug dat veel elementen uit het onderzoek herkenbaar voor hen waren, dat het goed geschreven en goed gekoppeld was. De aanbevelingen leverde hen nieuwe inzichten op, over wat de begeleiders nodig hebben voor de begeleiding van statushouders naar participatie. Ze gaven terug onze aanbevelingen in de praktijk te kunnen en willen gebruiken. Tijdens het overleg kwamen we tot een nieuwe aanbeveling, die echter niet volledig is af te leiden uit dit onderzoek. Deze aanbeveling luidt: richt een werkgroep op, rondom het thema participatie. Deze werkgroep zou moeten bestaan uit een aantal personen, waaronder tenminste een jobcoach, iemand die administratie regelt en iemand die tijdens de intervisiebijeenkomsten de nieuwe ontwikkelingen rondom participatie bespreekt met de begeleiders. Daarbij kan deze werkgroep zich inzetten voor het verder uitwerken van het stappenplan. Vanwege het feit dat het niet volledig is af te leiden uit ons onderzoek hebben we ervoor gekozen deze aanbeveling niet op te nemen in het hoofdstuk aanbevelingen.

Inhoudsopgave bijlagen

Na dit onderzoeksverslag zijn in deze bijlagen een aantal dingen opgenomen die van belang zijn ter ondersteuning van het onderzoek. Bijlage één bevat een lijst met verwijzingen van alle literatuurbronnen, die in dit document gebruikt zijn. Bijlage twee bevat een lijst met uitleg van belangrijke woorden die we in dit verslag gebruikt hebben. Het gaat om woorden waarvan de betekenis voor de lezer niet altijd direct duidelijk zal zijn en om woorden waarvan een begripsbepaling relevant is voor ons onderzoek. Bijlage drie tot en met zes bevatten uitgebreidere beschrijvingen van de interventies waarnaar in deelvraag 2 verwezen wordt. Bijlage zeven tot en met tien bevatten de interviewprotocollen en labelsystemen die wij gebruikt hebben voor de statushouders en maatschappelijk begeleiders, ter beantwoording van de derde en vierde deelvraag.

Bijlage 1: Literatuurlijst

- Andriessen, I., Nievers, E., & Dagevos, J. (2012). Op achterstand. Sociaal en Cultureel Planbureau. Retrieved from http://file:///C:/Users/130547/Downloads/Op_achterstand_web.pdf
- Beurden, J. van. (n.d.). Bouwstenen voor een actieve toekomst. Retrieved from http://kkn.vanmeernaarbeter.nl/sites/kkn.vanmeernaarbeter.nl/files/Eigen_kracht.pdf
- Blauw, S., & Wittenberg, D. (2017, Spring). Grasduin hier door alle cijfers van het vierde onderzoek van Nieuw in Nederland. De Correspondent. Retrieved from <https://decorrespondent.nl/6194/grasduin-hier-door-alle-cijfers-van-het-vierde-onderzoek-van-nieuw-in-nederland/528581391712-8e1bfl8a>
- Bode, W. D. (2016). Kledingbank Zundert maakt zich op voor volgende stap. *De Bode*. Weekblad De Bode. Retrieved from <http://www.nu.nl/etten-leur/4370567/kledingbank-zundert-maakt-zich-volgende-stap.html>
- Bovens, T. (2016). Geef elke vluchteling een trompet. *Dagblad de Limburger*. Retrieved from <http://academic.lexisnexis.nl.che.idm.oclc.org/>
- Centrale, E. K. (n.d.). Wat wij doen. Eigen Kracht Centrale. Retrieved from <https://www.eigen-kracht.nl/wat-we-doen/>
- Chrifi, J. (2017). Vroegtijdige begeleiding biedt jonge nieuwkomers perspectief op werk. Movisie. Retrieved from <https://www.movisie.nl/persbericht/persbericht-vroegtijdige-begeleiding-biedt-jonge-nieuwkomers-perspectief-werk>
- Dagevos, J., Engbersen, G., Jennissen, R., Bakker, L., & Leerkens, A. (2015). Geen tijd verliezen: van opvang naar integratie van asielmigranten. WRR. Retrieved from http://file:///C:/Users/gebruiker/Downloads/WRR_Policy_Brief_WEB_-_Geen_tijd_verliezen_04.pdf
- Dagevos, J., & Odé, A. (2016). Gemeenten volop aan de slag met integratie statushouders. *S&D*. S&D. Retrieved from http://www.wbs.nl/system/files/jaco_dagevos_en_arend_ode_-_gemeenten_volop_aan_de_slag_met_integratie_statushouders1.pdf
- Gijsberts, M., & Dagevos, J. (2005). Uit elkaars buurt; de invloed van etnische concentratie op integratie en beeldvorming. Sociaal Cultureel Planbureau. Retrieved from http://file:///C:/Users/gebruiker/Downloads/Uit_elkaars_buurt.pdf

- Hinsberg, A. van, & Hanzon, C. (2016, June). Motivatie en Match bij vrijwilligerswerk door vluchtelingen | Movisie. Movisie. Retrieved from <https://www.movisie.nl/artikel/motivatie-match-vrijwilligerswerk-door-vluchtelingen>
- Huijnk, W., & Andriessen, I. (2016). *Integratie in zicht? De integratie van migranten in Nederland op acht terreinen nader bekeken*. Textcetera. Retrieved from file:///C:/Users/130547/Downloads/Integratie in zicht - web.pdf
- Huijnk, W., Dagevos, J., & Gijsberts, M. (2014). *Jaarrapport integratie 2013*. Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Huijnk, W., Dagevos, J., Gijsberts, M., & Andriessen, I. (2015). *Werelden van verschil*. Sociaal en Cultureel Planbureau. Retrieved from https://www.scp.nl/Publicaties/Alle_publicaties/Publicaties_2015/Werelden_van_verschil
- Huijnk, W., Gijsberts, M., & Dagevos, J. (2014). *Jaarrapport integratie 2013; Participatie van migranten op de arbeidsmarkt*. Sociaal Cultureel Planbureau. Retrieved from [http://file:///C:/Users/gebruiker/Downloads/Jaarrapport Integratie 2013.pdf](http://file:///C:/Users/gebruiker/Downloads/Jaarrapport%20Integratie%202013.pdf)
- Instituut, V.-J., & Movisie. (2016a, Spring). Je hebt zelf de keuze: blijf je vluchteling of word je burger? Verwey-Jonker Instituut and Movisie. Retrieved from <https://www.kis.nl/artikel/je-hebt-zelf-de-keuze-blijf-je-vluchteling-word-je-burger>
- Instituut, V.-J., & Movisie. (2016b, Autumn). Mensen moeten je leren kennen' | Kennisplatform Integratie & Samenleving. Verwey-Jonker Instituut and Movisie. Retrieved from <https://www.kis.nl/artikel/mensen-moeten-je-leren-kennen>
- interventiesnaarwerk.nl. (2009). Met kompas koersen naar eigen kracht. [interventiesnaarwerk.nl](http://www.interventiesnaarwerk.nl/sites/default/files/interventies/Met_Kompas_Koersen_Naar_Eigen_Kracht.pdf). Retrieved from http://www.interventiesnaarwerk.nl/sites/default/files/interventies/Met_Kompas_Koersen_Naar_Eigen_Kracht.pdf
- Klaver, J., Odé, A., & Gent, M. van. (2007). *VluchtelingenWerk IntegratieBarometer 2006* (No. 1444). VluchtelingenWerk Nederland. Retrieved from file:///C:/Users/130547/Downloads/1444-integratiebarometer.pdf
- Klaver, J., & Welle, I. van der. (2009). *VluchtelingenWerk IntegratieBarometer 2009*. VluchtelingenWerk. Retrieved from [https://www.vluchtelingenwerk.nl/sites/public/Vluchtelingenwerk/migrate/pdf-bibliotheek/Vluchtelingenwerk IntegratieBarometer Rapport](https://www.vluchtelingenwerk.nl/sites/public/Vluchtelingenwerk/migrate/pdf-bibliotheek/Vluchtelingenwerk%20IntegratieBarometer%20Rapport)

2009.pdf?phpMyAdmin=7w5ZyEx7eG8GI5V6d7LIau64Ca&phpMyAdmin=d103b040daaa28b558cce86d2a2af0e5

Laan Bouma-Doff, W. van der. (2004). Begrensd contact. *Mens en Maatschappij*. Retrieved from

http://en.aup.nl/wosmedia/542/vol_79_no_4_-_begrensd_contact.pdf

Leerkes, A., & Scholten, P. (2016, November). Landen in Nederland; de vluchtelingenstroom in

integratieperspectief. Faculteit der Sociale Wetenschappen. Retrieved from

http://arjenleerkes.nl/Landen_in_Nederland_De_vluchtelingenstroom_in_integratieperspectief_-_final_februari_23.pdf

Lieshout, H. van, & Goorhuis, M. (2012). Methodebeschrijving Eigen Kracht-conferentie. Stichting Eigen

Kracht Centrale. Retrieved from

[https://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Methodebeschrijving_Eigen_Kracht-conferentie_\[MOV-180129-0.2\].pdf](https://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Methodebeschrijving_Eigen_Kracht-conferentie_[MOV-180129-0.2].pdf)

Movisie. (2015). Het participatiewiel. Movisie. Retrieved from

[https://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Participatiewiel-2016_\[MOV-6152684-1.1\].pdf](https://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Participatiewiel-2016_[MOV-6152684-1.1].pdf)

Movisie. (2016, Winter). Vrijwilligerswerk door vluchtelingen: 10 tips. Movisie. Retrieved from

<https://www.movisie.nl/artikel/vrijwilligerswerk-door-vluchtelingen-10-tips>

Putter, M. de. (2002). *Grenzen voorbij de vlucht*. Vrije Universiteit Amsterdam. Faculteit der Sociaal-Culturele

Wetenschappen. Retrieved from <http://dare.ubvu.vu.nl/handle/1871/9075>

Raad, S.-E. (2016). *Nieuwe wegen naar een meer succesvolle arbeidsmarktintegratie van vluchtelingen*. Sociaal-

Economische Raad. Retrieved from [http://www.ser.nl/nl/publicaties/adviezen/2010-](http://www.ser.nl/nl/publicaties/adviezen/2010-2019/2016/arbeidsmarktintegratie-vluchtelingen.aspx)

[2019/2016/arbeidsmarktintegratie-vluchtelingen.aspx](http://www.ser.nl/nl/publicaties/adviezen/2010-2019/2016/arbeidsmarktintegratie-vluchtelingen.aspx)

Razenberg, I. (2016). Vluchtelingen aan het werk: 4 aanbevelingen voor gemeenten | Kennisplatform Integratie

& Samenleving. Kennisplatform Integratie&Samenleving. Retrieved from

<https://www.kis.nl/artikel/vluchtelingen-aan-het-werk-4-aanbevelingen-voor-gemeenten>

Regeringsbeleid, W. R. voor het. (2003). *Waarden, normen en de last van het gedrag*. Amsterdam University

Press.

Rengers, N., Geerlings, P., & Cortooms, R. (2015). Meedoen; een onderzoek naar participatie, welbevinden en

begeleiding van hervestigde vluchtelingen. Centraal Orgaan opvang asielzoekers. Retrieved from

https://www.coa.nl/sites/www.coa.nl/files/paginas/media/bestanden/3576.1188_rapport_evf_monitor_w eb_02.pdf

Smitt, T. S., Klaver, J., Witkamp, B., Hoozeboom, M. P., Slotboom, S., & Stouten, J. (2014). *VluchtelingenWerk IntegratieBarometer 2014*. Aranea Grafimedia. Retrieved from <https://www.vluchtelingenwerk.nl/sites/public/Vluchtelingenwerk/Publicaties/VWNIntegratiebarometer 2014.pdf>

Statistiek, C. B. voor. (2017, Summer). Arbeidsparticipatie naar leeftijd en geslacht. Centraal Bureau voor Statistiek. Retrieved from <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2017/07/arbeidsparticipatie-naar-leeftijd-en-geslacht>

Statistiek, C. B. voor de. (2015). Sociale samenhang 2015. Wat ons bindt en verdeelt. Centraal Bureau voor de Statistiek. Retrieved from <https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2015/45/sociale-samenhang-2015-wat-ons-bindt-en-verdeelt>

Stavenuiter, M., Waesberghe, E. S. van, Noordhuizen, B., & Oostrik, S. (2016). *Onderwijs en doorstroom naar de arbeidsmarkt van jonge nieuwkomers in Nederland*. Verwey-Jonker Instituut. Retrieved from [https://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Onderwijs-doorstroom-arbeidsmarkt-jonge-nieuwkomers \[MOV-10135960-1.0\].pdf](https://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Onderwijs-doorstroom-arbeidsmarkt-jonge-nieuwkomers [MOV-10135960-1.0].pdf)

Stavenuiter, M., Waesberghe, E. S. van, Noordhuizen, B., & Oostrik, S. (2016). *Onderwijs en doorstroom naar de arbeidsmarkt van jonge nieuwkomers in Nederland*. Verwey Jonker Instituut. Retrieved from <https://www.movisie.nl/publicaties/onderwijs-doorstroom-naar-arbeidsmarkt-jonge-nieuwkomers-nederland>

Tramper, I. (2011). *Wat kan VluchtelingenWerk bijdragen aan het opbouwen en onderhouden van het sociale netwerk van vluchtelingen?* VAS. Stichting VluchtelingWerk Terneuzen. Retrieved from <https://hbo-kennisbank.nl/record/oai:repository.samenmaken.nl:smpid:41427>

UAF. (n.d.). Stichting voor Vluchteling-Studenten UAF. UAF. Retrieved from <https://www.uaf.nl/>

Verdonk, M. C. F. (2003, Winter). Rapportage Integratiebeleid Etnische Minderheden 2003. Tweede Kamer der Staten-Generaal. Retrieved from <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-29203-1.html>

VNG. (2017, September). Grotere kans op integratie met vroege screening vluchteling. *VNG-Magazine*. VNG. Retrieved from <https://vng.nl/onderwerpenindex/asiel/asielbeleid-en-integratie/nieuws/grotere-kans-op-integratie-met-vroege-screening-vluchteling>

Werf, S. van der. (2002). *Allochtonen in de multiculturele samenleving*. Coutinho.

Werkgelegenheid, M. van Binnenlandse Zaken en. (2016). Inclusie statushouders: begrip komt van beiden kanten. Gemeenten van de toekomst. Retrieved from <https://www.gemeentenvandetoekomst.nl/themas/sociaal-domein/praktijkvoorbeeld/inclusie-statushouders-begrip-komt-van-beiden-kanten/>

Wittenberg, D. (2017, Spring). Vluchtelingen willen niks liever dan werken. Waarom krijgen ze zo weinig steun? De Correspondent. Retrieved from <https://decorrespondent.nl/6193/vluchtelingen-willen-niks-liever-dan-werken-waarom-krijgen-ze-zo-weinig-steun/412689134-42ccefd3>

Zwieten, T. van. (2016). Een pad ontstaat door erop te lopen! VluchtelingenWerk Oost-Nederland. Retrieved from <http://file:///C:/Users/130547/Downloads/PPP VWON Een pad ontstaat door er op te lopen sep-okt 2016.pdf>

Bijlage 2: Verklarende woordenlijst

- *Arbeidsparticipatie*: meedoen in de Nederlandse samenleving door middel van werken (Statistiek, 2017).
- *Bestuursakkoord verhoogde asielinstroom*: om de verhoogde instroom aan asielzoekers een hoofd te bieden hebben het Rijk en de gemeenten op 27 november 2015 een akkoord besloten. Hierin zijn maatregelen genomen op de terreinen opvang, huisvesting, participatie en maatschappelijke begeleiding (Rijksoverheid, 2016).
- *Eigen Kracht methode*: dit is een methode, die voortkomt uit het gedachtegoed van de stichting Eigen Kracht Centrale, welke erop is gericht om de reflex van de samenleving te veranderen. Van helpen, interveniëren, trajecten of oplossingen bedenken voor of aan burgers, naar de reflex dat burgers eerst zelf aan zet zijn (Eigen Kracht Centrale, sd).
- *Maatschappelijk begeleiders*: hieronder verstaan wij alle vrijwilligers en stagiaires die bij VluchtelingenWerk Veenendaal werkzaam zijn en die voor anderhalf jaar gekoppeld zijn aan een statushouder (en zijn gezin) om maatschappelijke begeleiding te bieden (VluchtelingenWerk, sd). Wordt ook wel contactpersoon genoemd.
- *Maatschappelijke begeleiding*: hieronder verstaan wij de begeleiding bij Vluchtelingenwerk Veenendaal zoals deze gedurende anderhalf jaar geboden wordt aan een statushouder (en zijn gezin) door vrijwilligers en stagiaires.
- *Maatschappelijke participatie*: meedoen in de samenleving door middel van het volgen van een opleiding, vrijwilligerswerk of lid zijn van een vereniging (Rengers et al., 2015).
- *Participatie*: meedoen in de Nederlandse samenleving, door middel van lid zijn van een vereniging, vrijwilligerswerk doen, betaald werk doen of het volgen van onderwijs (Instituut & Movisie, 2016a) (Verdonk, 2003).
- *Participatieverklaringstraject*: dit is een verklaring die is bedoeld om vluchtelingen te wijzen op de rechten, plichten en fundamentele waarden van de Nederlandse samenleving. De verantwoordelijkheid voor deze verklaring ligt bij de gemeente. VluchtelingenWerk ontwikkelde een compleet traject waar gemeenten gebruik van kunnen maken om de impact van de verklaring te vergroten. Dit traject bestaat uit een introductieworkshop, een verdiepende module en een aanvullende module (Vluchtelingenwerk).
- *Statushouder*: onder statushouder verstaan wij alle vluchtelingen met een geldige verblijfsvergunning. In het onderzoek zal deze definitie gespecificeerd zijn op de mensen, die een huis hebben toegewezen gekregen in gemeente Veenendaal, Renswoude of Rhenen en die begeleid worden of zijn geweest door de maatschappelijk begeleiders van VluchtelingenWerk Veenendaal. In de praktijk blijkt dat in 2016 alle gevestigde statushouders een beroep gedaan hebben op de maatschappelijke begeleiding (Visser, 2016).

- *Uitwerkingsakkoord verhoogde asielinstroom*: dit akkoord sluit aan op het bestuursakkoord verhoogde asielinstroom en behelst afspraken over onderwijs, zorg, werk en integratie die in het voorjaar van 2016 zijn gemaakt (Rijksoverheid, 2016).
- *VluchtelingenWerk Veenendaal*: VluchtelingenWerk is een organisatie die de belangen behartigt van vluchtelingen en andere nieuwkomers en hen ondersteunt. VluchtelingenWerk Veenendaal is met zijn kantoor gevestigd in Veenendaal, maar behelst ook gemeente Renswoude en Rhenen. Overal waar in dit document VluchtelingenWerk Veenendaal wordt genoemd, wordt gemeente Renswoude en Rhenen bij inbegrepen (VluchtelingenWerk, sd).
- *VIP18*: dit staat voor Vestiging, Inburgering en Participatie op maat, gedurende achttien maanden. Deze achttien maanden wordt er een traject op maat geboden aan statushouders (VluchtelingenWerk Oost-Nederland, 2016).
- *Zelfredzaamheid*: de uitkomst van vaardigheden, omstandigheden en beweegredenen om goed in het dagelijks leven te functioneren (GGD Amsterdam, 2017).
- *Zelfredzaamheid-Matrix*: dit is een geordend systeem waarbij aan elf domeinen van het dagelijks leven een waarde voor zelfredzaamheid wordt toegekend (GGD Amsterdam, 2017).

Bijlage 3: Interventie ‘bouwstenen’

Bouwstenen voor een actieve toekomst

Algemeen

‘Bouwstenen voor een actieve toekomst’ is een instrument dat ontwikkeld is om de integratie van vluchtelingen en migranten in de Nederlandse samenleving te bevorderen. *“De kracht van Bouwstenen is dat er wordt ingegaan op wat voor mensen zelf de kern is om actief burger te zijn, namelijk motivatie. Dit vormt, om in bouwtermen te spreken, het fundament. Bouwen op een stevig fundament is het geheim voor actieve participatie.”* (Beurden, n.d., p. 1)

Vorm

Dit instrument wordt gegeven in de vorm van lessen, persoonlijke coaching, groepscoaching en ervaringsleren. De volgende sporen worden gevolgd:

1. De deelnemers volgen een training op het gebied van bewustwording en het (h)erkennen van hun eigen kracht;
2. De deelnemers worden gecoacht (zowel individueel als in kleine groepjes) in hun burgerschap en in het verbeteren van hun taalvaardigheden;
3. De deelnemers bepalen zelf welke weg ze willen afleggen naar socialisatie en participatie;
4. De deelnemers doen ervaring op door middel van vrijwilligerswerk, werkbezoeken, excursies, etc (Beurden, n.d.).

Inhoud

In deze handreiking wordt een stevig fundament gezien als het geheim voor actieve participatie. Het doel is dan ook om dit fundament bij de statushouders op te bouwen. Dit fundament wordt opgebouwd door met de cliënt te werken aan bewustwording en zelfinzicht, door middel van de vragen:

- Wie was ik in het verleden?
- Wie ben ik in het heden?
- Wie wil ik zijn in de toekomst?

Vervolgens worden op dit fundament de bouwstenen gestapeld. Met deze bouwstenen wordt de vertaling naar de praktijk bedoeld, zodat concrete stappen naar participatie gezet kunnen worden. Hierin staan onder andere solliciteren, netwerken en timemanagement centraal.

De groepscoaching is er vooral voor bedoeld om mensen van elkaars ervaringen te laten profiteren. De individuele coaching is maatwerk en gericht op verdieping (Zwieten, 2016).

Persoon van de begeleider

De begeleider van de individuele coaching richt zich bij dit instrument eerst op de relatie, vertrouwen winnen. Vervolgens kan diegene zich gaan richten op de inhoud van de begeleiding. De begeleider moet zoveel mogelijk een niet-oordelende houding hebben en open, eerlijk en nieuwsgierig zijn. De coachvraag staat centraal in de begeleiding. Het is hierbij van belang dat de begeleider ‘achterover leunt’, en aan de coachée vraagt hoe hij kan helpen. De prioriteit van het gesprek wordt dus door de coachée bepaald.

Als laatste is het van belang dat de begeleider zich bewust is van het verschil in cultuur.

26 mei 2017

Meedoen is maatwerk | Participatie van statushouders

FluchtelingenWerk Midden Gelderland

**FluchtelingenWerk
Nederland**

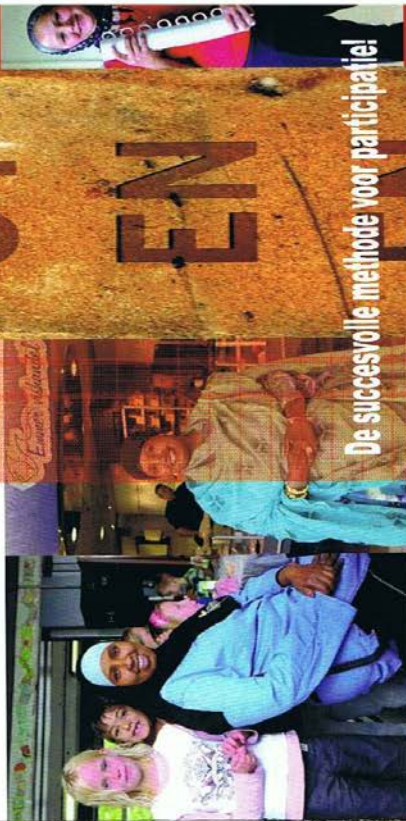
Bouwstenen

voor een actieve toekomst

EN

De succesvolle methode voor participatie!

"Door de cursus ben ik veel bewuster geworden van de kansen die de maatschappij biedt. Ik zie dat ik veel meer kan dan ik dacht. Als je **maar meedoet**."

FluchtelingenWerk Midden Gelderland

**FluchtelingenWerk
Nederland**

Hoe kan ik me aanmelden/inschrijven?

Geïnteresseerde deelnemers kunnen voor deelname zelf direct contact opnemen met SYMG. Ook kunnen verwijzers namen doorgeven van potentiële deelnemers.

In beide gevallen wordt na aanmelding een uitgebreide intake gehouden op basis waarvan wordt besloten of de deelnemer past binnen het Bouwstenentraject.

SYMG Veenendaal
Laan der techniek 22, Veenendaal
Contactpersoon bouwstenen: Maja Wannet
T. 0318-523678
E. mwannet@symg.nl

enova
emancipatie adviesbureau drenthe

BOUWSTENEN VOOR EEN ACTIEVE TOEKOMST is ontwikkeld door Enova in samenwerking met het Drenthe College en het Alfa college. Het project is gesubsidieerd door de Directie Emancipatie van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de Provincie Drenthe.

Bouwstenen voor een actieve toekomst!

Bouwstenen voor een actieve toekomst project

De kracht van 'Bouwstenen' is dat er wordt ingegaan op wat voor mensen zelf de kern is om actief burger te zijn, namelijk motivatie.

Wie ben ik? – In het verleden, in het heden en wie wil ik zijn in de toekomst?

Het is, om in bouwstenen te spreken, het *fundament*. Bouwen op een stevig fundament, is het geheim voor actieve participatie.

Op dit fundament van bewustwording en zelfinzicht worden vervolgens de bouwstenen geplaatst: welke kansen worden mij door de maatschappij geboden om een actieve burger te worden en wat moet ik er voor doen om dat te bereiken? Wat heb ik hierbij nog nodig?

Om hier zicht op te krijgen volgt een intensief proces van informatie zoeken, discussiëren, meningen vormen en je eigen plaats bepalen.

WELKE STAPEN MOET IK ZELF OM ACTIEVE BURGERS TE WORDEN?

WAT HEB IK NOEG OM MIJN DOEL(EN) TE BEREIKEN?

WAT ZIJN MIJN KANSEN OM ACTIEVE BURGERS TE WORDEN?

FUNDAMENT

WIE BEN IK? – IN HET VERLEDEN, IN HET HEDEN EN WIE WIL IK ZIJN IN DE TOEKOMST?

Kort gezegd worden binnen Bouwstenen vier sporen gevolgd:

- De deelnemers volgen een training gericht op **bewustwording** en het **(h)erkennen van hun eigen kracht**.
- De deelnemers worden gecoacht in hun **burgerschap** en in het verbeteren van hun **taalvaardigheden**;
- De deelnemers bepalen zelf welke weg ze willen afleggen naar **socialisatie** en **participatie**;
- De deelnemers doen ervaring op in **vrijwilligerswerk**.

Doelgroep

Bouwstenen is bedoeld voor vrouwen die actiever willen deelnemen aan de Nederlandse samenleving en hier een steuntje in de rug bij kunnen gebruiken. Vrouwen die meer zelfvertrouwen willen krijgen, positiever in het leven willen staan en hun contacten met mensen in Nederland willen uitbreiden.

Zowel migrantenvrouwen als vrouwen met een vluchtelingachtergrond zijn welkom om deel te nemen aan het project. Voorwaarde is wel dat de vrouwen binnen de gemeente Veenendaal wonen. Het taalniveau van de deelnemende vrouwen ligt op A2, hetgeen gelijk staat aan het uitsproonniveau van de inburgering.

Bouwstenen in Veenendaal

De cursus 'Bouwstenen voor een actieve toekomst' wordt in Veenendaal uitgevoerd door Stichting VluchtelingenWerk Midden Gelderland (SVMG) en duurt in totaal 12 maanden.

De deelnemers volgen 2 maal per week lessen van 3 uur. De groep bestaat uit ongeveer 15 personen. Daarnaast krijgt iedere deelnemer een coach. Naast individuele coaching vindt groepscoaching plaats – in kleine groepjes van 3 deelnemers – om de vrouwen zoveel mogelijk van elkaars ervaringen te laten profiteren. De laatste 4 maanden van het traject doen alle deelnemers ervaring op in vrijwilligerswerk.

	Fase 1				Fase 2								Mnd 12
	Mnd 1	Mnd 2	Mnd 3	Mnd 4	Mnd 5	Mnd 6	Mnd 7	Mnd 8	Mnd 9	Mnd 10	Mnd 11		
Groepsles													
Individuele Coaching				1x/2wkd, 1½ uur									
Groeps Coaching								1x/2wkd, 2 uur					
Vrijwilligerswerk													
Bijzondere les, Coach				1x een les, 3 uurles									
Coach bezoek op werkplek													
Nazorg													

Wat kost het?

Het bouwstenenproject kost eigenlijk alleen enthousiasme en motivatie! Verder is deelname aan het traject gratis. Wel wordt er van deelnemers verwacht dat zij zelf de eventueel benodigde kinderopvang bekostigen.

Wanneer is het?

Bouwstenen kent 2 insproonmomenten per jaar.

- Start do 10.11.2017 - 10.11.2018
- Start do 12.11.2018 - 10.11.2019

Waar kan ik terecht voor meer informatie?

Als je vragen hebt, stuur dan een e-mail naar mwannet@svm.nl of neem telefonisch contact op met Maja Wannet: 0318-523678

Bijlage 4: interventie: ‘samen op weg!’

Een ander instrument, ontwikkeld door een vrijwilliger van VluchtelingenWerk, is de methode ‘Samen op weg!’ Het doel van deze methode is activering en begeleiding van allochtonen naar maatschappelijke integratie (sociaal) en een meer zelfstandig bestaan (werk) (Zwieten, 2016).

Persoon van de begeleider

Het is bij dit instrument van belang dat de begeleider zich richt op het contact maken met de cliënt. Hierbij staat het bouwen aan een relatie centraal. De begeleider moet een beeld opbouwen van de cliënt, door middel van waardevrij bevragen, luisteren en doorvragen.

Inhoud

In dit instrument wordt binnen de begeleiding gewerkt aan drie stappen:

- Op zoek naar de stip op jouw horizon. (Dat wil zeggen positieve motivatie, dromen, wensen, behoeften, drijvers, etc.)
- Kiezen van de weg ernaartoe
- Hard werken om er te komen

Het uitgangspunt dat in de begeleiding genomen wordt, is het diagnosemodel: ‘stip op de horizon’. Hierbij is de stip het uiteindelijke doel waar de cliënt naartoe wil. Vervolgens wordt in de begeleiding gekeken welke stappen er nodig zijn om tot deze stip te komen en hoe dit kan gebeuren. Als laatste moeten deze stappen uitgevoerd worden.

Allereerst wordt het doel, de stip, in kaart gebracht door vragen te stellen over hoogtepunten uit het verleden van de cliënt, wat de cliënt in zichzelf waardeert, waar de cliënt energie van krijgt en van welke toekomst de cliënt droomt. Vervolgens worden de vervolgstappen bepaald, door tussentapen te benoemen die nodig zijn om tot de stip te komen, realiteitsgehalte te toetsen en obstakels te benoemen.

Vorm

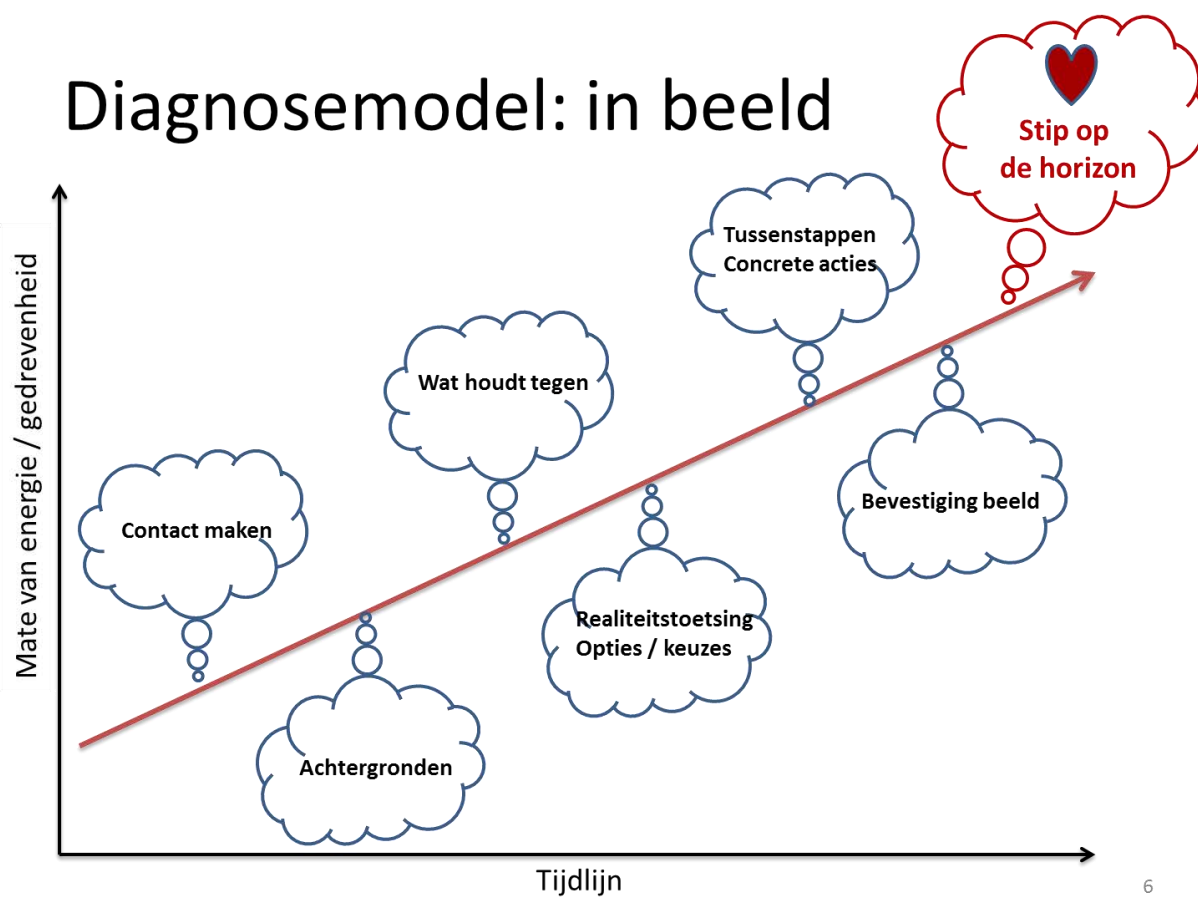
De begeleiding wordt vorm gegeven door middel van individuele coaching in wekelijkse gesprekken, gedurende zes tot twaalf maanden. Deze individuele begeleiding is maatwerk, vanwege de diversiteit qua achtergrond, competenties, motivaties, houding, zelfbeeld en inzicht in functioneren in de Nederlandse samenleving van de cliënt.

Na de gesprekken worden huiswerkopdrachten meegegeven.

Om het voor cliënt en begeleider tastbaar, bespreekbaar en zichtbaar te maken, wordt er een plaatje gemaakt, als werkdocument voor het vervolg.

Diagnosemodel: in beeld

6

76

Bijlage 5: Interventie ‘Participatiewiel’

Een betrekkelijk nieuw instrument om toe te leiden naar participatie is het participatiewiel. Het is een leidraad die uitgaat van de mens met al zijn eigenschappen, krachten en kwetsbaarheid. Belangrijk in dit instrument is dat er in de begeleiding gewerkt wordt vanuit wat mensen belangrijk vinden en wat hun doelen zijn, in plaats van te redeneren vanuit wetten en regels. De gedachte achter het Participatiewiel is dat de leefwereld van mensen centraal staat en dat de systeemwereld van wetten en organisaties die mensen kunnen ondersteunen, aan die leefwereld ten dienste staat (Movisie, 2015).

Vorm

Voor de begeleiding wordt een cirkel, een wiel, gebruikt:

- In het midden staat een mens, met zijn eigen leefwereld. Deze mens voert zelf regie over zijn leven.
- Om deze mens heen staan doelen om te participeren, omdat een individu niet altijd alle problemen zelf kan overwinnen.
- In de ring hieromheen staan vervolgens informele en professionele activiteiten die de participatie ondersteunen.
- In de laatste ring staan wetten die de professionele ondersteuning regelen.

Inhoud

De begeleiding van mensen richt zich op deze verschillende ringen.

Voor de mens die in het midden staat is het belangrijk dat de mens zelf de regie voert over zijn leven.

Deze zelfregie uit zich in de volgende elementen:

*Eigenaarschap: de ruimte om eigen keuzes te kunnen maken;

*Eigen Kracht: het ervaren van eigen kracht doet mogelijkheden en optimisme groeien;

*Motivatie: door onderzoek naar drijfveren en zingeving wordt motivatie zichtbaar, als sleutel tot verandering.

*Contacten: door het betrekken van het netwerk wordt de kans op een blijvende, gedeelde oplossing groter.

In de ring hieromheen wordt de begeleiding gericht op participatiedoelen, namelijk: zelfredzaam zijn, ontmoeten, voor anderen zorgen, bijdragen aan de samenleving, betaald werken en financieel gezond zijn. Deze doelen zijn gelijk aan elkaar en iemand kan gelijktijdig aan verschillende doelen werken.

Wanneer iemand steun nodig heeft om deze doelen te bereiken, worden activiteiten uit de volgende ring ingezet. Het gaat hierbij om informele activiteiten, bijvoorbeeld het netwerk, of formele activiteiten, bijvoorbeeld professionele ondersteuning.

Deze professionele ondersteuning wordt door wetten geregeld, die in de buitenste ring staan afgebeeld.

Binnen de begeleiding staat veiligheid van de cliënt altijd bovenaan.

Bijlage 6: Interventie: ‘met kompas koersen naar eigen kracht’

Deze interventie is niet specifiek gericht op statushouders, maar wel op de begeleiding van mensen met een uitkering, die een actieve arbeidsverplichting hebben. Doel is dat deze mensen binnen een jaar op een zo hoog mogelijk trede van de re-integratieladder staan. De focus ligt op empowerment van de doelgroep (interventiesnaarwerk.nl, 2009).

Vorm

Door middel van een individuele aanpak wordt een empowermentprofiel voor iedere cliënt gemaakt. De begeleiding vindt plaats door middel van gesprekken. De begeleider onderhoudt nauw contact en bezoekt de cliënt regelmatig op locatie (zoals het re-integratiebedrijf, de stageplaats, het werk, thuis). Ook is er nauw contact met de samenwerkende externe partijen, zoals de re-integratiebedrijven.

Inhoud

In deze begeleiding worden door middel van gesprekken de kwaliteiten, wensen en mogelijkheden van de cliënt in kaart gebracht. Wanneer er belemmeringen voor participatie zijn, wordt geprobeerd deze op te lossen. De focus ligt echter vooral op de mogelijkheden van de cliënt (interventiesnaarwerk.nl, 2009).

In de begeleiding wordt er op zoek gegaan naar de kwaliteiten van de cliënt. Samen wordt gekeken naar mogelijkheden voor (meer) participatie. Het accent ligt vooral op de mogelijkheden van de klant.

Persoon van de begeleider

Intermenselijk contact tussen de begeleider en de cliënt staat centraal in dit instrument. De begeleider moet de cliënt serieus nemen. De begeleider moet in de begeleiding werken aan en vanuit vertrouwen. Het is ook van belang dat de begeleider uitgaat van de mogelijkheden van de cliënt, pragmatisch omgaat met belemmeringen, voordeel ziet, angst overwint en steeds meer verantwoordelijkheid bij de cliënt neerlegt.

Bijlage 7: Interviewprotocol statushouders

Inleiding interview

Nederland is een land waarin het belangrijk is dat iedereen meedoet. De overheid wil graag dat iedereen zich thuis voelt. De overheid wil ook dat iedereen iets doet voor de samenleving, bijvoorbeeld door te werken, naar school te gaan, vrijwilligerswerk te doen, of ergens lid van te zijn. Dit heet participatie.

Er is sinds kort een nieuwe wet vanuit de overheid. Alle mensen die een vergunning krijgen, moeten binnen anderhalf jaar actief meedoen in Nederland. Zodat ze goed kunnen integreren en zo snel mogelijk zelf hun geld kunnen verdienen.

VluchtelingenWerk wil vluchtelingen hiermee helpen, maar zij willen eerst weten wat vluchtelingen belangrijk vinden. Jullie weten zelf het beste wat helpt in de begeleiding naar participatie door de contactpersoon. Jullie mening kan VluchtelingenWerk dan gebruiken om de begeleiding van nieuwe vluchtelingen beter te maken. Daarom doen wij een interview met u.

Wij, Daniël en Neline, doen het interview, omdat VluchtelingenWerk dit aan ons heeft gevraagd. Wij zijn studenten op de Hogeschool in Ede. Wij doen Social Work. Het gesprek zal ongeveer een half uur tot een uur duren en u mag altijd aangeven als u iets niet begrijpt of ergens geen antwoord op wil geven. Alles wat we horen zullen we anoniem verwerken. Wel willen we vragen of we het gesprek op mogen nemen, zodat wij het later goed kunnen uitwerken. De opname zullen we na gebruik verwijderen.

Topic	Vragen
Kennismaking	Wie ben je? Hoe oud ben je? Uit welk land kom je? Hoe lang woon je in Nederland? Wanneer heb je een contactpersoon gehad bij VluchtelingenWerk?
Visie participatie	De Nederlandse overheid wil dus dat elke vluchteling binnen anderhalf jaar participeert in werk/vrijwilligerswerk/verenigingen/opleiding. Het liefst zoveel mogelijk. Wat is jouw mening hierover? Hoe was dit geregeld in jouw land van herkomst? En meer specifiek: hoe was jouw participatie in het land van herkomst (<i>werk/diploma's</i>)?
<u>Motivatie</u>	Wat zou het voor jou zinvol maken om mee te doen in de samenleving? En wat nog meer? Welke vorm van participatie sluit hier voor jou goed bij aan?
<u>Randvoorwaarden</u>	Weet je waar je bedrijven, organisaties, verenigingen kan vinden? Waar je kan participeren? Ben je op de hoogte van de voorzieningen die je kan krijgen, zoals studiefinanciering, kinderopvangtoeslag, etc.? Wat heb jij nodig om te kunnen participeren? (<i>Je noemt bv al taal...</i>) (<i>Belemmering/bevordering</i>) (<i>Inleiden met methodieken. Kwaliteiten en valkuilen.</i>) Weet je wat jouw kwaliteiten en valkuilen zijn? Vind je dat er in de begeleiding aandacht moet zijn voor het ontdekken van kwaliteiten en valkuilen en zo ja, hoe?

<u>Netwerk</u>	Hoe kunnen mensen uit jouw netwerk jou helpen om te participeren?
<u>Behaalde successen</u>	Kan je een voorbeeld noemen van hoe je tot nu toe hebt geparticipeerd? Hoe ben je tot die participatie gekomen? Wat heeft het je opgeleverd, dat je participeert? Hoe heb jij zelf verantwoordelijkheid gedragen voor deze participatie? Wie heeft jou hierbij geholpen, naast je contactpersoon, en hoe is dit gegaan? Sluit voorgaande aan bij wat je wilde, wat je kunt? Is daar genoeg aandacht voor geweest in de begeleiding?
<u>Contactpersoon</u>	Vind je dat jij een contactpersoon nodig hebt om te komen tot participatie? Kreeg je van de contactpersoon de hulp die je nodig had? Hoe heb je met de contactpersoon aan participatie gewerkt? Welke (specifieke) stappen hebben jullie ondernomen? Wat heeft je (specifiek) uit deze begeleiding geholpen of juist tegengehouden om te participeren? Wat zijn de belangrijkste dingen die een contactpersoon jou moet bieden binnen de begeleiding? <i>(om goed te kunnen begeleiden naar participatie)?</i> Hoe wil jij worden begeleid als je kijkt naar sturing en eigen verantwoordelijkheid?
<u>Ideaal</u>	Stel je voor dat je nu opnieuw in Nederland zou komen, hoe zou dan voor jou de ideale begeleiding naar participatie eruit zien?

Afsluiting

- Ruimte voor de geïnterviewde om nog dingen te zeggen die niet aan bod zijn gekomen.
- Vragen naar hoe de geïnterviewde het gesprek ervaren heeft.
- Benoemen dat we informatie anoniem gaan verwerken en dit gesprek gebruiken in het advies voor VluchtelingenWerk.
- Benoemen dat geïnterviewde altijd nog mag bellen/mailen als hij nog een aanvulling heeft.

Bijlage 8: Labelsysteem statushouders

...	Verblijfsduur	Algemeen	
Lopend	Coachingstraject		
Beëindigd			
Aansluiten	Persoon van de begeleider	Hulp contactpersoon	
Geïnteresseerd zijn			
Helpen als gids			
Helpen als vriend			
Beschikbaar zijn			
Vertrouwensband			
Consequent zijn			
Aansluiten			Inhoud van de begeleiding
Uitleg geven			
Consequenties noemen/uitleggen			
Praktische hulp			
Psychosociale problematiek			
Samen zoeken	Vorm van de begeleiding		
Wegwijs maken			
Vacatures aanreiken			
Contacten leggen			
Meegaan			
Netwerk		Persoon van de begeleider	Hulp
UAF			
Taalcoach/gastgezin			
Gemeente			
Voorlichting	Vorm van begeleiding		
Kenniseconomie	Belemmeringen	Participatie	
Netwerk			
Lichamelijk welbevinden			
Periode AZC			
Regelgeving			
Psychisch welbevinden			
Financiën			
Leeftijd			
Inburgering			
Tijdstip			
Onbekendheid Nederlandse arbeidsmarkt			
Aanbod arbeidsmarkt			
Taal			
Belastingstelsel			
Kennis van Nederland			
Cultuurverschil			
Inzet	Bevorderingen		

Kennis van Nederland		
Diploma		
Tijd		
Netwerk		
Motivatie		
Taal		
Contact	Effecten	
Gezondheid		
Geld		
Taal		
Status		
Uitkering		
Gezinshereniging		
Kennis cultuur		
Ervaring		
Zingeving		
Vorm		
Moment		

Bijlage 9: interviewprotocol maatschappelijk begeleiders

Inleiding interview

Zoals u wellicht weet is er vorig jaar een Bestuursakkoord getekend, waarin staat dat nieuwe statushouders zo snel mogelijk mee kunnen doen in de samenleving. Concreet wordt onder andere gesteld dat statushouders binnen anderhalf jaar moeten participeren. De gemeente Veenendaal geeft de uitvoering van deze opdracht voornamelijk over aan VluchtelingenWerk. Dit doen ze onder andere door op VluchtelingenWerk trainingen aan te bieden, zodat statushouders de nieuwe participatieverklaring kunnen tekenen. Daarnaast wordt van de maatschappelijke begeleiding verwacht dat dit helpt om de statushouders daadwerkelijk binnen anderhalf jaar te laten participeren. Onder participeren wordt verstaan: lid zijn van een vereniging, vrijwilligerswerk doen, betaald werk doen, of een opleiding volgen. VluchtelingenWerk Veenendaal geeft concreet invulling aan de opdracht van de gemeente door middel van het VIP 18-project. In dit project gaan jullie de statushouders 18 maanden begeleiden, vanaf binnenkomst, en het is de bedoeling dat de statushouders binnen deze tijd zelfstandiger worden. Dit wordt gemeten aan de hand van de zelfredzaamheidsmatrix, zoals je waarschijnlijk wel zal weten. Een van de onderwerpen op deze matrix is 'participatie'.

Wij doen in opdracht van VluchtelingenWerk Veenendaal een onderzoek naar hoe jullie, de maatschappelijk begeleiders, deze begeleiding nu het beste vorm kunnen geven en wat jullie hiervoor nodig hebben. Om deze reden voeren we nu dit interview met u. We verwerken alle gegevens anoniem. Wel willen we vragen of we het gesprek op mogen nemen, zodat we het straks op een betrouwbare manier kunnen uitwerken. Het gesprek zal ongeveer een half uur tot een uur duren. Als je ergens geen antwoord op wilt geven, kun je dit aan ons aangeven.

Topic	Vraag	Achtergrondinfo/doorvragen
Algemeen	Wie bent u? Hoe lang bent u maatschappelijk begeleider voor VluchtelingenWerk?	
Inhoud van de begeleiding	Wat is precies de inhoud van je werk/welke functie heb je? Hanteer je in de begeleiding bepaalde methodes of hulpmiddelen? Wat vind jij het belangrijkste aspect binnen de begeleiding? (dus jouw doel met de begeleiding is...?)	Korte vraag als opstapje Korte feitelijke vraag. Bij interessant antwoord, later op terugkomen Vooral weten: materieel/psychosociaal?
Visie participatie	Ben je op de hoogte van het nieuwe doel dat alle statushouders binnen anderhalf jaar moeten participeren? (Zo nee, wat had jij nodig om hiervan op de hoogte gesteld te worden?) Wat vind je hiervan?	Vraag laten aansluiten op reactie op inleiding. Timing participatie, beleid. Afstand arbeidsmarkt statushouder
Aanpak	Hoe pak jij de begeleiding naar een georganiseerde activiteit aan.... ...gelet op motivatie/doelen van de statushouder? ...gelet op de culturele achtergrond van de statushouder?	In stapjes verkennen. (Hoe omgaan met situatie gebrek aan motivatie?) (Hebben zij andere dingen nodig dan NL'ers? Sturing?)

	...gelet op netwerk van de statushouder? ...gelet op zelfredzaamheid van de statushouder? Waar moet volgens jou echt aandacht aan besteed worden in de begeleiding, wil iemand komen tot participatie?	(Activeren? Uitbreiden?) (Hoe zie jij eigen initiatief terug? Fases?) Zelf naar organisaties gaan, leren/uitleggen, motivatie. Kwaliteiten en valkuilen?
Competenties	Wat moet je kennen en kunnen, volgens jou, als je iemand naar participatie wil begeleiden? Welke kennis/vaardigheden/competenties zou jij willen ontwikkelen om de begeleiding naar participatie vorm te kunnen geven?	Eerst open en algemeen, erna: Op de hoogte van sociale kaart? Arbeidsmarkt? Contacten?
Benodigdheden	<u>Wat heb jij zelf (méér) nodig (van VluchtelingenWerk) om de statushouders te kunnen begeleiden naar participatie?</u> <u>Hoe kan VluchtelingenWerk dit concreet aan jou bieden?</u> Statushouders geven in de interviews die wij met hen hadden aan dat ze het belangrijk vinden dat de maatschappelijk begeleider: – tijd voor hen heeft – praktische hulp biedt, bv. door aanreiken van vacatures – wegwijs maken op internet/zelf leren zoeken naar vacatures – wegwijs maken bij organisaties in Veenendaal – wegwijs maken in wet- en regelgeving in Nederland. – meegaat naar bv. Sollicitatiegesprekken. Wat vind jij hiervan? Heb jij specifiek iets nodig om deze hulp aan hen te kunnen bieden?	Hoe zie je dit concreet voor je? Doorvragen! Stappenplan/bijeenkomst/methodiek/intervisie /scholing/cursus. In de vrijwilligersbijeenkomst werd >> eenvoudige stappen/manieren nodig hebben om te hanteren. Wat versta jij hier precies onder? (Bv. Meer tijd nodig, overzicht van vacatures, info over wet- en regelgeving) (Hoe komt dit op jou over?)
Beperkingen	Heb je weleens een cliënt begeleid met een beperking? Waarin is de begeleiding van deze cliënt anders? Hoe werk(te) je met deze cliënt aan participatie?	Voor minordeel Neline

- Ruimte voor de geïnterviewde om nog dingen te zeggen die niet aan bod zijn gekomen.
- Vragen naar hoe de geïnterviewde het gesprek ervaren heeft.
- Benoemen dat geïnterviewde altijd nog mag bellen/mailen als hij nog een aanvulling heeft.

Bijlage 10: Labelsysteem maatschappelijk begeleiders

Label	Sublabel	Kernlabel	
2 jaar	Vrijwilliger	Persoon van de begeleider (Wie)	
1 jaar, 3 maanden			
8 jaar			
2 jaar en 10 maanden			
1,5 jaar			
Zeven maanden	Stagiaire		
Zes maanden			
Vier maanden			
Doortastendheid	Competenties		
Inleven			
Luisteren			
Opleiding	Ervaringen		
Werk			
Eigen Kracht			
Overbetrokken	Valkuilen		
Overnemen			
Volgen	Visie		
Consequenties			
Ondersteunen			
Kwaliteitenkennis			
Netwerk			
Tegenprestatie			
Participatiewet			
Zelfredzaamheid			
VIP18			
Leiderschap cliënt			
Helpen			Motivatie
Resultaat			
Bewogenheid			
Participatie	Doel	Inhoud van de begeleiding (Wat)	
Papierwerk			
Taal			
Ondersteunen			
Signaleren			
Zelfredzaamheid			
Toekomst			
Aansluiten			
Begeleiding	Interesses		
Niet nodig	Taak	Vorm van de begeleiding (Hoe)	
Onbewust	Methodiek		
Eigen netwerk	Aanbieden		
(vrijwilligers)werk			
Volgen	Aanpak		
Voorlichten			

Leiden			
Eigen netwerk			
Presentie			
Adviseren			
Zelfredzaamheid			
Spontaan			
Samen			
Netwerk uitbreiden			
Structureren			
Maatwerk			
Bijeenkomst			Praktisch
Consequenties			
Rapportage			
Afstemmen			
Gemotiveerd worden			
Organisaties			
Professionaliteit t.o.v. cliënt			
Checklist			
Ruimte			
Steun			
Jobcoach			
Aansporing VWN			
Samenleving kennen			
Tolk			
Informatievoorziening			
Vacatureoverzicht			
Inzet	Statushouder		
Netwerk			
Taal			
Zelfredzaamheid			
Capaciteit	Inburgering	Belemmeringen in de begeleiding	
Wachttijd	Inburgering		
Tijd			
Kinderen	Statushouder		
Afschuiven			
Cultuur			
Onwetendheid			
Complexiteit			
Diploma			
Aanbod vrijwilligerswerk	Gemeente		
Onuitvoerbaarheid			
Aanbod vrijwilligerswerk	Veens		

